LOUIS-CHARLES-ROYER

AMANTA-NEAGRA

LOUIS-CHARLES ROYER

AMANTA NEAGRĂ

— ROMAN —

TRADUCERE DE
CONST. A. I. GHICA

Editura SCORPION S.R.L.

I.

ÎN AJUNUL VERDICTULUI

Când în noiembrie 19... am debarcat la Segou, pe malul Nigerului, febra galbenă făcuse ravagii printre europeni.

Într-o lună, din patruzeci de funcționari francezi, funcționari de bancă sau coloniști, unsprezece muriseră.

Cea dintâi victimă pe care a ales-o flagelul a fost un copil. Într-o seară băiețașul casierului poștei – un copil de trei ani – se culcase sănătos, iar a doua zi nu mai putuse să se scoale. Peste trei zile murise.

În cursul săptămânii, tatăl fu și el înmormântat alături de copilul său. Soarele din Sudan nu avusese încă timpul să usuce pământul micuțului mormânt.

Din Bamako sosi un nou casier. Și el avea un băiețaș, care muri peste opt zile. Apoi tatăl se duse și el. Din Bamako fu trimis al treilea casier...

Și umilul cimitir din Segou se îmbogăți, în două săptămâni, cu alți șapte chiriași albi.

Am spus unsprezece din patruzeci, căci ceilalți douăzeci și nouă emigraseră, la câteva leghe de port, pe o colină, departe de fluviu și de țânțari.

În cursul zilei veneau să lucreze câteva ore în oraș; dar la apropierea amurgului și până în zori fugeau de femela insectei Stegomya fasciata, împărțitoarea virusului ucigător.

Dar Nababul, vasul cu care am venit pe Niger de la Kulikoro, a ajuns la Segou la ivirea nopții...

Am rătăcit de-a lungul ulițelor. Din colibele lor ieșeau negri care mă priveau uimiți. Casele albilor erau baricadate

ca în fața unei invazii.

M-am dus la poștă să trimit o telegramă. Biroul era închis.

Pretutindeni domnea o liniște mormântală.

Voiam să mă întorc din nou pe vas. Mă rătăcisem. Am luat-o de-a lungul fluviului lângă niște băltoace deasupra cărora roia un val de țânțari. Am dat drumul pasului.

Atunci am întâlnit pe primul alb. Drept orice vestmânt avea un palton kaki, găurit ca o plasă.

Stătea pe jos. Nu vedeam fața lui decât printr-un nor de insecte. Era un moșneag. Ca să-mi răspundă, scoase din gura-i știrbă o nucă.

— De unde ești?

— Din Paris.

Pe urma nu mai zise nimic si continuă sa mestece nuca.

În torcându-mă pe vas, am spus căpitanului:

— Există unul din compatrioții noștri pe care frigurile galbene nu-l sperie. Sta culcat pe malul Nigerului ca să ia aer.

— Ah! făcu Escalaïs, ai întâlnit pe Bob?

— Bietul bătrân îmi face impresia că trăiește ca un negru.

Căpitanul râse.

— Are treizeci de ani.

— Treizeci de ani! Atunci nu se poate să fie el!

Fără se răspundă, căpitanul se duse ca să dea câteva ordine, dar un veterinar, care se afla de zece ani în Sudan, rosti încet:

— Ba da, e Bob.

— Care Bob? Cine e, în sfârșit, acest Bob?

Cu toții eram vreo cinci, în jurul unei sticle de pernod: un preot alb care stătuse treizeci de ani în Africa occidentală, un căpitan care se ducea în Fort-Lamy; soția unui funcționar care se dusese să nască la maternitatea din Bamako, și veterinarul.

În colonia aceasta toți se cunoșteau, așa că trebuiau să-l cunoască pe Bob. Niciunul nu răspunse. Se priviră doar, apoi părură că se adâncesc în confecționarea aperitivului lor.

Când se întoarse Escalaïs, am reînnoit întrebarea:

— Un biet om care n-a avut noroc, zise el.

Am deschis gura...

— Lasă asta, adăugă el pe un ton oarecum supărat, e o poveste urâtă.

Escalaïs e din Toulon și, în fiecare zi, istorisea patruzeci de povestiri noi. Mi se părea ciudat că nu voia să spună nimic!...

În tot cazul aș fi insistat poate: dar un băiat aduse niște cărți de joc. Dacă aș fi tulburat pockerul cu alte chestiuni decât acelea privitoare la joc, aș fi riscat să fiu ucis.

*
* *

Peste patru luni, venind de data aceasta de la Tombuctu, am trecut din nou pe la Segou.

Același vas, același căpitan; dar pasagerii se schimbaseră. Toată lumea era pe punte. Cu puțin înainte de debarcader, pe țărmul de culoarea noroiului, se aflau vreo treizeci de negri și o siluetă tot atât de goală, dar de culoare mai deschisă.

— Ei, strigă Escalaïs, ce-o fi făcând contele de Coussan? Așteaptă pe Mouck?

M-am uitat la cei treizeci de negri, întrebându-mă care din ei putea să fie contele de Coussan; dintre albi, nu era decât Bob.

Seara, la ora când căpitanul făcea inspecția pe vas, l-am oprit:

— Escalaïs, mă cunoști acum și ne-am făcut destule destăinuiri. Cine e contele de Coussan? Bob, da, Bob?

Escalaïs mă privi în față și dădu din umeri:

— La urma urmei... să-ți spun... Da, Bob este contele Robert de Coussan. A fost secretarul guvernatorului Sudanului. Și acum, dacă vrei și dacă îi dai ceva parale, îți poate face cunoștința unor negrese...

— Ei, asta e! Dar cum de a decăzut astfel?

— Știi cum decazi în ținutul acesta îndrăcit? Căldura care te face să bei... Plictiseala ce te face să joci...

Negresele... N-ai decât s-alegi... Trupurile negre... Sânt unii care capătă gust pentru ele ca Robert de Coussan; dar el a mizat pe un număr, pe Mouck... Ah! ce mai târâtură!

Escalaïs tăcu și rămase pe gânduri, apoi:

— Uite, zise el, când mă gândesc la ce ne așteaptă pe toți, poate, în colonie, îmi vine să fug, să dau dracului vasul, anii de serviciu, toate campaniile făcute și să mă sui în primul vas care pleacă în Franța și acolo să îndeplinesc orice serviciu, fie și acela de simplu marinar.

*
* *

În seara aceea, n-am putut afla mai multe. Toată noaptea, fantoma lui Bob m-a urmărit. În zilele următoare nu mă gândeam decât la el.

Și, în cele din urmă, am dobândit preciziuni la Mopti, la Segou, la Bamako, pe tot cursul Nigerului. Destăinuiri smulse după prea multe cocktail-uri; cuvinte scăpate la o partidă de cărți, povestiri îngânate în dialectul negru de fete cu pielea de abanos, și apoi, mai târziu, vai! la Paris...

Am voit să opresc piatra pe panta prăpastiei.

A! nu încercați niciodată să contrariați destinul...

Căci eu, încercând să salvez pe Bob, l-am pierdut iremediabil.

Inculpat de omucidere voluntară, cu premeditare, Robert de Coussan va compărea mâine în fața Curții cu juri a Senei.

Și dacă istorisesc, azi, povestea lui tristă și partea involuntară pe care o am la această crimă, facă Domnul ca mărturisirea de față să-l absolve.

II.

O ARUNCĂTURĂ DE ZARURI

Caii dispăruseră în dosul păduricii. Roger de Coussan lăsă să-i cadă binoclul. Mulțimea, în tribune, fremăta încă în tăcere, în vreme ce pe peluză se auzeau câteva strigăte.

În spatele d-lui de Coussan, o voce șopti: „Iată-i". Înainte chiar ca să-și fi reluat binoclul, își văzu calul. Calul său? Nu, dar, printre casacele pestrițe ce zburau deasupra pistei verzi, văzu cazaca albastru deschis a jocheului lui Rob-Roy.

Rob-Roy urca panta de la Longchamp în frunte cu alți doi cai. Coborârea nu schimbă ordinea.

— Rob-Roy aleargă strașnic, făcu vocea care vorbise adineauri.

Degetele lui Robert de Coussan strânseră mai tare binoclul. Apoi, respiră adânc... Deodată ochii-i se tulburară: calul său era în frunte.

Acum, se putea vedea lămurit culoarea cailor și gesturile jocheilor. Și în mijlocul tropăitului celor patruzeci de copite pe covorul verde, unde se juca partida, douăzeci de mii de guri urlară deodată:

— Rob-Roy! Rob-Roy a câștigat. Totuși, în spatele lui Rob-Roy, alt cal se apropia tot mai mult. În fața pavilionului, cele două animale se aflau unul lângă altul, iar jocheii, unul albastru și celălalt verde, păreau lipiți.

Robert de Coussan nu mai vedea decât pata aceea verde. Creștea, se lățea, stingând, în cele din urmă, pata albastră...

Acum se striga mai mult Kasbah decât Rob-Roy.

O clipă încă, Rob-Roy păru că învinge: jocheul său,

Howard, îl lovea într-una cu cravașa. Dar celălalt cal o lua mereu înainte cu câțiva centimetri...

— La potou, un strigăt – unul singur, ușură mulțimea: Kasbah!

Robert de Coussan simți o sudoare rece năpădindu-i fruntea. Se smulse din mulțimea care-l înghesuia și se avântă spre scară. În vestibul se împiedică de un bărbat gras care-și făcea vânt cu programul.

Celălalt se întoarse furios:

— A! D-ta ești, Coussan? Ești cam grăbit, tinere. Unde fugi așa? Te duci să încasezi premiul?

— O! iertați-mă, d-le ministru... Scuzați-mă, colo sus te înăbuși...

Ministrul agriculturii zâmbi ironic...

— Bun!... Bun! Dar cursele te cam încălzesc. Ferește-te.

Jos lângă pasaj, aștepta un domn mărunt, îmbrăcat într-un pardesiu mastic, cu pălăria pe ureche. Acesta opri pe Robert:

— Am să-ți vorbesc, d-le de Coussan.

— Vezi că sânt așteptat, Walter...

— Fie. Nu aici, dar azi neapărat. După curse. Unde?

— Unde? Dar unde vrei, Walter.

— La d-ta? Nu vrei. Bine, atunci?

— La Fouquet.

— Voi fi. La ora 6. Și d-ta, nu e așa?

Invitația era rostită ca o amenințare. Robert de Coussan plecă fruntea.

Acum păși încet, de-a lungul parterelor, unde florile pătau smaraldul pajiștii. În buzunarul raglanului, mâna-i frământa și mototolea biletele pariului mutual: douăsprezece tichete de 100 de franci. Cu mîna cealaltă, tânărul pipăi în vestă puținii bani care îi mai rămăseseră.

Rob-Roy, condus de un grăjdar, Howard, foarte drept în șa, trecu prin fața lui, fără ca măcar să-l vadă.

— Data viitoare veți câștiga cursa, d-le de Coussan.

Era vocea ascuțită a bookmaker-ului Walter.

Robert de Coussan se întoarse, se roși oarecum, apoi zâmbi:

— Howard a plecat puțin cam devreme.

Bookmaker-ul ripostă peremptoriu:

— Nu a obținut maximum de la cal. Rob-Roy nu e încă destul de antrenat... Pe diseară.

Plecă fredonând. D. de Coussan îl privi îndepărtându-se, își scoase pălăria și-și șterse fruntea cu batista.

Deodată zări o pereche: femeia, o brună înaltă și subțire, foarte excentrică, se lăsa tocmai fotografiată cu multă bunăvoință. Tânărul care o însoțea, un bărbat înalt și bărbos, arunca în jurul lui o privire satisfăcută.

Robert de Coussan alergă spre el:

— Bourdier!

— Bună ziua, dragă prietenă, dă-mi voie să-ți prezint pe contele de Coussan, atașat pe lângă cabinetul ministrului de lucrări publice... d-ra Sonia de Beauval, steaua de la Cines-Episodes.

— Domnișoară...

Tânăra râse tare, ceea ce atrase și mai mult atenția asupra ei.

— O! steaua! Bourdier exagerează!

— Deloc, deloc.

— Pierre, aș dori să-ți spun o vorbă; îmi dai voie, d-ră?

Fața lui Bourdier se posomori deodată.

— Ai pierdut, hai, ai pierdut?

— Da, aș vrea...

— Știu ce vrei. Nu se poate.

— Pierre, te rog: e grav, nu știi care e situația.

În ochii lui Coussan trecu o licărire ciudată: vocea lui era joasă, pătimașă, întretăiată.

— Nu mai ai nicio centimă?

— Treizeci de franci.

— Ești nebun, complet nebun. Ține o sută de franci și nu mai juca. Pleacă de aici.

— Mulțumesc, nu știi...

— Ba da, știu. Ascultă, și eu am să-ți vorbesc: ți-am telefonat ieri la 7 la minister. Firește, nu erai acolo. Vino astă seară, după masă, la mine. Între 10 și 11. Înainte n-am să fiu și nici după.

— Cum, ce e?

— Am să-ți spun. E grabnic și serios.

Robert de Coussan părăsi hipodromul. Mergea cu capul în jos.

În fața grilajului câteva taximetre stăteau aliniate. Voi să-și economisească banii. Trecu printr-o ceată de curioși veniți ca să vadă defilând femeile elegante.

Se aflau acolo familii cu copii și midinete ce purtau ciorapi de mătase vegetală.

Cu binoclul său, cu pantofii lui de lac și pălăria-i deschisă, contele de Coussan trebuie să treacă drept unul din fericiții lumii.

*
* *

Pe malurile Creusei, la Gargilesse, în vârful unei coline argiloase, există o ruină feudală căreia i se mai spune încă prin partea locului, castelul de Coussan.

Hugues de Coussan, tatăl lui Robert, ultimul urmaș al seniorilor acelui ținut, avea 50 de ani când, pe trei sferturi ruinat de jocul de cărți și de femei, veni să se adăpostească la o leghe de castel, într-una din ultimele sale ferme.

Se stabili acolo definitiv, vânând iepuri pe moșia sa și fete pe acelea ale vecinului.

Totul merse bine până în ziua în care noua sa cucerire se numi Jeanna Froment.

Froment, tatăl era morar. Când iscălea o chitanță pe masa murdară a unei cârciumi, spunea râzând tare:

— Semnat: Froment[1] morar, un nume, nu e așa, foarte potrivit?

Morarul era om cu stare. Jeanna învăța la călugărițe, dar în timpul vacanțelor venea la Gargilesse... Hugues, obișnuit acum cu fetele de țară, rămase uluit de această școlăriță cu pielea albă și fragedă ca făina.

Venea des la moară, se arăta foarte curtenitor. Jeanna, măgulită, îl asculta. Bătrânul Froment se prefăcu că nu știe nimic până în ziua în care surprinse pe fiica sa în brațele îndrăznețului vânător.

[1] Froment înseamnă grâu. (N.T.)

Cu mâinile sale aspre, obișnuit să mânuiască sacii de grâu, îl smulse pe d. de Coussan din brațele Jeannei.

— D-le conte, nu vei părăsi moara decât logodit sau cu capul spart.

Astfel, după impunerea aceasta, se născu, peste nouă luni, Robert.

Contesa de Coussan avea atunci 17 ani. Împlinise 20 când, într-o seară de septembrie, bărbatul ei fu adus în casă pe o targă. Fusese găsit în mijlocul drumului, lovit de o congestie, după o masă îmbelșugată.

Și micul Robert crescu liber și sălbatic, asemenea unei buruieni, pe malurile mâncate de apă. Alerga de-a lungul potecilor stâncoase, prinzând păsări și ucigând vipere.

La zece ani fu internat în liceul de la Châteauroux. Din sala sumbră de meditație, vedea copacii grădinii publice, malurile Indrei sinuoase și liniștite și regreta din suflet frumosul ținut Gargilesse. Și el povestea jocurile de altădată vecinului său, un mic orășean, fiul controlorului contribuțiilor directe, Pierre Bourdier.

Spre imensa satisfacție a bătrânului Froment, mândru ca un păun, nepotul său dobândea în fiecare an premiul de versiune latină. Pierre Bourdier era departe de a fi prost: dar era extern. Modistele din rue de Fonds îl preocupau mai mult decât limba latină. Când cei doi prieteni se prezentară la examenul de bacalaureat, Robert trecu traducerea sa lui Pierre. Ceea ce Bourdier nu uită niciodată.

Amândoi urmară dreptul la Paris când Pierre fu numit atașat de cabinet al unui ministru, prieten cu tatăl său. Robert, în vremea aceea, risipea în tavernele cartierului latin și la hipodromuri banii strânși cu economie la moara din Gargilesse.

*
* *

Robert avea 24 de ani când d-na de Coussan scrise lui Bourdier:

„Trebuie ca Bob să ia un post. Mă ruinează și se ruinează. D-ta, care ești om serios, fă-l să muncească”.

Bourdier fusese numit șeful de cabinet al ministrului coloniilor. Reuși să facă să intre pe prietenul său la ministerul lucrărilor publice.

Dar funcția aceasta, ale cărei avantaje pecuniare erau foarte neînsemnate, nu restabilise întru nimic o situație pe care d-na de Coussan, retrasă în căsuța ei de la Gargilesse, n-o cunoștea decât foarte vag. Adevărul era că fiul ei se îndatora din ce în ce Datora croitorului, cizmarului, cămătarilor și bookmakerilor...

După amiază era mai sigur să-l găsești la curse decât la ministerul lucrărilor publice. Nopțile și le petrecea parte la poker, parte la d-ra Yvonne Robin, un manechin de la Potou.

Bourdier, care cunoștea foarte bine viața prietenului său, era nespus de supărat. Nutrea pentru Robert o afecțiune nespusă și-i era teamă ca acesta să nu facă vreo prostie.

*
* *

Instalat pe o canapea la Touquet, Robert își aștepta prietena, care trebuia să vină aici, înainte de masă.

— Numai, își spunea el, de aș putea termina cu Walter înainte ca să sosească Vonvon. Și Bourdier? Ce-o fi având să-mi spună? O fi urgent, serios?... Așsi! probabil ceva cu ministerul, unde n-am mai fost de două zile...

— Paris-Sport. Rezultatul curselor.

Un vânzător de ziare trecea în goană spre terasă. Tânărul trimise pe un groom să-i cumpere ziarul.

Rob-Roy, care a ieșit plasat, a dat la totalizator 51 la 1. Plecase la 18 contra 1.

— Ce nenoroc! A fost bătut de o jumătate lungime! Totuși, pronosticul era bun. Câștigam 21 de mii de franci cu care aș fi putut să mă încropesc... Vonvon n-o să fie mulțumită!

N-avu timpul să se gândească mai mult, căci Walter și sosise.

— Studiezi programul de mâine, d-le de Coussan?

— Nu mai joc, Walter, dar mă distrează ca să privesc...

— Să nu-mi spui una ca asta! Nu mai joci? La mine, nu; de când îmi datorezi cinci mii de franci, sau mai exact cinci mii două sute. Dar te duci să joci în altă parte și la curse. Azi ai jucat o mie două sute de franci, nu e așa?

— Ai pus oameni să mă spioneze?

— Nu, iau informații, și atâta tot, d-le de Coussan. E inutil să ne certăm. N-am venit aici pentru asta; am sa mă supăr mai târziu, la sfârșitul lunii, dacă n-ai să mă achiți in-te-gral.

— La sfârșitul lunii? Se poate așa ceva, Walter?

— O, n-am să-ți trimit portărelul! Știu că datoriile la cărți sânt datorii de onoare, afară doar dacă nu vei găsi cu cale să te sinucizi... Dar am să-ți fac puțină reclamă. Am prieteni, clienți, la Cameră...

— Ce, vrei să mă strângi de gât, dragă prietene?

— Acum îți sânt prieten? Nu, Coussan, n-am să te strâng de gât. Descurcă-te. Cum, asta te privește și nu știu... N-ai servit pe niciun bogătaș la lucrările publice.

Robert de Coussan păli.

— D-le Walter, eu nu fac asemenea afaceri.

— Bine. Nu te supăra. Va să zică nu vrei să tapezi pe niciun antreprenor. Atunci, dragul meu, trebuie să ceri bani la Gargilesse. Sânt la curent. Contesa n-o să refuze...

— Bine, Walter, am să iau măsuri. Vei fi plătit.

— Ascultă, Coussan, am să-ți dovedesc că nu sânt om rău, cum spui. Dă-mi 300 de franci la sfârșitul acestei luni și restul la sfârșitul lui iunie. Ne-am înțeles?

Tânărul plecă ochii.

— Altminteri: pac! zise Walter sfărâmând un chibrit.

— Bună ziua, Bob! Ești de mult aici?

Yvonne Robin își făcu intrarea, urmată de o femeie tânără foarte elegantă, cu mâinile încărcate cu inele.

Walter se sculă.

— Te las și nu uita...

Și înainte de a pleca mai rupse încă un chibrit.

— Cine e domnul? întrebă Vonvon, mi se pare ca l-am

văzut la curse.

Fără să aștepte răspunsul, adăugă:

— Cunoști pe prietena mea Gaby?

— Firește, ne-am întâlnit de multe ori la Potou.

— Sânt o clientă, răspunse pe un ton rece Gaby.

— Da, acum, norocoaso, zise Vonvon râzând. Când am să pot să plec și eu ca tine? Dar ia spune-mi, Bob, ai câștigat azi?

Vonvon luă repede Paris-Sport.

— Ei drace, calul tău n-a ieșit.

Robert dădu din cap afirmativ.

Gaby zâmbi ironic, în vreme ce ochii albaștri ai Yvonnei căpătară o expresie aspră:

— Și cei trei sute de franci pe care ți i-am dat?

Din cauza prezenței lui Gaby, Robert de Coussan ținu să precizeze:

— Ca să-i joc? Vai, trebuie să-i ceri Pariului Mutual ca și ai mei, de altminteri.

— Știi că n-am chef de glumă.

— Liniștește-te, Yvonne, zise Gaby, se uită lumea la tine.

— Nu-mi pasă. O să mi-i plătești.

— Cred și eu, răspunse Gaby.

Și aruncând paie peste foc:

— Eu când pierd, prietenul meu mă despăgubește totdeauna.

Robert nu răspunse: Vonvon își frământa mănușile gata să plângă.

Gaby presimți o furtună:

— Mă scuzați o clipă, dragii mei, mă duc să-mi aranjez toaleta.

După ce dispăru în sala ce ducea la vestiar, Robert strânse mâna prietenei sale:

— Ascultă, draga mea...

Dar ea își retrase brusc mâna:

— Ai pierdut totul?

— Da.

— Și ce o să facem?

Robert avu un gest de nepăsare.

— O să mă refac.

— Dar știi cum? Nu cumva tipul care era cu tine ți-a făgăduit ceva?

Robert zâmbi cu tristețe.

— Da, mi-a promis...

— Atunci o să poți să-mi înapoiezi cei 500 de franci? Știi că în luna asta o duc foarte prost.

— În niciun caz n-o să pot să-ți dau banii azi.

— Îmi place să cred, însă, că avem bani pentru masa de diseară?

În răstimp, Gaby se înapoie.

— Unde mâncăm? repetă Vonvon. Gaby mi-a vorbit de un nou restaurant, avenue d'Antin. Spune că e foarte elegant.

— Și foarte vesel, precizează Gaby.

Fără să răspundă, tânărul luă bancnota dată de Bourdier și-o arătă prietenei sale. Vonvon se plecă spre el și rosti în șoaptă:

— Atâta tot, pentru noi trei? E prea puțin.

Cealaltă pricepuse:

— Vă rog, zise ea ironică, nu vă deranjați pentru mine, sânt invitată.

Vonvon tresări.

— De unde, mi-ai spus...

— S-a contramandat.

— Dar nu vreau. Știi bine că avem de vorbit. Nu te părăsesc.

— Atunci, insinuă Gaby, va trebui ca domnul să-ți dea voie să mergi cu mine?

— Yvonna, zise Robert, va face ceea ce va crede de cuviință.

Ea șovăi. Deodată pe când Robert luă mașinalicește Paris-Sport, toată supărarea îi reveni:

— Merg cu tine, Gaby.

Spunând acestea se sculă, dar Robert o reținu.

— Te întorci devreme?

— Nu știu. Adio.

Cele două femei plecară, lăsând în urma lor, în sală, o dâră de parfum.

*
* *

Robert mânca singur într-un mic restaurant. Nu-i era foame și tot timpul defilau pe dinaintea lui: Rob-Roy, Walter, Vonvon și cocota aceea de Gaby, cu zâmbetul ei obraznic...

Se duse să-și ia cafeaua într-o cafenea cu orchestră pe bulevard: un păhărel cu alcool îl făcu ceva mai optimist. Deodată, la zece, își aduse aminte de întâlnirea sa cu Bourdier.

Sări într-un taximetru.

— 27, Rue Vanneau.

Automobilul zbură pe strada Richelieu, trecu prin dreptul arcului de triumf de la Carrousel și o luă de-a lungul Senei; luminile cheiurilor răsfrânte în apă, încadrau fluviul cu o dublă ghirlandă de foc.

Tânărul se gândi la Gargilesse, unde totul trebuia să doarmă acum. Cum poți trăi oare în altă parte decât la Paris?

În micul său birou, sever mobilai, Bourdier lucra în smoking.

— Ești în întârziere cu un sfert de ora, Robert. Nu-ți fac nicio mustrare, dar nu pot sta mai mult de 45 de minute de vorbă cu tine...

— Dar, în sfârșit, ce e?...

— Vei afla numaidecât. Stai jos si ascultă-mă. După ce voi fi vorbit, îmi vei spune da sau ba. Nu mă întrerupe și nu discuta, căci ar fi de prisos și nici n-am avea timp.

Iată, deci, despre ce e vorba, Bob. Eu sânt acela care acum șase luni ți-am găsit o slujbă. Nu-mi mulțumi, fiindcă am făcut o prostie. Slujba aceea nu e bună decât să cauți alta. Tu ți-ai ales jocul și cursele.

— O! acum am...

— Taci, dragă. Știi că te iubesc...

— Și eu te iubesc.

— Știu. Ei bine, dragul meu, sânt neliniștit.

Pentru tine! Ce spun, neliniștit? Vai, Robert, am făcut o mică anchetă – o! nu protesta. Mama ta, biata femeie, m-a rugat să veghez asupra ta. Dacă ar știi, Robert, că dacă rămâi la Paris ești un om pierdut!

— Haida de! pentru câteva datorii.

— Câteva datorii care ar stânjeni serios pe mama ta când le-ar plăti. Dar mai e ceva și mai rău.

— Nu mai e nimic.

— Ba da, Robert, obiceiurile taie, viața de noapte și de chefuri, jocul și... prietena ta...

— Vonvon nu mă costă nimic.

— Știu.

— Atunci?

— Atunci? Dar nu înțelegi oare că Yvonna e foarte elegantă. Ce va spune lumea, ce spune poate chiar acum?

— Pierre – Robert era nespus de emoționat – mă cunoști și știi că niciodată...

— Acuma da: dar o iubești și ceea ce e mai periculos încă, te iubește... Unde o să ajungeți? Trebuie să te desparți de ea.

— O!

— Să te desparți și să pleci.

Robert de Coussan înălță capul:

— Să plec? Unde?

— Tocmai de aceea te-am căutat ieri și aș fi venit azi dimineață la tine, dacă n-aș fi fost sigur că am să te găsesc la Longchamp. Uite: secretarul particular al guvernatorului din Sudan a murit. Kervelen – guvernatorul – a telegrafiat ministrului să-i trimită de urgență pe cineva și m-am gândit ta tine.

— La mine?

— Nu te trimit la moarte; celălalt a fost ucis într-un accident de automobil. Asta ți se poate întâmpla mâine aici. Pleacă.

— Cu plecarea mea nu-mi achit datoriile!

— După ce vei pleca, creditorii tăi vor fi nevoiți să aștepte. Dacă vrei mă voi însărcina eu cu asta. Acolo, vei avea 3000 de franci lunar. E mai bine ca cei 300 de franci

de la minister. Și la Bamako, n-ai aproape nicio cheltuială. Vei lua masa în fiecare zi, gratuit, cu guvernatorul. Nu plătești chirie și, în materie de îmbrăcăminte, vei purta numai haine de dril. Și negresele pe care le întreții acolo, sânt mult mai ieftine ca albele, care nu te costă nimic aici.

E drept că la Bamako sc află un club, dar vreau să cred că, dacă primești să te exilezi ca să-ți refaci o viață demnă de tine, demnă de numele de Coussan și al familiei mamei tale, care face parte dintr-un neam de țărani cinstiți, așa cum erau și bunicii mei, n-o să te apuci să joci cărți la capătul deșertului.

*
* *

Urmară câteva clipe de tăcere.

— Va trebui, așadar, să plec... singur? întrebă încet Robert.

— Yvonna ar consimți să te însoțească? Dacă da, ceea ce e cu putință la urma urmei, n-o lua. Cunosc – îți închipui și tu că la minister văd destui coloniști – viața unei femei prin părțile acelea... intrigile, dorințele ... Și apoi e vorba de femei măritate care au un soț legitim care să le apere. Și de aceea, dragul meu, te sfătuiesc să nu pleci cu Vonvon. Pleacă singur, singur și cu bărbăție ca la război. Dar Bamako nu e Verdun de care totuși amândoi am scăpat.

Ideea mea, urmă el, nu e ca să te văd mereu funcționar. La început da; dar când vei cunoaște bine țara și oamenii.. Sânt interese mari acolo.. Bumbac, turme... În sfârșit poți face ceva. Descurcă-te. Sânt liniștit, n-o să rămâi multă vreme secretar, mai târziu ai să-mi mulțumești.

— Și... mama...

— M-am gândit și la ea, dragă Robert, ca să-ți spun că va fi încântată, de... Dar vezi ea nu știe situația ta adevărată... Și dacă ar ști ce te așteaptă rămânând la Paris...

Și apoi, ce naiba, nu te duci la capătul pământului. Bamako e la o depărtare de 13 zile de Paris. Cu vaporul și cu drumul de fier inclusiv. Bamako, dragul meu, are o gară

ca Châteauroux.

Peste doi ani, vei avea un concediu de șase luni. Pe de altă parte, vei fi mai aproape de mama ta acolo decât trăind la Paris.

— Doi ani!...

— Ei, ce vrei...

Robert rămase câteva clipe cu capul în mâini.

— Doi ani.

— Gândește-te. Îți dau răgaz până mâine dimineață.

Tânărul ridică fruntea.

— Mâine? Când va trebui să plec?

— Miercuri seara, la ora 9 din gara Lyon, așa că-ți rămân exact 48 de ore ca să te duci la Gargilesse să-ți îmbrățișezi mama. Am să-i scriu de altfel. Adu-mi neapărat răspunsul mâine dimineață, la ora 10 la minister. Și să fie da. Trebuie, Robert, trebuie. Si acum, dragul meu, lasă-mă; am o întâlnire la 11.

— Cu d-ra Sonia.

— Văd că nu ți se poate ascunde nimic; e o piatră în grădina mea. Dar Sonia, dragul meu, nu e un colaj, nicio pasiune, e o recreere, o recreere săptămânală, e aproape ceva higienic. Aceea care o să mă facă să săvârșesc prostii, dragul meu, nu s-a născut încă.

Robert de Coussan făcu un gest care însemna: „Poți să știi oare?” Bourdier băgă de seamă.

— Cine știe? Fie. Ei bine, dacă mă voi găsi într-o zi în cazul tău, sper că voi avea și eu un prieten care să-mi spună: „Șterge-o!” Și te rog să crezi că am s-o șterg. Acestea zise, hai să mergem. Tu, du-te de înștiințează pe blonda Vonvon, și părăsiți-vă în termeni buni. Peste doi ani, ai s-o regăsești și mai frumoasă, în sfârșit într-un cadru mai frumos. Ei asta e, ai început să plângi. Așteaptă cel puțin să fii cu ea. Nu e neplăcut să plângi în doi, pe aceeași pernă. Haide, băiatule. Coborâm. Hop! Șterge-ți ochii.

*
* *

În trăsura care-i ducea, Bourdier nu mai făcu nicio aluzie

directă la călătoria în Sudan. Vorbi de guvernul, care nu-i părea deloc solid, de curse, de Paris, unde orice viață lăuntrică era imposibilă. Se vedea cât de colo că voia să dezguste pe Coussan de toate plăcerile și visele sale.

La Pont Neuf, șeful de cabinet opri trăsura.

— Te las aici. Nu ești departe de casă. Pe mâine la ora 10.

Robert coborî, în vreme ce prietenul său îi strânse mâna spunându-i:

— Fii curajos.

În timp ce urca malul Senei, spre cheiul Montebello, unde locuia într-o casă la al șaselea etaj, Robert de Coussan rezuma impresiile serii.

— Mă trimite în Sahara și el se duce în Montmartre să danseze cu amanta lui. Frumoasă treabă. Se vede că bietul băiat este cam naiv. Ca să reușesc acolo e posibil, dar pentru aceasta ar trebui să muncesc, așa cum nu sânt eu în stare. Și apoi, dacă-aș putea munci aș reuși tot atât de bine la Paris. Și mama care stă pe ghimpi când nu-i scriu trei zile. Nu, nu voi pleca.

Ceea ce nu-și mărturisise însă, e că adevăratul și singurul motiv al hotărârii sale de a rămâne, era numai Yvonna.

Era prins, înlănțuit, legat prin simțuri de trupul acesta de blondă, cald și parfumat în plăcere. Pusese stăpânire pe ea în chipul cel mai ușor cu putință într-o seară de revelion. Se dăduse voioasă. Ar fi trebuit să fie un capriciu fără importanță ca atâtea altele; dar în doi ani de zile iubirea lor devenise o pasiune violentă și împărtășită, care îi lega în ciuda trădărilor și a neînțelegerilor o poftă comună pe care nimic n-o potolea, nici măcar obiceiul; o dragoste trupească alcătuită din mulțumiri și care renăștea pururi.

Se urcă încet în odaia lui. La gândul că-și va regăsi amanta și că va respira pe umerii ei mirosul ei cald, nu mai simțea oboseala acumulată în timpul acestei zile grele.

Cu siguranță trebuie să fie acasă, deși îl amenințase că

va mânca la Fouquet. Intră. Apartamentul era gol. Deodată oboseala îl împresură din nou.

Voi să citească, se lungi pe divan. O căldură puternică îl năpădi din creștet până în tălpi. Brațele lui căutau răcoarea cearceafurilor. Se duse să facă un duș, apoi se rezemă de fereastră. Sub el, tramvaiele lunecau zgomotoase; catedrala Notre-Dame se profila pe cer asemenea unui monstru adormit.

Rămase acolo ore întregi fără să se gândească la nimic, pândind orice pas pe scară și fiecare zgomot.

Banii pe care-i pierduse, amenințările lui Walter, propunerea lui Bourdier, uitase totul ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Nici nu se întrebă măcar ce putea face tovarășa lui în noaptea aceasta; nu era gelos; aștepta doar.

La ora trei din noapte, Vonvon se întoarse. O văzu în deschizătura ușii, ținând în mină o păpușă uriașă.

— Te-ai și întors, zise el cu un zâmbet silit.

— Nu cumva te-am tulburat?

— Nu m-ai fi tulburat, Yvonna, dacă n-aș fi avut să-ți vorbesc multe astă seară.

— Poți să-mi vorbești și mâine.

— Mâine, Yvonna, n-am să mai fiu aici.

Ea îl privi mirată și îl întrebă cu un ton mai puțin aspru:

— Unde te duci?

— La mama.

Yvonna se gândi: „probabil că vrea să caute bani la Gargilesse, ca în luna trecută!” Îi fu milă și reluă aproape cu duioșie:

— Crezi, Bob, că n-o să găsești aici?

— Te înșeli, Yvonna, vreau să-mi iau rămas bun de la ea, căci plec în Sudan.

Ea nu pricepea bine; dar simțea, în jurul ei, ceva ce-i zdrobea sufletul.

Robert era nespus de calm. Nu mințea. Nu-i vorbea astfel nici ca s-o înduioșeze, nici ca s-o sperie. Această plecare i se impusese fără ca să fi știut cum, deodată, numai la vederea Yvonnei, care se înapoia noaptea de la restaurant. Dar Bourdier avea dreptate. Și el purta poate

germenul aceluiași rău, dar diagnosticul său era exact. Dacă rămânea, era pierdut.

Vonvon își revenise.

— Haide, Bob, ce te-a apucat? Am făcut rău că m-am dus cu Gaby. M-a enervat la Fouquet. Dar n-am făcut niciun rău. Am dansat și atâta tot. Și pe urmă m-am înapoiat acasă... Bob, scumpul meu Bob.

Ea se încolăci în jurul gâtului său. Robert o strânse ușor în brațe și îi sărută părul buclat; pe urmă o îndepărtă ușor și o privi multă vreme. Într-un târziu îi zise:

— Nu sânt supărat pe tine, Yvonna, nu caut să te pedepsesc. E mai grav. Trebuie să plec.

— Dar pentru Dumnezeu, unde vrei să pleci?

— Ți-am spus, în Sudan, în Africa.

— În Africa?

Ea îi căzu la picioare, strângându-i genunchii cu brațele ei goale. Păpușa căzuse pe jos.

— Bob, scumpul meu Bob, nu pleca. Nu e așa că nu e adevărat că pleci?...

Lacrimile curgeau pe figura ei micuță, care îmbătrânise parcă deodată; dar Robert o găsea și mai frumoasă astfel.

— Trebuie, Vonvon, am să-ți explic. Vei vedea și tu că este necesar.

Atunci ea nu mai zise nimic, lăsă să-i cadă mâinile, și, cu privirea fixă, așteptă, în genunchi, o minune care s-o salveze.

*
* *

Nu există afrodiziac mai puternic ca lacrimile. Fu o noapte înflăcărată și disperată, numai lacrimi și sărutări.

În zadar, Robert încercă să-i explice necesitatea pentru el de a-și câștiga viața, viața lor a amândurora, că se va reîntoarce în curând, și că o va lua cu el de îndată ce își va asigura o situație... Dar la toate argumentele și făgăduielile lui, ea răspundea numai: „nu pleca... nu pleca...” cu o încăpățânare de copil.

Se făcuse ziuă de mult când ea adormi în sfârșit cu

capul rezemat de pieptul amantului ei, cu un braț încolăcit în jurul gâtului său, ca și cum ar fi voit să-l rețină.

Somnul îi era străbătut de fiori; inima îi bătea repede și neregulat, și avea febră. Tânărul aruncă cearceafurile și contemplă acest corp încântător pe care în curând nu mai avea să-l vadă; privi sânii mici și tari, pântecele subțire, coapsele rotunde și pline, și tot astfel corpul ei trandafiriu.

Din trupul acesta emana un miros parfumat de levănțică pe care Robert îl respira cu nesaț. Îmbătat apoi de mirosul acesta pătrunzător, Coussan își lipi fața de ea, ceea ce făcu pe Yvonna să se trezească. Fără să deschidă ochii, își strânse mânuța și întrebă cu o voce copilărească:

— Unde ești, Bob?

— Aici sânt, micuțo, dormi!...

Atunci, ea adormi din nou și când se deșteptă de-a binelea, Robert era sculat, îmbrăcat, gata să iasă în oraș.

Va să zică nu visase că Robert o va părăsi. Visul urât continua. Se temu că el va pleca chiar acum pentru totdeauna. Sări repede jos din pat:

— Unde te duci?

— Mă duc doar să văd pe Bourdier.

— Ce vrei să-i spui lui Bourdier?

— Haide, lasă-mă, Yvonna.

— Răspunde.

El făcu un gest obosit și se îndreptă spre ușă. În prag, pe jumătate goală, Vonvon se aruncă în fața lui.

— Ascultă, Robert, dacă pleci, vreau să te urmez. Dacă nu mă iei cu tine, mă sinucid. Acum, du-te.

Pe stradă, forfoteala trecătorilor, zgomotul trăsurilor, viața care-și continua mersul nepăsător, îl mai potoli. Dincolo de casă, Robert de Coussan începu să uite și asista acum la drama sa ca simplu spectator... Trecu prin fața unei oglinzi, își potrivi chiar cravata.

*
* *

Nu înștiințase pe mama sa că va sosi. O găsi pe contesa de Coussan în grădină culegând o salată. Era încălțată cu

saboți.

Tânărului îi fu rușine de pantofii lui de piele de căprioară.

— O! Robert, exclamă ea. De ce nu mi-a scris? Și apoi este ora mesei și n-am decât ouă.

Atunci, el se gândi la anumite dejunuri de la Cafe de Paris, unde numai trufele erau un aperitiv.

Cu tot zâmbetul lui, contesa observă că era neliniștit, nenorocit:

— O dragul meu, ce ți s-a întâmplat?

Pe când îl îmbrățișa, simți deodată două lacrimi care i se prelingeau pe obraji.

— Robert, dragul meu, ce ai? Nu mai plânge, știi bine că sânt aici.

Ea se gândea: „are nevoie de bani”, și îl compătimea regretând că era doar prea săracă. Robert ghici ceea ce se petrecea în sufletul mamei sale. Nu îndrăzni să-i spună nimic. Totuși, ea îl întrebă:

— Cât îți trebuie?

Spuse o cifră la întâmplare:

— Trei mii de franci.

Era exact suma pe care o cerea Walter. Contesa avu un zâmbet de ușurare. Acești trei mii de franci îi avea ascunși în dulap, printre rufe.

— Bine, dragul meu, vei avea banii. Și acum, hai la masă.

Fu o masă frugală și delicioasă pe care nicio avere n-o putea oferi la oraș. Ouă proaspete, șuncă de țară, salată și fructe tocmai atunci culese.

Pe când terminau dejunul, o fată își făcu intrarea. Era mezina fermierului: 20 de ani, tânără și vânjoasă, cu brațele pârlite de soare, venise să ceară d-nei de Coussan o farfurie:

— Uite-o, Margareta, pe bufet.

Fata ridică brațele, se înalță în vârful picioarelor ei goale fără a putea pune mâna pe farfurie.

— Am să te ajut, zise Robert.

Ea râdea, în vreme ce și el trebuia să se ridice în vârful picioarelor. Ea era lângă el și Robert simțea mirosul ei de

țărancă sănătoasă. Nu era parfumul subtil al Vonvonei, ci un miros de animal, de femelă.

După ce plecă, doamna de Coussan luă mâna fiului ei: era atât de caldă, încât mama fu îngrijorată.

— Nu ești bolnav, Robert? Haide, spune-mi ce te doare?

Tânărul nu răspunse. Mărturisirea îl speria din ce în ce și acuma însăși plecarea sa îl indispunea oarecum.

Oare nu era mai bine să trăiască aici, în liniștea aceasta plăcută? Va duce o viață simplă, dar înconjurată de afecțiuni sincere: mama sa, Yvonne sau numai fata aceea vânjoasă pe care o văzuse adineauri și pe care o dorise cu atâta nesaț. Tatăl său, alesese el însuși aceasta viață atât de sănătoasă. E drept că vânătoarea nu-i plăcea, în schimb va citi și avea în sfârșit posibilitatea să scrie poemele pe care le simțea cântând în el, și pe care le transcria la Paris în rarele lui clipe de răgaz.

Și ce va face în ținuturile acelea pustiite, în mijlocul coloniștilor alcoolici, cu tovarășele făgăduite de Bourdier, negresele acelea grase care miros a unt rânced și a pește uscat? Și el spuse: „Nu trebuie să plec.”

Și când începu să încredințeze mamei sale propunerea lui Bourdier, era aproape hotărât să rămână. Dar de la primele cuvinte, doamna de Coussan se revoltă până în adâncul inimii. Fiul ei, pentru care își jertfise tinerețea, refuzând pe toți bărbații, soți sau amanți, pe care simțurile ei îi chemau atât de des în nopțile de văduvie. Cum, s-o părăsească?

Robert explică, întocmai ca și Yvonnei, necesitatea de a-și crea o situație, datoriile pe care le avea la Paris, și pe care ea le ignora încă.

Ea îl întrerupse brusc:

— Voi plăti...

— Dar am promis, mamă. Am zis da.

— Vei spune nu. Ceea ce te reține acum, este amorul tău propriu. Te temi că o să se spună că ți-e frică de ciumă și de toate bolile acelea... uite, mi-aduc aminte că am citit că musca țețe te înțepenește în timpul somnului. O, Robert, scumpule, am să mor dacă pleci. Nu pleca.

Ea plângea, cu brațele încolăcite în jurul gâtului său ca

și Vonvon. Iubirea maternă are și ea gesturi de amantă.

Frica? O! cuvântul acesta nenorocit! Imediat Robert își căpătă sângele rece. E drept, s-ar putea crede că i-a fost frică. Șovăielile lui se spulberară ca pe front când soldații îl priveau. În trase în foc, nu va dezerta.

Când trenul de seară îl duse la Paris, se afla, pe chei, o formă neagră prăbușită pe o bancă.

*
* *

O aruncătură de zaruri.

Ar mai fi fost el aici dacă Rob-Roy ar fi câștigat? Dacă Vonvon n-ar fi urmat pe Gaby? Dacă mama sa n-ar fi rostit cuvântul: frică?

Da. O aruncătură de zaruri...

Până în ultima clipă, Yvonna sperase să plece cu el. Puțin câte puțin o liniștise prin dezmierdări și făgăduieli; îi jurase mai târziu că în trei luni o va duce la el. Ea primise, socotind că, în ultimul moment, nu va avea curajul să se despartă de ea.

Și ea îl îmbăta cu voluptatea ei și tot astfel în îmbrățișările lor, amândoi se minteau, având fiecare o hotărâre tainică înlăuntrul lor.

Sosiră la Marsilia dimineața pe un soare cald; vaporul ridică ancora la amiază.

Ea îl însoți la compania de navigație, la pălărier, unde cumpără o cască. Și când îl văzu cu pălăria aceasta albă, își aduse aminte de portretul, pe care-l publicaseră ziarele, al exploratorului asasinat la Rio-del-Oro și izbucni în plâns. De atunci nu mai conteni să plângă; în trăsura care îi plimba de-a lungul străzilor Marsiliei, la cafenea, la restaurant, Robert se afla mereu în fața unei femei îndurerate pe care toți o priveau cu nepusă compătimire, dar care nu vedea pe nimeni. La debarcader trebui să-i fie smulsă din brațe. Pasarela, pe care Robert trecu cel din urmă, fu ridicată. Ea nu-l mai privea și-și ținea doar capul ascuns în batistă.

Deodată vaporul „Plata” șuieră. Țipătul ascuțit al sirenei pălmui pe Yvonne. Tresări, înălță capul și porni asemenea unei halucinate spre mare.

Robert crezu că va sări în apă. Un marinar o apucă de mijloc. Disperată, începu să se zbată. Lumea se strânse în jurul ei.

Și acum Bob nu mai vedea decât o mână mică și albă, care agita ușor o batistă.

— Rămâi cu bine, Bob, strigă ea.

III.

EMIGRANTUL

Vaporul luneca pe apă în sunetul armonicelor. Venea din Genova, unde îmbarcase 300 de emigranți italieni care se duceau să-și caute norocul în America de Sud.

Pe punte, un tânăr ofițer de marină flirta cu două călătoare îmbrăcate în sweatere[2] albe:

— Emigrantul, explică el, e o făptură mistică ce se nutrește cu speranțe și muzică. Fără îndoială că-l vezi uneori în luptă cu salamul, macaroanele și roșiile. Dar ceea ce îl susține cu adevărat, doamnelor, este armonica și visul lăuntric pe care-l face, zi și noapte pe punte... dar care aproape niciodată nu sa realizează.

Robert nu avu măcar tăria să zâmbească. Oare nu era și el asemenea acestor nenorociți?

Nu se ducea ca și ei în căutarea norocului?

Mai mizerabil încă decât perechea aceea zdrențuită care ședea retrasă pe punte!

Cel puțin, aceștia plecau uniți spre a înfrunta destinul, porneau mână în mână. Niciodată nu se simțise atât de singur. Primele două zile ale călătoriei le petrecu în singurătate, fără să vorbească cu nimeni, nici măcar cu tovarășul său de cabină.

Prima escală veni la punct ca să-l distreze. Seara nota în carnetul său de drum:

«11 mai.

[2] Sweater - este un articol de îmbrăcăminte tricotat, un pulover sau un cardigan, cu diferența că cardiganul este deschis în partea din față în timp ce puloverul nu.

Am petrecut o zi la Alicante. Un oraș liniștit, la poalele unei coline și înconjurat de un fort. Am cerut informații într-o limbă spaniolă stricată. Interlocutorul meu mi-a răspuns politicos:

— Delicios oraș Parisul, senor, sânt multe cafenele.

La Alicante, ar putea să fie multe cafenele; dar nu mai e loc. Toate prăvăliile sânt „lotelias”. Spaniolii nerași n-au în adevăr nicio scuză. Cât despre vânzătorii de bilete de loterii n-au astâmpăr. Urmăresc pe trecători pe stradă, oferind biletele ca și cărțile poștale cu urări pe care, din nefericire, nu le-am înțeles. Unul din acești vânzători m-a așteptat 20 de minute la poștă; m-a urmărit la restaurant, la librar și la cafenea. Am cumpărat un bilet spre a avea pace și peste o lună voi fi, poate milionar.

În ciuda acestor vânzători, am putut totuși admira lumina bogată care împresura orașul. Adorabilă dimineață în care cerul, marea și crasul prezentau o culoare argintie. La amiază cerul este violet, iar seara e liliachiu cu răsfrângeri aurii.

Am trecut prea repede pe sub palmierii tăi, Alicante, unde fetele tale brune râd când privesc pe străini.»

Și peste două zile:

„13 mai. Almeria!

O cetate maură. Străzi strimte, în pantă, unde caprele izbesc cu copita lor pământul.

În fiecare casă se aude același cântec pasional. Totdeauna voi auzi pe aceste cântărețe nevăzute și cantilena lor necunoscută care se termină într-un suspin”.

*
* *

„În ziua a noua a călătoriei, vaporul „Plata” se apropie de coasta Africii. Mai întâi, o stâncă neagră insula șerpilor, apoi altă insulă zâmbitoare și populată: Coreea. În spatele ei o colină înaltă, roșie și împodobită cu case albe: Dakar.

Vaporul acostează. O sumedenie de negri dau asalt

vaporului; sânt hamalii, care se iau la întrecere spre a lua bagajele călătorilor.

„În cinci minute, scria Robert de Coussan prietenei sale, mă aflam în fruntea unui grup de cinci negri care mi-au luat toate bagajele. Un negru vânjos mi-a luat aparatul fotografic. Mă întreb dacă al șaselea nu va veni să-mi ia tabachera. Urmat de credincioasa mea escortă, mă îndrept spre oraș.

Pe nisipul acesta atât de roșu, încât pare însângerat, oamenii au clădit în grabă case. Frigurile bântuie aici cu putere.

Acest oraș trandafiriu și alb e un adevărat târg de lei: o sută de triburi – printre care voi trăi și al căror nume nu-l știu, - care cu toții vorbesc altă limbă și au moravuri diferite. Mă întâlnesc cu negrii de toate culorile, de la negrul închis până la bronzul deschis, bărbați chipeși, înalți, cu umerii largi. Niciunul nu e cocoșat sau obez.

Vorbesc de bărbați, căci negresele sânt enorme; pe cât se pare, Vonvon, această îngrășare e voluntară: femeile de aici se încăpățânează să se îngrașe, așa cum pariziencele se silesc să rămână slabe”.

Robert de Coussan scria aceasta pe terasa unei cafenele. Înăuntru se dansa. Public exclusiv european. Jazzband, șampanie, flori pe fețe de mese. Orchestra cânta Valencia.

„Haide, zise el, credeam că mă duc în pustiu și când colo am nimerit la Montmartre”. Plecă. La ușa dancingului, se afla următorul afiș:

„Cetățeni din Dakar, ciuma să nu vă facă să uitați frigurile galbene. Nu aruncați alimentele, căci le mănâncă șobolanii. Evitați bălțile, unde se prăsesc țânțarii.”

O adiere caldă se ridica din pământul încălzit. Frunzele copacilor stăteau nemișcate, câteva femei albe treceau râzând. Tocurile lor produceau un zgomot ciudat, ce contrasta cu liniștea pașilor femeilor negre care se strecurau de-a lungul străzilor întunecoase. Din cartierele indigene sosea îndepărtat și înăbușit zgomotul monoton al jazzului. Era pulsul înfrigurat al Africii care bătea.

Se lumina de ziuă. Trenul alerga pe un pământ nisipos, roșiatic și întins ca marea. Un vânt cald îndoia ierburile galbene, singurele care cresc pe acest pământ ingrat. Pe alocuri câte un baobab al cărui trunchi de zece metri nu nutrește decât abia câteva crengi scurte.

Plictisit de a contempla această priveliște tristă, Robert visa. Cu un ceas mai înainte, era singur în noapte, în fața unui hotel din Dakar al cărui portar negru pe jumătate adormit baricadase în urma lui ușa.

Trenul care, din Dakar, se afundă cu 1000 km în interiorul Africii, „Expresul din Sudan”, cum i se spune în Senegal, nu pleacă decât o dată pe săptămână. Părăsește Dakarul la ora 5 dimineața. E devreme pretutindeni, dar mai mult aici, unde negrii simt o plăcere grozavă ca să se scoale dis-de-dimineață.

În zadar tânărul oferise de patru ori prețul unei curse obișnuite ca să vină cineva să-l ia de la hotel înainte de a cânta cocoșul. E expresia consacrată: negrii se bazează pe cântecul cocoșului.

În cele din urmă, un birjar făgăduise, dar totuși întârzia. Robert de Coussan ar fi pierdut cu siguranță trenul, dacă trei subofițeri, care veneau de la chef nu l-ar fi condus la gară într-o caleașcă, în sunetul zurgălăilor.

Erau oameni cumsecade. îl îmbrățișaseră, tutuindu-l, fără să-l întrebe măcar cine era.

— Te duci în inima Africii? și noi venim de acolo. Nu-ți face inimă rea.

Cât de bine se simțea lângă ei, mai bine chiar decât în fața guvernatorului, care-l primise în ajun. Un bătrân slab și rece, care-i spuse doar:

— Te duci pentru prima oară în colonii? Kervelen voia un secretar la curent cu toate. Parisul totdeauna trebuie să facă o gafă.

Din fericire seara la masă un funcționar îl liniști.

— Kervelen este un om excelent. Ai noroc. O inimă de aur, însă foarte intransigent din punctul de vedere al

serviciului. Serviciul este fobia lui. Cu toată bunătatea sa, a dat afară doi funcționari, care au fost recompensați de niște bancheri. Cazul nu era grav, totuși în privința aceasta nu glumește.

La cafea, după licheur, Robert de Coussan făcându-i câteva destăinuiri, – era atât de plăcut să vorbești despre Paris, – funcționarul adăugă:

— Îți plac femeile. Înțeleg. E și vârsta d-tale. În privința aceasta o să te înțelegi cu Kervelen. Și cu un zâmbet șiret: sânt și câteva albe la Bamako.

În fața tânărului, în compartiment, o doamnă dormita, cu brațul rezemat de un carton cu pălării. Era slăbuță și avea fața palidă.

„O să mă distrez de minune”, se gândi el. În ce privește negresele, avusese una la Dakar. La contactul cu ea însă avusese o repulsie nespusă.

Numai la gândul de a se culca eu o negresă că și simțea un fior rece prin tot corpul.

*
* *

Trenul pornea înainte fără ca priveliștea să se schimbe. În fiece ceas, se zărea un sat cu coline acoperite cu trestie și ai cărui negri pântecoși salutau convoiul asemenea sătenilor noștri.

Pe când expresul din Sudan se oprise în gara Ties, Coussan sări pe peron cu capul gol:

— Nenorocitule, ți-ai uitat casca.

Un căpitan îi puse cu sila casca pe cap. Tânărul rămase încremenit. Deasupra lor se întindea un cer noros, tomnatic. Nicio urmă de soare. Ofițerul zâmbi.

— Firește, trebuie să mă socotești nebun. Nu știi nimic; află, deci, dragă domnule, că timpul acesta morocănos e foarte periculos. Nu știu dacă trec anumite raze solare chimice printre nori, dar știu că pe ceața aceasta capeți mai totdeauna o insolație. Și sânt unele mortale.

Seara ajunseră la Tempa-Coumda, o mică gară în plin câmp, dar bufetul era bogat asortat și hotelul avea camere

mari și curate. Toate acestea aveau câte un balcon. Robert se rezemă de balcon. Se înnoptase. Adieri calde urcau din pământ. Dintr-o cameră vecină ieși o femeie. Era tovarășa sa de călătorie.

Când trecu prin dreptul ușii cu geamuri, Robert văzu, prin capot, corpul ei gol și subțire.

Un răcnet îndepărtat ajunse până la ei adus de vânt. Tânărul se gândi la menajeriile care poposeau odinioară, la Châteauroux, în piața Fontaire. Întrebă pe tânăra femeie care răspunse:

— Da, e un leu. Adesea vin pe aici, dar nu sânt răi.

Ea râse, dar imediat își înăbuși râsul.

— În camerele vecine sânt pasageri, și toți ar avea o idee proastă despre noi dacă facem gălăgie.

Un fel de complicitate se născuse între ei. Robert se apropie. Stăteau acum cot la cot: cuvintele lor nu erau decât șoapte; se plecă asupra ei ca s-o sărute.

— Să nu-mi vorbești în tren, zise ea părăsindu-l în zori. Fii prudent și la Bamako să nu cauți să mă vezi prea iute.

S-o revadă? Firește, nu. Nici nu se gândea. Nici nu-i știa măcar numele. Dar aventura aceasta nu-i părea un semn bun pentru acelea care îl așteptau de aici înainte într-un ținut cu clima enervantă și cu moravuri ușoare.

În zori, trenul își reluă drumul. Peste 200 km, mai departe, la stația Cutenabe, se opri, definitiv, de data aceasta, căci șinele se opreau și ele aici.

La vreo 20 de leghe, la Ambidedi, erau construite alte șine, astfel că, între Coutenabe și Ambidedi, călătorii și bagajele erau transportați, din pricina terenului, în automobile mici și ușoare.

Șoseaua era mai degrabă un fel de potecă, în mijlocul unor ierburi uriașe. Pe alocuri, din lipsa podurilor, mașina cobora chiar în matca râurilor.

Totuși, râul Faleme – care are lățimea Garonnei, și desparte la îmbucătura sa cu fluviul Senegal colonia Soudan, – nu poate fi trecut cu piciorul. Mulțumită însă unei punți manevrate de doi negri, mașina d-lui de Coussan putu, în cele din urmă, să treacă apa.

Până să treacă toate mașinile, călătorii mâncară pe

iarbă.

Robert, care nu fusese prevenit, nu luase nimic cu el. Se plimba pe malul apei, când deodată un domn pântecos, cu fața pârlită de soare și cu o pereche de ochelari pe nas, îl strigă:

— Fără îndoială vii pentru întâia oară în Sudan: dă-mi voie, deci, domnule, să împart proviziile mele cu d-ta.

Și el se prezentă:

— Joachim Chauvinot, negustor.

După ce d. de Coussan se prezentă la rândul său, negustorul se arătă tot mai politicos.

— N-o să te plictisești la Bamako, domnule. E un oraș încântător. Stau de 25 de ani în Africa Occidentală. Cunosc întregul ținut și prefer Bamako. Îmi place mai mult ca Dakar-ul, unde ești redus la toate sclaviile metropolei fără a avea avantajele coloniei.

Am să te prezint la Soudan-Club, unde se beau cocktail-uri mai bune ca la Champs-Elysees. Un pahar de șampanie? Nu mă costă nimic, fiindcă eu vând această băutură.

Vorbi mult până la plecarea automobilului. Ca să-și recâștige timpul pierdut, automobilul porni repede.

Câteva păsări minunate înspăimântate de zgomotul motorului zburară, punând în zare pete metalice.

Robert nu mai dădea ascultare negustorului, care se instalase lângă el și-i explica flora și fauna ținutului; Coussan privea uimit în jurul său.

— Uite, exclamă Joachim Chauvinot, ce nostime mai sânt maimuțele acelea.

În tr-adevăr, o pereche de maimuțe coborâse de pe un copac spre a-i privi. Femela, prevăzătoare, în patru labe, se adăpostea îndărătul masculului, care, în picioare, îi privea insolent.

Pe alocuri, câțiva copaci cu trunchiurile mari își agitau frunzele. Ceva mai departe se vedeau un fel de colibe de pământ.

— Iată locuințele termitelor, preciză neobositul african. N-ai văzut niciodată o termită? O furnică albă, dragul meu. Pigmeii aceștia au clădit casele pe care le vezi colo și care

sânt de miliarde de ori mai mari ca ei. În ziua în care se va izbuti să se domesticească acești zidari, problema caselor ieftine va fi rezolvată.

La Ambidedi găsiră un tren, care aștepta sub presiune. A doua zi sosiră la Bamako.

*
* *

Robert abia făcuse câțiva pași pe peron că un bărbat vânjos cu mustața mare roșcată înainta spre el:

— D. de Coussan? Weyler, secretar general al reședinței. D. Kervelen te așteaptă.

Fiindcă Robert voia mai întâi să se spele și să se bărbierească, Weyler râse zgomotos.

— Nu-i nevoie. Patronul nu ține la etichetă. Uită-te la mine. D. Kervelen poartă sandale. O să te speli sus.

Automobilul guvernatorului aștepta în curtea gării. Un negru salută milităreşte, în vreme ce deschidea ușa mașinii.

— Reședința e departe?

— Un sfert de oră cu mașina, pentru că drumul e în pantă. Koulouba – reședința – e clădită în vârful unei coline. O priveliște minunată. Și apoi e mai răcoare ca la Bamako.

Și, lovindu-și mână păroasă pe care o așezase o insectă:

— Bunăoară, sânt mulți țânțari.

Mașina porni de-a lungul unei alei, brăzdată cu arbori uriași; de ambele părți, îngropate sub frunziș se aflau câteva vile ce aminteau pe acelea de la Maisons-Laffitte. Automobilul urca acum încet o șosea bine întreținută, în mijlocul unui câmp ars de soare.

— Koulouba, zise Weyler, arătând cu degetul vârful dealului, unde se vedea un palat mare de o albeață strălucitoare și împodobit cu mozaic.

Robert credea că trăiește un vis.

Peste zece minute se află în fața guvernatorului.

Un breton cu ochii limpezi, cu nările ce palpitau, cu gura mică și cu buze cărnoase; dar ceafa lată și scurtă, bărbia proeminentă și mai mult încă strângerea puternică de

mână cu care primi pe noul venit, dovedeau o energie nespusă.

— Nu te simți prea obosit?

— O! domnule guvernator, o călătorie încântătoare, o călătorie de vis.

Kervelen și Weyler se priviră zâmbind; apoi, secretarul general plecă.

— Facă Domnul, spuse Kervelen, să păstrezi mereu aceeași impresie. E o țară frumoasă Sudanul, d-le de Coussan, aspră, fără îndoială, dar numai pentru cei slabi. Sforțarea, chiar la 45 grade, nu mai e nimic, când te-ai obișnuit.

— Cred că mă voi obișnui.

— Sânt sigur. Uite, am aici o scrisoare a ministrului și una mai amplă a șefului său de cabinet; mi se pare că ți-e prieten, d. Bourdier. Ministrul e laconic, dar elogios; prietenul d-tale. care își amintește că m-a văzut la Paris, pare că te iubește mult. Mă roagă să te întrebuințez nu numai în interesul coloniei, ci să-ți călăuzesc și primii pași. Nu te supără asta?

„Ce i-o fi spus Bourdier?” se gândi tânărul.

Kervelen luase scrisoarea și în timp ce vorbea cu Robert, o recitea.

— Ministrul, urmă el, după câteva clipe de tăcere, îmi spune că ești un tânăr foarte inteligent și care va trebui să reușească. Bourdier adaugă că ai fi reușit de mult, dacă n-ar exista curse la Paris! Ești jucător?

Robert de Coussan roși.

— Vai, domnule guvernator, ce indiscreți mai sânt și prietenii!

— Și eu, nu e așa? Bourdier a făcut bine că m-a prevenit. E dovada dragostei pe oare ți-o poartă; pe de altă parte, înseamnă că are încredere în mine. Sânt sever, dar sânt drept.

Și apoi aici, d-le de Coussan, n-ai decât patru sărbători pe an, așa că-ți vor rămâne 361 de zile ca să lucrezi. E mai mult decât îți trebuie. Iți vorbesc deschis, așa că-mi place să cred că nu vei fi supărat.

Întinse din nou mâna lui Robert, care, la rândul său, i-o

strânse cu putere.

— N-ai alte defecte? Bun. Vezi d-ta aici ca și în toate coloniile, marele dușman e cocktail-ul. În Franța nu se bea. Aici, ți-e sete mereu. Câți n-am cunoscut care...

Își trecu mâna pe ochi.

— Acum să vorbim de serviciul nostru. Dimineața lucrez devreme. Va trebui să vii să mă vezi la birou la ora 7 de dimineață. La 10, plecarea. La 12, dejunul. Mănânci cu mine și cu Weyler, afară doar, firește, de zilele când vei voi să mănânci în altă parte; după amiază, siesta. E sfânt. Nu știi ce înseamnă asta? Peste o săptămână însă te vei obișnui, între 4 și 5, vino să mă vezi. Masa de seară o luăm la 8. În zilele când sosește curierul lucrăm noaptea. Nu te înspăimântă? Bine. Și restul timpului ești liber. Vino acum să-ți arăt apartamentul.

Acesta era situat la etajul al doilea și era compus din două odăi și o sală de baie. De la ferestre, se vedea Bamako, un smarald înconjurat de coline albastre. în depărtare, O panglică lată cu râsfrângeri aurii: Nigerul.

— Frumoasă priveliște, hai? Ce faci diseară? Mă prind că ai și făcut o sumedenie de cunoștințe la Bamako?

Și fiindcă tânărul păru mirat:

— Ba da, ba da! Cu cine ai călătorit în tren?

Robert de Coussan îi pomeni de ofițerul care-i vorbise de insolație.

— În alt? bărbos? A coborât aici! E Le Gal, un compatriot al meu. Vei lua masa cu el la prânz. Altminteri altă relație în expres?

— Ba da, un oarecare Chauvinot, care mi-a slujit de călăuză.

— A! da.

O umbră ușoară păru că întunecă privirea guvernatorului.

— Am zărit o femeie care părea cam bolnavă. La Bamako, soțul ei, pe cât îmi pare, o aștepta cu doi copii.

— Trebuie să fi fost d-na Colomba. Toată lumea se cunoaște aici. O adevărată subprefectură. Ea a fost frumoasă, dar copiii s-au îmbolnăvit de friguri. N-ai flirtat cu ea? Nu, cu atât mai bine. În că o lecție de morală. Ultima.

Ferește-te de femeile albe. Intrigi, etc. Îți repet, aici e o subprefectură. Cu femeile negre poți face ce vrei. Nu te interesează? E drept, ești nou venit.

Robert de Coussan era foarte impresionat de primirea guvernatorului.

—Cred, d-le, zise el, că ați fi preferat un om mai inițiat.

Kervelen îl privi; ochiul său limpede îl scruta atent.

— Asta ți s-a spus la Dakar? La urma urmei e drept, totuși poate că e mai bine că am aici un om neinițiat. Nu-mi pare rău, d-le de Coussan, îmi ești foarte simpatic.

Robert făcu un gest, prea mișcat spre a răspunde: omul acesta brusc și leal îl cucerise.

Și emigrantul avea acum impresia că i se arătase pământul făgăduinței.

IV.

NOAPTEA DELFINEI HELIET

Un vânt cald mișca storurile aruncând în ele cu nisip smuls din munți.

Vântul pornise pe neașteptate. Un vânt uscat care înăbușea...

Trezit din somnu-i de după amiază, Robert alergă la fereastră. Deasupra lui, cerul albastru era în că senin; soarele strălucea. Dar spre est, norii se îngrămădeau tot mai deși și negri ca tuciul.

Vârtejuri de praf roșu soseau din câmpie, îndreptându-se spre Koulouba. Păsările fugeau îngrozite.

— Peste 20 de minute, își spuse el, vom avea furtună.

În adevăr, se întunecase. Un tunet... zece... douăzeci... Bubuiturile clătinau acum palatul. Fulgere dese străbăteau cerul. În cele din urmă începu să plouă; dar, nu ca în Franța, cu picături mari de ploaie ce se întețesc apoi, ci o ploaie uriașă, un fel de baraj de apă, care părea că vrea să înghită pământul tot.

Peste o oră, cerul se lumină, și vântul se potoli deodată. Soarele lucea din nou, dar cu mai multă putere. Aburi calzi ieșeau din câmpie. Era mai cald decât înaintea furtunii. Robert de Coussan privi termometrul:

— 40 de grade! frumoasă duminică! Și când mă gândesc că la Paris e marele concurs hipic astăzi.

De 6 săptămâni de când sosise la Bamako, era prima lui clipă de nostalgie. Trecuseră repede aceste săptămâni, bine împlinite, în dorința-i de a seconda cât mai bine pe d. Kervelen și totodată de a cunoaște acest ținut.

A doua zi de la sosirea sa, după expedierea curierului, guvernatorul găsise pe secretarul său la biblioteca reședinței cufundat în lectura catalogului.

— Ah ce zel, dragul meu prieten, dar lasă aceste cărți. Mai întâi, cuprind destule prostii și n-o să găsești niciodată ceea ce cauți. Când vei avea vreo încurcătură și îți va fi greu să mă întrebi pe mine, consultă-l pe Weyler. El știe tot. În ceea ce privește ucenicia d-tale aici... privește în jurul d-tale și deschide urechile... E singurul fel de a te descurca. Tot ce îți cer este de a învăța limba bambara. Bam- barii sânt ca englezii: au silit pe toți negrii să cunoască limba lor.

Tocește limba lor, Coussan, dar nu în cărți ci cu un bambara în carne și oase sau cu o bambara. E singurul mijloc de a învăța limba.

D-ta, sânt sigur, îți spui acum că glumesc. De fel. Îți vorbesc foarte serios. O să vezi și d-ta. Și eu am învățat astfel limba lor. O! dar te rog să mă ierți, am uitat că nu poți suferi negresele.

Secretarul zâmbi:

— Aveți dreptate, d-le guvernator, nu le pot suferi din pricina mirosului lor.

— Atunci ce ai să faci aici? N-o să te duci la Dakar de fiecare dată când vei avea poftă să chefuiești, așa cum fac elevii de la școala militară de la Sant-Cyr, care se duc duminica la Paris. Nu cunoști negresele. Uite... Era să adauge ceva, dar se abținu și nu mai zise nimic.

Coussan făcu apoi cu el o plimbare prin oraș și în împrejurimi. Vizitară satul indigen, curat și foarte bine îngrijit. Kervelen intră în vorbă cu o gospodină, care, în pragul colibei, stătea înconjurată de patru copii, apoi cu fierarul care lucra niște brățări de fier și de aramă pentru picioarele și brațele indigenilor.

Întâlniră câteva fete sumar îmbrăcate, cu ulciorul pe cap.

— Nu te interesează fata aceea? Ia privește ce brațe și ce sâni frumoși are. Și parizienele care râd de sânii negreselor. Aș vrea să le văd goale, așa cum sânt fetele acestea.

Entuziasmul guvernatorului molipsi și pe secretarul său:

„Are dreptate, își spuse el, sânt demne de un sculptor grec; păcat că au un miros atât de urât.”

*
* *

Kervelen prezentase pe Robert la Soudan-Club. În mijlocul unui mic parc, o colibă rustică și încântătoare, iar pe o terasă mare un negru, în pantaloni scurți și papuci albi, circula printre mese.

Recepția a fost strălucită, dar aproape oficială, căci prezența guvernatorului, care nu prea frecventa clubul, potoli râsetele obișnuiților.

Însuși Chauvinot, de obicei atât de vorbăreț, tăcea acum. La plecare, șopti la urechea tânărului:

— Vino sigur, mâine, ne vom distra.

Robert de Coussan nu mai veni a doua zi. La Soudan-Club se juca poker și baccara, și își jurase să nu mai pună mina niciodată pe o carte.

Totuși, în duminica aceea pe când se îmbrăca pentru masa de seară, îi trecu prin minte să petreacă seara la Bamako.

— Într-o seară în care s-a disputat la Paris marele concurs hipic, am și eu dreptul să știu cine a câștigat. Radioul trebuie să fi anunțat. Am să mă duc să mă opresc o clipă la club. Și adăugă pentru sine: „Dragul meu, n-ai să joci”.

*
* *

Prin frunzișul des, zări de departe coliba. Grădina, balustrada, bungalow-urile, tot clubul era luminat feeric. Când ajunse în parc, zgomotul râsetelor și al vorbelor era înăbușit de un gong.

Nu mai era niciun loc pe terasă. Robert rămase în picioare, stânjenit. Deodată simți că cineva îl bătu pe umăr.

Era Chauvinot; negustorul îl duse la o masă în jurul căreia stăteau două femei tinere și un ofițer:

— Vino să te prezint unei doamne, care te cunoaște din vedere, dar care dorește mult să te cunoască mai de aproape. Doamnă Colomba, îți prezint pe tovarășul d-tale de călătorie.

Robert de Coussan recunoscu pe conchista sa de la Tamba-Counda. Își fardase cu îndemânare pielea-i galbenă.

Cealaltă femeie era soția unui plantator de bumbac, d-na Heliet; ofițerul, locotenentul Jauffret.

Acesta din urmă voi el oare să epateze pe noul secretar? Aduse vorba despre colonizări, chestiunea irigațiilor – primordială pentru cultura bumbacului – viitoarea bogăție a Sudanului. Apoi se vorbi literatură, și, fiindcă Robert aduse vorba, de curse.

— Se știe rezultatul concursului hipic? întrebă el.

— Da, marele favorit Ksar a pierdut cursa.

— Îți plac sporturile? întrebă d-na Heliet. Și tenisul? Ei bine, cred că-mi vei face plăcerea să vii la mine într-una din aceste zile.

— Cel mai frumos loc de tenis din Bamako, întări locotenentul; după cum d-na Heliet e cea mai bună jucătoare.

Soția plantatorului de bumbac zâmbi, arătându-și dinții ascuțiți. Avea un ten strălucitor, de blondă, gura cam mare, dar bine desenată. Era înaltă și sânii ei frumoși și tari păreau că vor să taie stofa care-i ținea încorsetați. Joachim, Chauvinot conduse pe Coussan spre alt grup, unde îl prezentă drept un prieten vechi.

Robert plăcu foarte mult tinerei blonde, care începu să-l fixeze stăruitor. La rândul său, Robert o fixă și el.

Negustorul observă ocheadele:

— Te uiți, zise el, la frumusețea noastră locală, hai? Dar și ea se uită. Mare lucru e și tinerețea.

Și fiindcă Robert protestă:

— Fii pe pace, sânt discret. De altfel, știi, între noi...

Și negustorul începu să înșire o sumedenie de anecdote despre această femeie, în casa căreia veneau mulți bărbați, în timp ce lipsea plantatorul de bumbac. Predecesorul d-lui de Coussan, Beilios, petrecuse câteva nopți la ea și chiar guvernatorul...

— Ei, asta e, Kervelen?

— Firește, dragul meu, toată lumea o știe și guvernatorul a fost chiar foarte plictisit. Se mai spune că în lipsă de albi ea trăiește cu negrul acela, Gorko, care stă colo în grădină. N-o părăsește niciodată.

De data aceasta Coussan tresări:

— Chauvinot!...

— Dar nu vezi cum se uită la d-ta? De, o interesezi. A simțit carne de alb... Nu-ți dau nici opt zile ca să te culci cu ea.

— Ascultă, Chauvinot, vreau să plec.

— Cu ea? Bine. A! Să-ți mai dau o informație folositoare. Jauffret e amantul d-nei Colomba. Bagă de seamă.

Se servise șampanie, și d-na Colomba, puțin ametită își răcorea mâinile lipindu-le de gheața frapierei. D-na Heliet bea de zor, cu ochii lucitori și râzând tare.

Într-un târziu, tânăra femeie rosti:

— Va să zică, Isabela, ne-am înțeles, pe mâine. La ora cinci ca de obicei. Vii și d-ta, Jauffret, nu? Și d-ta d-le de Coussan?

Cei doi bărbați se înclinară.

După ce femeile plecară, – d-na Colomba însoțită de locotenent, și d-na Heliet cu Gorko, – Chauvinot murmură:

— Pârtie carree...

Robert de Coussan dădu din umeri. Refuză să ia parte la pokerul organizat de negustor.

În vreme ce se întorcea la Coulouba, în trăsura ale cărei felinare luminau calea, fredona un cântec voios.

— Isabela; se numește Isabela! Iată un nume pe care am să-l transcriu în carnetul meu. Dar cealaltă, roșcovana cum s-o fi numind?

Zâmbi, plin de încredere în norocul său la femei.

— Ei, o să aflu în curând, își zise el.

*
* *

Vila „Koukou” era o căsuță bască. Acoperișul cu țigle roșii contrasta puternic cu pereții albi. În mijlocul grădinii,

un teren de tenis cu asfalt roșu.

D-na Heliet juca împotriva coaliției Isabelei Colomba și a ofițerului, când apăru Coussan adus de Gorko.

— Din fericire ne-a sosit ajutor, Delfina, rosti ironic tânăra brună; dacă ai fi fost singură, eram bătuți.

— Iată o primire triumfătoare, răspunse tânărul. Și el își zise:

— Slăbuța asta bănuiește ceva și are necaz pe mine.

Partida începu pe jumătate serioasă, pe jumătate în glumă și toți își aruncau glume, în vreme ce rachetele spintecau aerul.

D-na Colomba ghicise; Robert era inferior celor trei parteneri. D-na Heliet câștiga toate partidele, exceptând aceea cu Robert. Niciodată nu jucase atât de prost.

La drept vorbind, era distrat. Se uită la tânăra femeie care juca frumos cu o grație de felină.

Din pricina salturilor flanela se strânse pe corpul ei, și sub stofa umedă de sudoare, sânii se vedeau mai bine decât în ajun, la Soudan-Club.

Pe când erau împreună, la extremitatea terenului, Isabela zise lui Coussan:

— Așa înțeleg și eu... ai urmat sfatul meu. Nu mă compromiți...

La ora 7 jumătate, o trăsură a reședinței veni să ia pe secretar.

— Plecăm și noi, nu e așa, Jauffret?

D-na Heliet se întoarse spre Robert:

— Aș vrea să stau puțin de vorbă cu d. de Coussan. Am primit o grămadă de ziare de la Paris, și fiindcă dumnealui sosește de acolo, trebuie să știe multe. Sunt sigură că e admirabil informat în privința modei feminine.

D-na Colomba răspunse în doi peri.

— Fii pe pace. Se pricepe mai bine la modă, decât la cultura bumbacului. Ți-l lăsăm, Delfina.

— Ce ai făcut Isabelei? întrebă d-na Heliet, după ce se instalară în salon, în fața unei duzini de reviste ilustrate. Nu prea pare să te aibă la stomac. Mi se pare că ați călătorit împreună?

Robert de Coussan răspunse pe tonul cel mai natural că,

într-adevăr, fusese tovarășul de drum al d-nei Colomba în expresul de Sudan și, chiar în același compartiment, dar că nu i-ar fi adresat niciun cuvânt.

Tânăra femeie rosti pe un ton ironic:

— Nu ești vorbăreț.

— Poate, adăugă el. Prietena d-tale a observat însă că mă uitam mult la d-ta, fapt pentru care îți cer scuze...

— Cred că n-o să-mi faci curte?

Dar privirea-i dezmințea cuvintele. Ea se cambră într-un gest familiar pe care Robert îl mai observase la club.

Un ziar căzu; amândoi se aplecară ca să-l ridice. Ea fu mai rapidă și, pe când se ridica, se lovi ușor în ceafă, care exala un parfum de mosc.

Ea simți respirația lui și totodată își dădu seama de dorințele care îl frământau. Totuși, tânărul nu se grăbi să se îndepărteze.

— Îl fac pe șoferul d-tale să mă aștepte, zise ea în sfârșit; vrei să stai la masă cu mine? Soțul meu este la Dakar. O masă modestă fără ceremonie. Pe urmă vom avea tot timpul să vorbim de modă.

— Dar vezi că n-am prevenit la Coulouba.

— Șoferul va face comisionul. Ne-am înțeles, așadar.

Ea făcu o strâmbătură ușoară când secretarul ceru să-i vină mașina la ora 11.

Robert se instalase în fața ei, înaintea unei măsuțe scunde încrustată cu fildeș. Ea dăduse ordin ca să se servească masa în fumoarul sudanez, în locul sufrageriei. În mijlocul odăii, se afla un divan acoperit cu perne; pe pereți scoarțe de toate culorile, iar în colțuri, o zeiță și un zid de lemn negru de un realism obscen.

— Nu te uita. Sânt îngrozitori.

Dar prin sistemul acesta ea știa să-l facă tocmai dimpotrivă ca să se uite.

Gorko servea, impasibil și mut ca o statuie de abanos; se furișa discret pe covorul de lână. Era îmbrăcat într-un halat negru. Când se pleca spre a servi un fel de mâncare, se vedea pe spinarea lui jocul armonios al mușchilor.

— Splendid bărbat! riscă Robert.

D-na Heliet răspunse indiferentă.

— Da! E un specimen frumos al rasei negre.

Mâncară un pui ardeiat și o mâncare indigenă de asemenea ardeiată.

— Cam sudanez meniul meu, nu e așa? Să mă scuzi, te rog, dar credeam că o să mănânc singură în astă seară. Uite, adăugă ea, te primesc ca prieten; mi-am păstrat chiar costumul de tenis.

Spunând acestea d-na Heliet vârî piciorul fără ciorapi în pantofii de tenis.

— Altfel n-aș fi rămas, reluă ea; oare mă vezi în costumul acesta pe plajă în fața unei doamne în rochie de seară?

Ea râse din nou cambrându-și talia.

— Acum vom privi frumoasele mondene pariziene.

Sări pe divan și-și scoase sandalele.

— Fără jenă, nu e așa? La mine stau toată ziua astfel. Îmi place grozav să umblu cu picioarele goale pe covor, pe nisip, pe pământ și chiar în stradă. Cu Isabela am ieșit astfel într-o seară, și simțeam o deosebită plăcere să umblu astfel în iarbă, în praf ca animalele, ca negrii. Ai să-mi spui că am gusturi de negresă.

Ea agită picioarele-i mici ca și cum ar fi umblat încă pe stradă. Robert le luă, le mângâie ușor; ea nu le retrase. Atunci el îi sărută picioarele.

Ea nu mai vorbea și-l lăsă să-și plimbe mâinile pe tot corpul ei. Era încă în brațele lui, pe jumătate goală, când deodată apăru Gorko ținând în mână o tavă de argint.

— Pleacă, zise ea cu o voce aspră.

Robert se dăduse la o parte; dar îl lipi de pieptul ei și cu gura lipită de urechea lui șopti:

— Nu te teme. Mă iubește ca un câine. Ca un câine, tu.

El o posedă în grabă, trântită pe pernele divanului. Mirosul pielii divanului și tot astfel mirosul ei de roșcovană, se îmbinau ca să alcătuiască un parfum straniu, bestial, cum nu cunoscuse niciodată.

Când trebui să plece, ea se lipi de el. Își întinse talia ca o femelă ce pândește îmbrățișarea masculului.

— Rămâi, rămâi...

Totuși el plecă.

În depărtare se auzi uruitul mașinii care îl ducea spre Coulouba.

Delfina Heliet fugi la ușă. Cu tot întunericul din sală, ghici prezența unui om. În șoaptă, ușor de tot, ea strigă:

— Gorko. Negrul sosi.

Delfina Heliet se așează pe divan:

— Culcă-te jos.

Cu degetul arătător al piciorului căută să deschidă buzele groase ale negrului. Simțea o plăcere stranie să facă pe negru să repete gesturile amantului ei. Gorko procedă cu o grabă lacomă dar, totuși, sfioasă.

Ea îl răsplăti mângâindu-l cu mâna ca pe un animal. Simțea, sub palma ei, carnea negrului tare și lucioasă. Apoi se apropie de el privind în oglindă lupta dintre corpurile lor atât de deosebite.

Gorko o domina cu un cap, plecat pe această pradă pe care nu îndrăznea s-o înlănțuie încă, nemișcat ca un câine de vânătoare la pândă.

Deodată, d-na Heliet își lipi sânii de trupul dur, își întoarse gura de la fața sumbră care se pleca și își oferi corpul.

Și ea fu aceea care se dădu lui Gorko.

V.

SĂLBĂTICIȚII

Lucraseră cu râvnă. Curierul de la Paris pleca a doua zi. La 11 guvernatorul semnă ultimul raport.

Secretarul închidea plicurile. Kervelen, întors spre fereastră privea Nigerul, care strălucea în bătaia lunii ca o spadă uriașă aruncată în iarbă.

— Am fumat prea mult, Coussan.

Deschise fereastra; un aer înghețat pătrunse în birou.

— Mă prind că noaptea aceasta de ianuarie nu e mai rece ca la Paris. Trebuie să te ferești de clima noastră sudaneză. Zilele sânt foarte calde, dar îndată ce soarele a apus, tremuri de frig.

Și în vreme ce închise geamul, întrebă pe un ton neglijent:

— Dar ce s-a petrecut la Soudan-Club?

Robert de Coussan zâmbi oarecum stingherit.

—O, nimic. O ceartă la bridge. La bacarra ar fi fost mai grav, fiindcă e mai scump; dar nu îmi permit jocul de bacarra.

— Da, da... În sfârșit mi se pare că d-na Colomba a rostit unele cuvinte dezagreabile la adresa d-tale. Și Heliet ți-a luat apărarea. Ești foarte simpatic lui Heliet, Coussan. E clasic.

— D. Heliet este un colonist îndrăzneț, un om inteligent și instruit.

— Și care are o soție delicioasă. Desigur d-na Colomba și d-na Heliet sânt certate?

— Nu știu... fără îndoială.

Kervelen dădu din cap:

— Ce de complicații! Te-am prevenit, dragă prietene. Ascultă, Coussan, îmi vine să te trimit în inspecție. Nu cunoști Tombouctou-ul? Am acolo, pe malurile Nigerului un profesor de agricultură, Brese care nu face absolut nimic. Un nenorocit de altminteri, de care mi-e milă. Dar există limite. Ar trebui să te duci la el și să-i comunici în mod discret că lenevia sa a durat cam mult. Să nu-l blamezi oficial! Să știe doar că l-am luat la ochi. Dacă nu va fi de ajuns, vom aviza. Și apoi plecarea aceasta o să-ți mai schimbe ideile.

Guvernatorul se sculă și se îndreptă spre tânărul, care privea cu încăpățânare covorul:

— Dar nu sânt supărat; dimpotrivă, sânt foarte mulțumit de d-ta. În 10 luni ai priceput și ți-ai asimilat totul. Dar...

Fredonă o arie din „La dame blanche”.

— Haide, nu mai fi supărat. Ei, dar știi că ești susceptibil! Am să-ți dovedesc că te socotesc drept prieten. Vino în haremul meu. Să știi că aici nu intră cine vrea. Afară de Weyler... Nu ți-am vorbit de el? Nu? mă miră. E un om foarte sigur.

O luară pe o săliță, spre apartamentul privat al guvernatorului.

— E foarte modest haremul meu. O singură femeie, o negresă, sau aproape, – o maură. Intră.

Intrară într-un salonaș, slab luminat de o lanternă arabă așezată chiar pe jos. Pe o scoarță o femeie tânără ședea turcește. Se uita la ei fără să se miște.

— Madjuda, zise Kervelen, pregătește ceaiul din țara ta.

Ea se sculă, porni încet spre un cofret și luă un sac de piele.

Coussan își aducea acum aminte că o întrezărise într-o noapte, pe când se întorcea târziu de la vila Cous-Cous. Erau aceleași văluri albăstrii care se furișau asemenea unor năluci pe terasa palatului.

Pe o tavă de pământ, Madjuda ațâța scânteile pe jumătate stinse. Se plecase deasupra lor și sufla încet.

Cărbunii se aprinseră în curând și culoarea lor lumină fața ei brună; părul ei lung atingea pământul.

Coussan admiră cu nesaț ochii ei mari și senini ca apa curată a unui lac.

În vreme ce prepara băutura, Kervelen povestea:

— Am primit adineaori vizita lui Lancelot. Lancelot, după cum știi – ai găsit cu siguranță scrisori din partea lui de când ești aici – reprezintă o puternică firmă colonială.

În fiecare an, inspectează birourile sale din Maroc, din Africa occidentală și din Africa ecuatorială, în toate călătoriile sale vine însoțit de servitorul lui Panka, pe care îl are de multă vreme în serviciu.

La Conskry, Lancelot a fost chemat la serviciul sanitar. Spre a se evita propagarea bolii somnului, s-a hotărât – și foarte înțelepțește de altminteri – că orice persoană trecând dintr-o colonie într-alta, trebuie supusă unui examen sanitar și să i se ia sânge.

Lancelot jură pe toți sfinții că n-avusese niciun contact cu musca țețe, musca aceea ucigătoare și medicul consimți să-i evite corvoada; în schimb servitorul trebui să se supună. I se luă, deci, lui Panca vreo câțiva centimetri cubi de sânge, care dădură la analiză un rezultat negativ.

În răstimp, Lancelot își continuă călătoria. Peste opt zile, la Camerun, o nouă pretenție din partea serviciului sanitar. Același proces. La sosirea în Sudan același lucru.

— La Dakar, îmi spunea Lancelot, servitorul meu m-a întâmpinat plângând: „Stăpâne, aici e rost de murit″. Și el mi-a spus că tot luându-i sânge nu va mai avea deloc, astfel că preferă să moară imediat.

Afacerea s-a aranjat, și servitorul meu trăiește încă; dar la Bamako, a aflat de la un soldat senegalez că acesta a primit crucea de război pentru că „și-a vărsat sângele pentru Franța″. Panca e convins că și el a făcut la fel și își așteaptă decorația.

Ceaiul maur era gata. Matjuda oferi mai întâi stăpânului ei o ceașcă; apoi lui Robert, care avu timpul s-o fixeze îndelung.

Părăsindu-l, guvernatorul zise lui Coussan:

— Iată ce ți-ar trebui.

— E încântătoare, replică el cu o sinceritate care măguli nespus pe Kervelen.

— E destul de frumoasă, dar mai ales, este ascultătoare. Maurele, slavă Domnului, nu sânt amante. Și mai ales ele nu pălăvrăgesc ca Isabela și Delfina... Dacă, cel puțin, Matjuda te-ar împacă cu rasa neagră.

Și el conchise cu un zâmbet blând:

— Adu-ne una din Tombouctou.

*
* *

O ființă roșcată străbătu pista într-un salt de doi metri, între gardul gigantic al ierburilor.

— O panteră, zise Kervelen.

Robert de Coussan aruncă o privire la carabina pe care o avea la picioarele sale, în trăsură.

— În util, adăugă guvernatorul, nu te-ar aștepta, și nu avem timpul.

De două ceasuri în șir, cutreierau un teren muntos năpădit de ierburi uriașe.

Maimuțele roiau pretutindeni atrase de zgomotul motorului.

Plecând din Bamako trecuseră pe lângă căderile de apă din Kotuba. Acolo, Coussan văzuse Nigerul, acest fluviu lat și leneș, împărțit în mii de torente spumoase ce-și căutau drum printre stânci.

Părăsiseră capitala Sudanului la ora 8; trecuse de 12 când automobilul stopă în fața reședinței din Kulicoco.

Gras, cu fața înecată în slănină și cu barba nerasă, directorul din Kulicoco își punea toată mândria în talentul culinar al servitorului său pe care-l învățase să gătească picioare de vițel.

La desert trase deoparte pe guvernator; în timpul convorbirii secrete, Coussan se duse pe terasă și privi vaporul cu care urma să plece în curând.

„Nababul” care făcea serviciul între Kulicoco și Kabara, port din Tombouctou, era asemenea unuia din acele vapoare care fac curse pe Sena.

— Am impresia că plec la Saint Cloud.

Vaporașul fumega, iar pe punte, un flăcău vânjos dădea

ordine în gura mare unei armate de negri.

Erau cinci sute rânduiți pe flancuri așteptând să se îmbarce în cele patru luntri pe care trebuia să le remorcheze „Nababul”.

Kervelen se întoarse;

— Te uiți la oamenii aceștia? Sânt indigeni, recrutați pentru construcția drumului de fier Tnies-Caies și care se întorc spre satele lor.

Oamenii aceștia fac parte din tribul Bobo. De aceea n-au altă haină pe ei decât sfoara aceasta care menține un petic lat de două degete. În schimb, nevestele lor, socotind că n-au ce ascunde, se plimbă goale pușcă.

Coborâră spre mal. Era două după amiază. Soarele ardea cu putere, iar nisipul cald încinsese tălpile de pânză ale lui Robert de Coussan.

— Am aflat lucruri frumoase despre profesorul nostru de agricultură, urmă guvernatorul. În loc să studieze posibilitățile de plantare, d. Bresse e la 500 kilometri de aici, la Gundham, la pescuitul peștilor pe lacul Debo. Dacă nu te-ai duce d-ta la el, i-aș trimite o telegramă nespus de drastică. Trebuie să-l mustri cu frenezie.

— Dar, replică secretarul, lacul Debo înainte de Gundham? Atunci călătoria mea la Tombouctou este...

— Nu; după ce i-ai făcut morală lui Bresse te mai repezi la Tombouctou. Haide, văd că arzi de dorința să te înapoiezi ca să discuți industria bumbacului cu d-na Heliet.

— Dar Tombouctou trebuie văzut, dragul meu. La Paris, nimeni n-a auzit vorbindu-se de Bamako, capitala Sudanului, dar toată lumea cunoaște Tombouctou. Du-te, vei fi primit acolo de colonelul Richen, care comandă regiunea. E un om de treabă. E drept că e cam aspru și că e convins că Sudanul a fost cucerit de militari și, ca atare, ei trebuie să-l administreze. Bineînțeles că aceasta nu e părerea celor de la Dakar, de la Paris și nici măcar a mea.

*
* *

Flăcăul vânjos coborâse de pe punte.

— Plecăm, d-le guvernator.

— Escalaïs, prezenta Kervelen, înalt comisar pe „Nababul"; tulonez din naștere și sudanez prin vocație.

Masa de pe vapor e mai bună de o sută de ori decât aceea a celui mai strașnic hotel din Dakar. N-o să mori de foame, Coussan... și nici de sete.

*
* *

„Nababul" porni ușor spintecând fluviul lat și punând o pată albă pe întinderea apei.

„În ciuda tristeții priveliștii Nigerului, scria Robert de Coussan în jurnalul său, sântem cu toții de o veselie nespusă. Și totuși majoritatea pasagerilor care sânt cu mine, se duc la posturile lor în mijlocul mărăcinișului. Câțiva din ei vor trebui să meargă 30 de zile pe jos până să dea de casa unui european. Timp de doi ani vor trebui să trăiască într-o colibă sărăcăcioasă, arși de soare și prada țânțarilor.

Singur cu indigenii și cu amintirile...

În fiecare zi intimitatea noastră crește. Femeia aceasta care dansează în fiecare seară pe punte, e roasă de friguri. Tânărul acela de 26 de ani – vârsta mea – uită în alcool că pleacă într-o țară din care nu te întorci totdeauna. Cel puțin doi din predecesorii lui nu s-au mai înapoiat.

Înțeleg, acum, de ce cântăm atât de tare și de ce bem atâta șampanie. Veselia aceasta grozavă, am mai văzut-o, odinioară, pe front, în cantinele gărilor de unde porneau trenurile de împrospătare"...

*
* *

Printre pasagerii „Nababului", se afla un moșneag, cu privirea blândă și liniștită și cu o barbă tot atât de albă ca și anteriul său.

Era un misionar, care se numea părintele Doume. Dacă e drept nu bea patru pahare mari de alcool ca Escalaïs, bea în schimb unul singur. Când pe bord, fonograful cânta un

shimmy, preotul bătea măsura cu sandalele.

Dar, la fiecare escală, părintele Doume se ducea să vorbească, în limba lor, cu locuitorii de prin partea locului, împărțindu-le cuvinte bune și nuci de kola.

— Îi convertești, cel puțin? întrebă Coussan.

Se aflau la pupa, „Nababului" pe o noapte fără lună. Nu se auzea alt zgomot decât huruitul mașinii.

— Mă silesc, răspunse misionarul. Cu aceia care sunt musulmani nu e mare lucru de făcut. Fatalismul lui Mahomet se potrivește prea bine cu lenevia lor congenitală. La ce bun să încerce să progreseze, de vreme ce totul e scris!

Dar la fetișiști reușim. Femeile îndeobște, mai inteligente, mai muncitoare, – de altfel, ele muncesc ca vitele pentru soții lor – primesc cuvântul Domnului, ca o reabilitare, ca o înviere...

Atras de lumină, înghițit aproape de ea, un pește uriaș sărise pe vapor. Zece mâini negre se abătură asupra lui, și cu cuțitul, pe care ,îl purta la brâul cu care își încinsese nuditatea, un negru îi tăie capul.

— Și apoi, urmă părintele Doume, nu sânt numai negrii. Sânteți și d-voastră francezii, aruncați în pustiul acela unde sânteți lipsiți de sprijin și adesea de credință. Poate că aveți mai multă nevoie de noi ca negrii.

Urmă o clipă de tăcere. Preotul revedea toată viața lui petrecută în Africa, în vreme ce tânărul se gândea ce va fi viața lui.

Părintele fu cel dintâi care întrerupse tăcerea.

— Am cunoscut la Volta, un administrator civil. Am avut nenorocirea să-i vorbesc de religie. Era un om violent și înăcrit.

Timp de o lună, n-a voit să-mi vorbească. Dar eram singurii albi din sat. Trebuia, deci, să vorbim. Am vorbit, dar nu de D-zeu, firește.

Într-o zi se îmbolnăvește de friguri. Până la medicul cel mai apropiat trebuia să facem opt zile. Era pierdut și o știa.

L-am îngrijit cit am putut mai bine... Și a venit noaptea pe care am simțit-o că va fi cea din urmă a vieții lui.

N-am îndrăznit să-l împărtășesc. Era totuși datoria mea,

o recunosc; dar nu voiam să-i răpesc o ultimă speranță.

Pe la 2 dimineața, bolnavul mi-a spus:

— Domnule, spune negresei să plece.

Și după ce aceasta plecă:

— Părinte, mi-a spus el, aș vrea să mă spovedesc.

După ce termină, mă privi zâmbind:

— Doamne, e ceva pe care nu ți-am mărturisit-o: de șase luni îmi făceam rugăciuni în fiecare seară.

— Dar ce faceți acolo? întrebă Escalaïs; părinte și d-ta, d-le secretar, se încălzește șampania.

— Venim, strigă voios misionarul; dar, în vreme ce pleca eu Robert, îi strânse prietenește mâna.

*
* *

Peste cinci zile „Nababul” sosi la lacul Debo. O apă uriașă înconjurată de arbori, zguduiți de valuri.

Așezat pe un butoi de debarcader, un om îmbrăcat în haine kaki fuma o lulea.

Escalaïs ou o mișcare ușoară a capului, îl arătă lui Robert de Coussan: D. Bressie, zise el.

Secretarul coborî, și se prezentă.

— A, te duci la Tombouctou?

— O, sărmanul Tombouctou nu-i atât de misterios. Nu e așa că nu ești grăbit? Rămâi câteva zile cu mine.

„Nababul” urma să plece peste o jumătate de oră.

În fața acestei primiri cordiale și plină de încredere, Robert de Coussan se simți incapabil să comunice în mod brutal instrucțiunile guvernatorului.

Și apoi, nu trebuia numai să-l înștiințeze, dar chiar să-i facă o morală strașnică. Aceasta era doar dorința lui Kervelen. Dar cum era să se ducă la Tombouctou după plecarea „Nababului?”

— Nimic mai ușor, explică profesorul, eu însumi voi fi acolo și la sfârșitul săptămânii, am să te conduc la Kabala.

Iată un om, se gândi secretarul, pentru care timpul nu e bani. Se vede că face parte din familia acelui funcționar care-și umplea pernele cu scrisorile – nedesfăcute – pe al

căror plic era scris „urgent”. Povestea mi s-a părut nostimă; acum o cred adevărată.

Apucându-l pe Robert în mod familiar de braț, Bresse îl conduse la barcă, lungă de 5 până la 6 metri și care avea în mijloc două cabine.

— Vom sta aici în modul cel mai plăcut cu putință, zise Bresse, care părea încântat de tovarășul de călătorie pe care i-l trimisese întâmplarea, afirma el:

— Fiecare cu odaia sa, ca pasagerii de lux.

Pe mal, două negrese contemplau pe noul venit.

Bresse le arătă cu un gest:

— Nevestele mele. Ce vrei, dragul meu, poligamia e singura plăcere pe care o poți avea aici, împreună cu vânătoarea bineînțeles. În condițiile astea trebuie să profiți. D-ta ești vânător?

Secretarul făcu un gest vag, care putea trece drept o aprobare.

— Am venit aici ca să caut un fel de berze, urmă profesorul de agricultură, dar nu mai există. Ah! s-au dus timpurile bune.

Oftă. Coussan șovăi.

Bresse își mărturisea singur greșeala. Era poate momentul să-i vorbească. Amină însă mustrările.

Urmau să stea doar câteva zile împreună; la ce bun, deci, să-l tulbure cu observațiile.

*
* *

Fu o zi delicioasă pe care o petrecură discutând și evocând tot felul de amintiri. Bresse vorbea frumos și avea o cultură care produse uimirea secretarului. În curând însă avu explicația acestui fapt.

— Ești nou venit aici? întrebă Bresse; cu siguranță că regreți Parisul. Și eu l-am regretat, dar acum nu-l mai regret. Colonia este singurul refugiu al acelora care nu vor să ceară nimic și nu vor să datoreze nimănui nimic. O viață largă, fără confort poate, dar și fără stăpân.

Când am terminat facultatea, – sânt un laureat al

Institutului agronomic, – eram un om plin de ambiții. Am cerut să fiu mutat în colonii. Voiam să revoluționez totul.

Ți-ai găsit. E drept că ar fi posibil să se înfăptuiască ceva; bunăoară făcându-se irigații aici, s-ar putea produce bumbac, dar e imposibil să faci treabă cu negrii.

Mai întâi trebuie să-i recrutezi cu forța, apoi să-i supraveghezi necontenit. La un șantier, mai du-te vino, dar într-o plantație...

Negrii nu lucrează decât exact ca să nu moară de foame. Pe ei nu-i privește apoi decât hrana de azi, de cea de mâine nici nu vor să știe. Pe urmă nevoile lor sânt extrem de reduse.

Câteva păsări cenușii trecură în zbor întunecând o clipă cerul. Bresse le urmări, apoi reluă:

— La urma urmei, cred că negrii au dreptate. Toate grijile, toate decepțiile noastre nu-și au obârșia decât în exigențele noastre; averea, ambiția, mofturi! Pământ ești și în pământ te vei întoarce. Iată adevărul, singurul adevăr!

Tăcu. Pe lac era o liniște desăvârșită, întreruptă doar, din când în când, de țipătul rațelor.

La masa de seară, Bresse vorbi despre viața de la Bamako și, îndată ce se înseră, ca împins de o dorință irezistibilă de a se convinge, de a se justifica, rosti rar:

— Da, negrii au dreptate. Am venit ca să le fiu profesor, să-i civilizez. Civilizația! Ce mai minciună! Le dăm viciile noastre fără să-i dezbrăcăm de ale lor.

Ei m-au învățat cum trebuie să fiu. Am început să le luăm femeile; eu însumi le-am luat lenevia instinctivă, ascultarea pasivă a acestei legi a efortului minim, lege care înseamnă înțelepciunea.

*
* *

Discutară încă multă vreme. Apoi, deodată, Bresse se sculă, arătând cabina cealaltă. Un murmur ușor și câteva râsete înăbușite se auzeau îndărătul peretelui.

— Am filozofat destul, tinere; să mergem acum să vedem femeile.

Deschise ușa. Cele două negrese stăteau instalate turcește pe o scoarță, asemenea Matjudei, amanta lui Kervelen.

— Tako și Dudu, d-le de Coussan; pe care o alegi spre a te distra în clipele pe care vei binevoi să le petreci pe yachtul meu?

Și fiindcă secretarul protestă:

— Haide, haide, te crezi încă la Paris; sântem pe lacul Debo, în inima Africii, fără altă morală decât aceea a naturii, care a creat femeia pentru desfătarea masculului.

Alege! Crede-mă că aleasa va fi măgulită. Tako e poate mai frumoasă, dar Dudu are mai mult temperament.

Robert de Coussan alese pe Dudu. Era pentru întâia oară că avea o negresă. Nu mai simțea însă repulsia fizică ce-l cuprinsese la Dakar la contactul rece cu epiderma negresei.

O strânse la piept pe patul strâmt al lui Bresse – singurul pat al yachtului – pe care profesorul ținuse să i-l cedeze.

Dezmierda trupul puternic al negresei. Luminat de flacăra tremurătoare a lumânării, se minuna de uniformitatea pielii. Pe pântece, Dudu avea un păr scurt asemenea astrahanului.

O posedă mai întâi, cu mai multă curiozitate decât dorință. Ea îl lăsă să facă, fără emoție aparentă, dar cu știința aceea ereditară pe care o au femeile musulmane ca să satisfacă pe stăpân.

Totuși în ultima noapte, se însufleți deodată. Fu atunci când tânărul, istovit de dezmierdările zilelor precedente, dobândi mai greu plăcerea finală.

Ea îl strângea acum în brațele-i vânjoase, iar buzele-i groase se desfăcură lăsând să scape un geamăt de voluptate.

Robert simți o bucurie de care însă mai târziu îi fu rușine; dar negresa ducându-se ca de fiecare dată, după dezmierdările amoroase, să se culce pe scoarța ei, Robert sări jos din pat și, până la zi, o ținu strâns în brațe.

*

* *

La Niafunke, yachtul întâlni „Nababul” care se înapoia.

—Escalaïs, zise Bresse comisarului vaporului, nu e nevoie să spui la Bamako că m-ai întâlnit pe lacul Debo.

— Am înțeles, răspunse celălalt râzând. Asta ar mai trebui ca să ne mâncăm între noi.

„Dacă ar ști!” se gândi Coussan; căci secretarul nu îndrăznise încă să vorbească.

Într-o dimineață, profesorul arătă oaspetelui său stâlpii stației de telegrafie fără fir de la Kabara.

— Peste o oră vom ajunge acolo. Mi-ai spus că Richen știe că vii, astfel că o să-ți trimită un ofițer cu un cal ca să te poți duce la Tombouctou.

— Iată-te întors acum la viața oficială, la civilizație. Cel puțin vei păstra o amintire bună a vieții noastre de quasi sălbatici?

— Bresse, răspunse Coussan, punând mâna pe umărul profesorului, Bresse, te-am mințit.

— Cum? În ce privință, nu te înțeleg.

— Bresse, mă duc în adevăr să fac o vizită colonelului Richen, dar această vizită nu e decât un pretext al călătoriei mele.

Profesorul făcu un pas înapoi.

— Da, guvernatorul știa că vânezi pe lacul Debo.

— A! înțeleg acum. Ei, în ciuda afirmațiilor lui Escalaïs, există și aici oameni care se îndeletnicesc cu spionajul. Și d-ta ai fost însărcinat, nu e așa, ca să mă chemi la ordine.

— Kervelen m-a trimis, tocmai ca să nu rămână nicio notă la dosarul d-tale. El ar vrea să te întorci la Goundham, ceea ce o să faci chiar fără ordine. Atunci am tot amânat de la o zi la alta, această convorbire. N-am înțeles să te trădez, fiindcă îți sânt prieten.

Profesorul se uită o clipă la Robert, apoi îi strânse mâna:

— Te cred, d-le de Coussan. Vai, ca să fiu scuzat trebuie că acela care acuză să trăiască așa cum trăiesc eu, printre mărăcini. Kervelen e un om de treabă; dar stă într-un palat. Nu vede decât albi.

— Am să-i vorbesc, Bresse. Promite-mi însă că vei

continua lucrările de care mi-ai vorbit.

Profesorul dădu din umeri.

— N-aș putea să-mi țin jurământul, fiindcă m-am sălbăticit.

— Și atunci?

— Și atunci guvernatorul o să ceară permutarea mea într-altă colonie. Aici sau acolo, mi-e egal.

În zare se vedea acum Kabara.

Lăsându-l pe Bresse la prora yachtului, tânărul se duse în cabina sa.

Dudu instalată pe o scoarță se juca cu niște monede de nichel.

Robert de Coussan luă o brățară de argint și i-o oferi.

Dudu îi mulțumi mângâindu-l pe obraji.

— Tu ești mai frumos ca el, zise ea arătând pe Bresse.

Apoi, lovindu-și pântecele gol:

— Poate mi-ai făcut și un copil.

Spunând acestea, izbucni în râs.

Peste zece minute secretarul galopa pe un cal mic alături de un locotenent trimis de colonelul Richen.

În mai puțin de două ore ajunseră la Tombouctou.

*
* *

Colonelul Richen era un bărbat scund și nervos.

Îi plăcea mult Sudanul și, după masă, în vreme ce soția sa servea cafeaua, îi ținu lui Robert un curs despre viitorul coloniei.

— De sute de ani, explică Richen, bumbacul e cultivat în văile Nigerului. Dar ca să se poată avea un bumbac superior și deci spre a putea fi bine vândut trebuie lucrări de irigație.

E drept că aceste lucrări ar cere capitaluri foarte importante, dar, după un proiect ce se numește canalul de Segou, apele Nigerului vor fi în parte trimise spre Bamako, asigurându-se astfel irigarea a peste 750 mii hectare.

Și atunci când pământurile udate vor fi în plină exploatare ele ar furniza metropolei peste o sută de mii de

tone de bumbac pe an.

O sută de mii de tone. Gândește-te, d-le secretar; am avut ocazia să fac o mică excursie pe lacurile Pati și Haro. Acolo s-ar putea iriga, cu o muncă mult mai modestă, 15 mii de hectare.

Tolo și Faguibine, la nord de Gundham, ar putea aduce culturii bumbacului 100 mii de hectare.

Secretarul voi să probeze că chestiunea aceasta nu-i era cu desăvârșire necunoscută.

— Cred, zise el, că se simt oarecare dificultăți în ce privește mâna de lucru.

Colonelul ripostă imediat:

— S-au găsit oameni pentru linia Dakar-Noulikoro. Nu, nu sânt negri care lipsesc, ci albii energici. Ne trebuie soldați, d-le secretar. Îmi pare rău că trebuie să spun aceasta unui funcționar civil, dar e purul adevăr.

Nevasta colonelului, o femeie înaltă și urâtă interveni și ea în discuție:

— Domnii care ni se trimit de la Paris, se interesează mai mult de negrese decât de bumbac.

— Haide, lasă astea... te rog să scuzi pe soția mea, d-le de Coussan, dar are fobia negreselor.

Secretarul zâmbi.

— Dar d-na Richen nu m-a jignit deloc. Sânt celibatar.

— Și sper că vei rămâne, replică ea. Nu înțeleg cum un om civilizat poate să se încurce cu atari femei care miros urât.

— Nu e vorba, sânt câteva din ele care sânt frumoase, răspunse colonelul; uite bunăoară aceea care trece prin piață.

Spunând acestea îl conduse pe Coussan pe terasă. O negresă venea spre ei.

— E sora amantei lui Lignieres, făcu colonelul.

— Încă unul oare trăiește cu o negresă. Și care se afișează cu ea.

D-na Richen interveni supărată:

— Și totuși ce băiat drăguț era locotenentul de Lignieres, când a sosit aici anul trecut!

Coussan se întoarse:

— De Lignieres? E un nume din Berry. Am avut un camarad în liceu cu numele de Jean de Lignieres. Sânt vreo zece ani de când nu ne-am mai văzut.

— El e, zise colonelul. Mi se pare că e din Indre. Bun ofițer, dar prea negrofil.

Negresa ajunse acum în dreptul lor. Înălță capul și Robert văzu obrazul ei fin și tot astfel ochii ei mari și frumoși.

Trecu repede călcând ușor nisipul roșu.

*
* *

— Ba da, spuse Lignieres, știam că erai la Bamako,

— De ce nu mi-ai scris?

— De ce? Nu ne-am mai văzut de nu știu câți ani. Aș fi avut aerul că vreau să fac curte secretarului guvernatorului. Ofițerul avea orgoliul timizilor, mărit încă de singurătate.

Secretarul privea masa tixită cu hârtii.

— Mult de lucru? Dar nu par să fie rapoarte militare. Scrii? Un roman pesemne?

— Un roman? Nu, ceva mai interesant. Cel puțin așa sper. Un studiu asupra sufletului negrilor.

Coussan zâmbi:

— În adevăr mi s-a spus că te interesezi de sufletul negrilor.

— Ți-a spus-o nevasta colonelului. Hai? Ce femeie stupidă! Și geloasă, dragul meu. Colonelului nu i-ar displace să se intereseze de trupul negreselor. Dar soția lui nu-l părăsește o clipă.

— Da, am o amantă neagră, urmă el. Ei și? Da, am învățat mai mult cu ea în zece luni despre negrii ca în timpul celor patru ani trecuți în mod stupid ca să-i disprețuiesc. Stai mult aici?

— Patru zile...

— Am să-ți fac cunoștința lui Pacouda.

— Pacouda?

— Un fost preot alb, însurat cu o negresă de 15 ani. E

însurat în lege și e și tată. E singurul om, care a înțeles în adevăr această țară. A înțeles-o și o iubește. E un om care stimează Europa și pe europeni după justa lor valoare. Un blazat.

— Știi că mă interesează acest Poyleucte[3] al tău?!

— Nu râde, Coussan, fiindcă mă mâhnești. Da, Pacouda o să te intereseze, dacă, bineînțeles, n-ai fost încă gangrenat de administrație.

Draperia odăii se dădu la o parte. O figură ambrată apăru.

— Poți intra, Aïssatou.

— Am mai zărit-o pe doamna, adineaori, pe terasa reședinței.

— Nu pe ea, ci pe sora ei, Mouck. Nu e așa că seamănă? Dar Mouck e mai tânără. Sânt peuhle, Coussan, și știi că etnografii consideră, pe peuhle ca făcând parte din rasa albă. De fapt, există italieni din sud care au pielea mai colorată.

— Mouck poate să rămână să mănânce cu mine? întrebă Aïssatou.

Avea un glas armonios și vorbea corect limba franceză.

Lignieres se uită la prietenul său.

— Sper că nu te-ai lăsat rechiziționat de colonel. Da? Ei bine, n-ai decât să-l previi. Va înțelege. Un prieten din copilărie. Aïssatou, pregătește masa pentru patru. Și vezi de vin.

Robert de Coussan era încântat. Prefera să stea de vorbă cu Lignieres, decât să audă conferințele colonelului. Și apoi Aïssatou și Mouck pe care le întrezărise, erau mai agreabile de privit decât doamna Richen.

Fu o masă riguros indigenă. Berbecul fript și tot astfel cârnații de berbec fură delicioși.

Homarul piperat aprinsese cerul gurii secretarului, astfel că bău din belșug.

În timpul mesei, locotenentul se distră să facă să vorbească pe cele două femei. Aïssatou și Mouck fuseseră la școală la Tombouctou și răspunseră foarte bine

[3] Eroul unei tragedii de Corneille (N.T.)

întrebărilor pe care le punea Lignieres.

— Aïssatou, care sânt cele patru mari fluvii ale Franței? Care este deviza republicii, Mouck?

Ele răspunseră în limba lor și Coussan admiră această limbă armonioasă.

— E curată muzică, zise el entuziasmat.

Locotenentul zâmbi, încântat.

— Când îți spuneam că nu cunoști femeile.

Dezmierdă capul amantei sale și se juca cu cozile ei lungi.

Amândouă aveau nasul fin și buzele subțiri; ochii splendizi, erau de o duioșie nesfârșită.

Robert de Coussan, care-și amintise de ospitalitatea lui Bresse, crezu cu cale să-și permită câteva familiarități cu Mouck.

Aceasta nu se clinti, dar aruncă o privire speriată surorii sale.

Aïssatou, la rândul ei, se uită la Robert:

— Mouck e virgină, zise ea cu gravitate.

*
* *

A doua zi, ofițerul duse pe prietenul său la Pacouda. În timpul drumului, printre ulițele Tombouctoului, Lignieres dădu câteva explicații secretarului.

— Ți-am spus că Pacouda este un fost preot alb. Să nu crezi că dai de un popă caterisit, din pricina libertinajului; Pacouda este directorul școlii franco-arabe. E deci un funcționar, dar un funcționar care duce o viață dublă: când viața albilor, când pe aceea a negrilor.

Cred că preferă pe aceasta din urmă, de vreme ce a venit acum 30 de ani în misiune cu preoți albi ca să convertească pe peuhli. Și când colo ei l-au convertit.

E însurat, după cum ți-am spus, cu o negresă, cu care are cinci copii, care au culoarea cafelei cu lapte și sânt de o inteligență remarcabilă. Cât despre preot, e adorat de negri, care-l ascultă ca pe un Dumnezeu și totodată, ceea ce mă miră, e foarte stimat de oficialitate. Dar, iată că am

ajuns.

Ajunseră în fața unei colibe, în care nu se putea intra decât îndoindu-te.

Trecură prin mai multe odăi, toate goale. În tr-una din acele odăi, o negresă grasă gătea, înconjurată de câini, de pisici și de găini.

— Doamna Pacouda, prezentă locotenentul, vorbește puțin franțuzește.

— Pacouda așteaptă în bibliotecă, zise negresa.

Fostul preot alb se afla în adevăr în bibliotecă, o odăiță modest mobilată în care erau o masă de lemn, câteva scaune și rafturi pline de cărți.

— Iată, zise Lignieres, vechiul meu prieten, Robert de Coussan, secretarul reședinței, care speră prin d-ta să aibă idee cum e Tombouctou.

Pacouda se sculă. Era un bătrân, de 60 de ani, drept și înalt cu fruntea și barba uriașe și cu niște ochi de o viclenie nespusă.

— Fii bine venit, domnule, socotesc că Lignieres te-a prevenit că te duce într-o casă de negri.

Vorbiră de Franța. Pacouda povestea tinerețea lui petrecută alergând prin câmpiile umede și băile pe care le făcea în pâraiele clare ale Vosgilor.

— E altceva aici, zise el în sfârșit dar n-aș părăsi pământul meu cald și uscat pentru colțurile acelea umbroase ale Vosgilor.

Dacă vrei să înțelegi existența comunicativă a negrilor, trebuie să știi că există o lege care guvernează Sudanul înaintea decretelor ministeriale și înaintea Coranului.

Coussan își aminti de confidențele lui Bresse.

— E legea celei mai mici sforțări.

— Ei da, indigenul nu cere providenței decât hrana zilnică. Vrei să știi cum își petrece indigenul ziua la Tombouctou? Iată:

La primul cântat al cocoșului, sau la chemarea muezinului, dacă aste credincios și nu e prea frig afară, indigenul se scoală, se spală și se duce la moschee. Apoi își îngrijește calul.

Pe urmă se duce să mănânce; un fel de fiertură de mei

și lapte acru în care pune ardei mult. Apoi stă de vorbă cu vecinii, sau lucrează.

E ora când întâlnești măgarii cu sacul de sare în spinare, sau indigenii cu cofele de apă pe care le umplu la fântânile din apropiere.

Toți acești oameni se grăbesc încet. O, foarte încet. Abia își câștigă hrana pe o zi; acei care au câștigat-o, se înapoiază acasă căci soarele dogorește. A doua masă: prăjituri cu mei și cu ardei, și un pahar de ceai. Convorbiri. Apoi așteaptă rugăciunea către Alah, care se face la ora 13 după orarul francez.

Pe urmă dejunul propriu zis: orez sau mei sau pui. Ca băutură, apă. Coranul interzice vinul. Și apoi costă 10 franci litrul. Pe urmă seara, altă rugăciune.

Seara tot Tombouctou-ul e afară. Piețele sânt pline de cumpărători. Tinerii galopează pe cai și execută curse. Oamenii liniștiți se așează pe dune și vorbesc de ultimul curs al livrei de sare sau al sacului de mei.

— Și se plâng de viața scumpă?

— Totul e relativ; aici bunăoară, un pui costă 60 de centime, dar trebuie cinci sau șase ca să facă cit o găină franceză.

Pe la răspântii tinerii joacă. Uneori un cântăreț, acompaniindu-se cu ghitara, istorisește pe un ritm monoton, isprăvile unui negru din vechime.

În sfârșit ultima masă, pe la nouă sau 10 seara, după rugăciune. Această masă constă din cârnați sau carne de berbec.

După masă cântecele reîncep până seara. Iarna se doarme în casă și vara pe o scoarță, pe terasă.

A doua zi, aceeași viață.

— Și cum se însoară cineva, Pacouda, la Tombouctou?

— Ei bine, domnule secretar, nu tocmai ca la Paris. După ce tânărul și-a ales viitoarea soție, părinții lui trimit acelora ai fetei nuci de kola. Dacă logodnicul e agreat, tatăl fetei înapoiază câteva din acele nuci. Se discută pe urmă cifra zestrei.

Coussan amenință cu degetul pe Pacouda.

— Și îmi spui că lucrurile nu se petrec ca în Franța?

— Așteaptă, tinere prea grăbit; totul e procurat aici de soț. În ziua ceremoniei, după rugăciune, părinți și invitați se adună la locuința fetei, își arată zestrea și darurile trimise de logodnici. Se recită pe urmă Patiha și toți se despart urând soților toate bunurile. Îndeobște, tânăra căsătorită nu e dusă în casa soțului ei decât mult mai târziu, uneori după câțiva ani.

— Atunci, Pacouda, nu mă voi însura la Tombouctou.

— Dar știi că anumiți negri se căsătoresc cu copile de 6 sau 7 ani? Acestea sânt așa zise căsătorii albe.

În ziua în care soțul dorește să i se trimită nevasta, îi expediază haine albe. La ivirea nopții, soția e condusă la noua ei locuință. În tot timpul drumului, ea se împotrivește cu violență tovarășelor ei de drum, văitându-se groaznic.

Secretarul se distră mult de aceste obiceiuri pe care abia le cunoștea:

— În cântătoare perspectivă pentru soți.

— Totul nu e decât un simulacru; tânăra fată își arată astfel regretul pe care îl are de a-și părăsi părinții. În clasa bogată, bărbatul și prietenii săi, înarmați cu puști, se duc la domiciliul părinților să facă mare tămbălău. De ambele părți se schimbă focuri de armă.

— Mai bine înainte decât în urmă, zise de Coussan.

— Cu atât mai mult, zise Pacouda, cu cit la negri armele sânt încărcate cu praf de pușcă.

O tânără mulatră își făcu intrarea, îmbrăcată într-un simplu capot. Sânii goi și pântecele erau umflați ca niște fructe pârguite.

— Georgetta, fiica mea mezină, zise Pacouda.

Și el continuă:

— Când soțul află că va fi tată, îi trebuie în fiecare zi să scoată pantalonii de îndată ce apune soarele. Altminteri zilele mamei sânt în pericol.

Noul născut nu e primit ca în Franța cu tămbălău și mâini grijulii. Cade pe un strat de nisip pregătit pentru el.

— E adevărat, Pacouda, că odraslele negrilor se nasc albi?

— Nu, sânt roșii arămii. Am uitat să-ți spun că tânăra mamă nu naște niciodată la domiciliul ei. Se duce la o rudă.

Abia după 40 de zile de la naștere se întoarce acasă. După cum știi, băieții sânt circumcișI și fetelor li se taie himenul între 6 și 10 ani.

Cit despre funerarii, ele sânt rânduite după Coran. Bărbații se adună la casa mortuară. Femeile țipă și plâng în timpul celor șapte zile după înmormântare.

Iată, deci moravurile noastre, domnule secretar. Trebuie să-ți pară foarte naive. Crede-mă că nu sânt mai puțin pure și mai puțin frumoase ca ale d-voastră!

*
* *

— Cum îl găsești? întrebă locotenentul pe Robert după ce plecară. O! în privința lui a fost nespus de discret. Ți închipui că nu era să-și spună viața lui din prima zi. Mai ales când vizitatorul e secretarul guvernatorului.

Dar voiam să-l cunoști, atât pe el, cât și familia sa.

— N-am văzut decât o parte. Soția legitimă era vizibilă; ți s-au ascuns concubinele. Căci are patru, dragul meu, pe care le-a luat pe măsură ce favorita îmbătrânea. Numai că e mai elegant ca voi parizienii, păstrează pe fostele amante. Chiar după ce nu-i mai plac, se ocupă de hrana lor. Și toată lumea, atât copiii, cât și amantele trăiesc în bună înțelegere.

Nu găsești și tu că e mai frumos să procedezi astfel, decât să arunci în stradă pe femeia ai cărei sâni s-au veștejit?

— Ah, da! Bunul Pacouda s-a degajat de morala europeană. Ai văzut-o pe Georgetta? Ai observat că este însărcinată. Cu un alb, cu un camarad cu care trăiește de un an de zile, iar fata cea mai mare a avut copii cu un negru.

Pacouda nu s-a indignat nici atunci.

*
* *

În noaptea aceea, culcat într-un pat european, Coussan

se gândea la Pacouda. Revedea pe fostul preot alb între nevestele și copiii săi în coliba de pământ uscat.

— În că un sălbăticit. Și Lignieres e pe punctul de a se sălbătici, dar fără să știe...

Demonul sudanez îi vrăjise pe toți. Robert de Coussan îi compătimea din tot sufletul.

Deodată, în ațipeala lui, îi apăru o siluetă subțire; o față încadrată de un păr împletit în cozi; auzi o voce muzicală ca un ciripit de pasăre.

Și Robert nu mai compătimi pe nimeni.

VI.

NEGRESA

— Ei bine, mi se pare că ai fost încântat să-l vezi pe Lignieres.

Vocea aspră a d-nei Richen smulse pe Robert de Coussan din gândurile sale. Tocmai își sorbea cafeaua în sufrageria colonelului. Acesta plecase încă în faptul dimineții.

— În adevăr, sânt foarte nepoliticos, doamnă. Iertați-mă că-mi consacru aproape tot timpul lui Lignieres. Dar, în calitatea noastră de prieteni din copilărie, care am stat ani de zile alături pe băncile școlii și fiindcă nu ne-am mai văzut de zece ani...

— Da, trebuie să aveți multe lucruri să vă spuneți. N-am de ce să fiu supărată pe d-ta... Și fiindcă ești atât de bine cu locotenentul, trebuie să mă ajuți să-l scăpăm de negresa lui urâtă...

— Pare foarte blândă și ascultătoare.

Soția colonelului râse ironic.

— Blândă și ascultătoare? Haida de! Se vede că nu cunoști pe aceste maimuțe. Eu, în schimb, le cunosc. Și colonelului nu-i displac. Totuși, au fost atâția ofițeri pe care femeile acestea le-au cangrenat.

E drept că la început sânt sfioase și tremură în fața stăpânului, dar, pe urmă, își iau nasul la purtare până ce reușesc să pună stăpânire pe amanții lor, și aceasta, firește, în folosul lor.

Și Aïssatou o să facă și ea din Lignieres un om fără voință, o cârpă. Și fiindcă d-ta ești prieten cu el, caută să-l

convingi s-o lase. O să te asculte mai bine decât pe mine, adăugă ea pe un ton dulceag.

*
* *

Ducându-se la Lignieres pe ulițele nisipoase încălzite de soare, Coussan își aminti de cuvintele d-nei Richen. Trebuia să fie ceva adevărat în rechizitoriul acela aspru împotriva femeilor negre. La Bamako, Kervelen, care nu putea fi acuzat de negrofobie, citase și el cazuri asemănătoare.

Dar Aïssatou, femeia aceea blândă și încântătoare! Să pună în gardă pe Lignieres? Nu, n-o s-o facă. Dimpotrivă, invidia pe locotenent pentru viața sănătoasă și liniștită pe care o ducea.

— Te așteptam, zise Lignieres, îndată ce Robert intră. Mi-am închipuit c-o să vii devreme. Fără îndoială că ai văzut-o pe Mouck în fața palatului colonelului.

Inima lui Robert începu să bată tare.

Aproape numaidecât mărturisi prietenului său dorința care îl frământa de vreo trei zile: să ia pe Mouck cu el.

— Bănuiam, răspunse locotenentul. Dar, vezi trebuie să-ți spun adevărul. Firește nu ești primul care ai observat că e frumoasă. Or, Aïssatou mi-a spus că e virgină și cred. Familia o păstrează, deci, pentru destine înalte. Pentru care? Nu știu; dar dota va fi scumpă. În sfârșit am să vorbesc cu Aïssatou.

— Știi că plec mâine dimineață.

Locotenentul se duse la ușă. Prin draperia ridicată, Robert de Coussan zări pe cele două femei. Mouck era goală și numai coapsele îi erau înfășurate într-o panglică albă, simbolul fecioriei.

Era pentru întâia dată că Robert vedea corpul ei frumos.

Lignieres și amanta sa vorbeau acum în dialectul peuhl. Aïssatou examina pe Robert cu ochii ei mari și frumoși.

Ofițerul lăsă să cadă draperia.

— Aïssatou îți va da răspunsul diseară la masă. Și acum dacă nu ți-e frică de soare, hai să mergem la târgul din Tombouctou.

*
* *

Soarele ardea cu putere.

În piața Joffre, Tombouctou avea un târg în care în bărăci de lemn acoperite cu scoarțe albe cu desene cubiste se aflau expuse produsele industriei și ale artei Africii occidentale.

Bijutierii din Kayes aduseseră giuvaericale de aur și argint: coliere, inele și brățările acelea uriașe cu care negrii îi împodobeau brațele și coapsele.

Robert de Coussan cumpără o brățară de aramă cizelată care cântărea 3 kg.

După ce se plimbară câtva timp în mijlocul târgului, unde domnea o adevărată înghesuială, cei doi prieteni se îndreptară spre casă.

*
* *

La masă, Aïssatou era singură.

— Tata nu s-a întors încă, spuse ea, mâine va da răspunsul dacă primește.

Locotenentul se uită la amanta sa și, după ce plecă:

— Minte, zise el, sau mai degrabă repetă ceea ce i s-a spus să răspundă. Părinții ei, știind că trebuie să pleci mâine, vor să vadă dacă ții mult la fiica lor, aceasta, firește ca să te facă s-o plătești mai scump. Rămâi deci și mâine aici.

Secretarul era furios, nemulțumit că se îndrăgostise de această maimuță, cum spunea soția colonelului vorbind de peuhlii șireți și mincinoși care își vând copiii ca pe vite.

— Ei, am să mai stau o zi...

Ofițerul nu răspunse; se vede că Robert ținea la Mouck.

A doua zi era duminică și, ca de obicei curse la Tombouctou.

— Iată aproape un an de când n-am mai încurajat cu banii mei rasa cabalină, spuse Coussan colonelului.

— Bun, zise Richen, am să-ți arăt hipodromul nostru.

Când ajunseră acolo – hipodromul era o pistă uriașă de nisip – întregul public al reuniunilor hipice se afla de față: ofițeri, funcționari, negustori indigeni și europeni.

Pesajul era rezervat europenilor, deși în fond nimeni nu era cântărit.

Pariul mutual era instalat sub un cort și păzit de patru tiraliori senegalezi.

Pe pistă, opt cai nervoși așteptau ordinele starterului. La semnalul dat cu fanionul, caii porniră într-un galop fantastic. Călăreții îi loveau cu cravașe și cu frânghii.

Primul care ajunsese la potou, salută el însuși victoria sa cu un gest mare triumfător.

— Ei bine! făcu Richen, nu e așa că e ca la Longchamp?

— Exact, răspunse secretarul, e mai puțină lume la casă decât la ghișeul unde se iau bilete.

Lignieres sosi la ultima cursă.

— Te căutam, spuse el lui Robert de Coussan, am primit în sfârșit răspunsul.

Tânărul era nespus de nerăbdător.

— Părinții fetei consimt, pentru că, afirmă ei, tu mi-ești prieten, iar Aïssatou e fericită cu mine. Cred însă că te agreează, fiindcă ești secretarul guvernatorului. Suma, după cum mă temeam, e foarte mare.

— Cât?

— Cinci sute de franci și două sute dacă plătești în piese de cinci franci.

Lignieres râdea:

— Vezi că negrii noștri sânt mai deștepți decât se crede la Paris, deoarece socotesc francul hârtie după justa sa valoare?

Coussan nu-l mai asculta. Mâine, sau poate chiar în astă seară va ține în brațe pe mica negresă.

În vreme ce locotenentul vorbea cu colonelul, Robert șoptea:

— Mouck... Mouck!

Și îi părea că numele acesta îl dezmierda.

*

* *

Plecară pe înserate. Aïssatou conduse pe Robert până la târla, unde părinții ei, simpli ciobani, trăiau în mijlocul turmelor.

O liniște nespusă domnea peste orașul adormit. Departe șacalii urlau.

Ajunseră în câmp. Un câine se năpusti asupra lor, dar îndată ce Aïssatou îi spuse câteva cuvinte în limba ei sonoră, animalul îi linse picioarele.

Ajunseseră. Trei colibe de pământ acoperite cu stuf se profilau ceva mai departe. În interiorul uneia se auzea o muzică monotonă și tristă.

— E Mouck, zise Aïssatou; cântă din ghitară până la sosirea ta.

Dar tovarășa lui Robert se îndreptă spre a doua colibă mai îndepărtată, unde tatăl stătea culcat între doi câini.

Bătrânul se sculă. Era înalt și slab și privirea lui respira șiretenia. În tinse lui Coussan mâna sa aspră.

Aïssatou vorbi mult cu el și bătrânul la fel. În cele din urmă Aïssatou spuse lui Robert de Coussan:

— Mi-a spus tata, rosti într-un târziu tânăra, că speră că vei face fericirea fiicei sale și că ai s-o faci în curând mamă. Dă banii.

Robert de Coussan dădu banii, o sută de bancnote de 5 franci, pe care patriarhul le număra una câte una. Cântecul ghitarei încetase. După ce sfârși de numărat strigă:

— Mouck!

Tânăra negresă apăru într-un costum foarte sumar. În brațe ținea un ulcior, care conținea toate tezaurele ei: o ghitară cu două coarde, un pieptene de fier, câteva văluri și o oglinjoară de buzunar.

Plecară fără ca mama să iasă din coliba ei.

*
* *

Cele două femei porniră înainte cu pasul acela mlădios pe care Robert de Coussan îl admirase mai întâi la Mouck.

Râdeau și vorbeau trecându-și pe rând ulciorul. Profitând de o clipă când Aïssatou ținea ulciorul, secretarul apucă de talie pe Mouck.

Simțea sub vestmântul ei străveziu sânii tari ai fetei. O sărută apoi prelung, lăsând pe Aïssatou s-o ia înainte. Cu puțin mai încoace de Tombouctou; atrase pe Mouck îndărătul unui tufiș.

O întinse pe jos smulgându-i vestmintele.

Era goală, pe jumătate cufundată în nisip. Îi căuta buzele, dar fata, care ignora încă îmbrățișările albilor, întoarse capul și închise buzele. Atunci el îi desfăcu coapsele și o posedă.

Mouck nu se clinti și închise doar ochii. Totuși, în cele din urmă, deschise ochii și scoase un strigăt.

Fu o îmbrățișare neîndemânatică și penibilă.

Aïssatou, în răstimp, aștepta dreaptă și albă, în bătaia lunii, asemenea unei statui.

Când se sculară, Aïssatou se îndreptă spre ei. Pe nisip, se afla o pată mică brună.

— Vezi, zise ea mândră, ți-am dat-o fecioară. Acum ești soțul ei.

Și, la rândul său, smulse funda albă – simbol al virtuții, pe care Mouck și-o așezase mașinalicește pe pântece.

*
* *

Luna se suise sus pe cer când ajunseră în oraș.

Lignieres îi aștepta scriind la masa sa de lucru.

— Dacă îmi dai voie, îi zise Coussan, Mouck va sta în noaptea asta cu sora ei. Firește că mi-ar plăcea mai mult să dorm cu ea aici, dar cred că e mai corect să mă duc la palatul colonelului.

Locotenentul zâmbi.

— Asta e vodevil curat. Despărțiți în noaptea nunții.

Dar, după o clipă, adăugă pe un ton serios:

— Ai dreptate. Nu trebuie să scandalizezi pe nevasta colonelului, care și așa e destul de scandalizată de mine.

Precauția aceasta nu servi la nimic, căci a doua zi, d-na

Richen voi cu orice preț să însoțească pe soțul ei, care trebuia să conducă pe Robert până la yachtul cu care tânărul trebuia să plece.

Sosind în port, zări pe Lignieres care vorbea cu cele două femei.

— Înțeleg că prietenul d-tale a venit, zise ea pe un ton revoltat; dar ar fi putut să-și lase negresa la grajd.

Colonelul care văzuse ulciorul înțelese:

— Draga mea, frumoasa Aïssatou n-a venit să-și ia rămas bun de la secretarul nostru, ci de la sora ei.

Nevasta colonelului își înălță capul și, cu o voce șuierătoare:

— La revedere, domnule de Coussan, n-aș voi să tulbur efuziunile d-tale duioase.

— Nu te supăra, zise Richen, în vreme ce soția lui pleca grăbită. Nevasta mea nu vrea să înțeleagă că tinerii ofițeri nu sânt călugări. Ce vrei să facă aici?

La Tombouctou se aflau până acum două negrese frumoase și mi-ai răpit una, urmă ei pe un ton plin de regret.

Yachtul porni, în vreme ce colonelul îi mai striga lui Robert:

— Salută te rog pe guvernator dm partea mea. Apoi, adresându-se lui Lignieres: să vii peste o oră în biroul meu cu dosarul Provost.

*
* *

Yachtul pornea ușor.

Pe mal se vedea silueta albă a locotenentului și rochia albastră a Aïssatou-ei.

Mouck stătea așezată turcește lângă Robert. El o dezmierda cu patimă, în vreme ce ea îl privea cu niște ochi de câine bătut.

Pe când se aflau în apropiere de Cabala, se auzi pe mal un tropot de cal. Un cavaler negru strigă:

— „Comandant, comandant,[4] hârtie la tine.” Locotenentul de rezervă de Coussan nu era încă obișnuit cu acest grad.

— Ce o mai fi vrând ăsta cu titulatura sa? Yachtul acostă; călărețul sări de pe cal și întinse o depeșă lui Robert, în timp ce salută cu dreapta.

Robert citi: „Guvernatorul Sudanului către comandantul regiunii Tombouctou. Rog a fi avizat secretarul particular al guvernatorului Sudanului să se ducă de urgență la fortul Bourem, unde va găsi instrucțiuni suplimentare”.

Kervelen

— Mergem la Bourem, zise Coussan dând instrucțiuni șefului mașinist al yachtului. Iute, iute.

— Bine, domnule comandant, mergem și noaptea?

— Da, rosti secretarul pe un ton aspru.

*
* *

Călătoria dură o sută de ore. Yachtul luneca lin ca un fâșâit de mătase.

În prima noapte, Robert de Coussan nu putu să doarmă. Cu timpul însă se obișnui. Într-o seară, luna fiind ascunsă între nori, yachtul din pricina întunericului se izbi de o stâncă.

Lovitura fu atât de puternică, încât tânărul fu aruncat din patul său și căzu pe Mouck care dormea pe o scoarță.

Negresa scoase un țipăt, și rosti câteva cuvinte în limba peuhlă.

— Nu-ți fie teamă, micuțo, nu este nimic.

Dar ea tremura toată și-l ținea strâns de gât.

Robert vorbea în șoapte, cu aceleași cuvinte dulci cu care i-ar fi vorbit în limba ei maternă. Apoi dorința veni.

Dar, de data aceasta, nu mai o luă cu furia sălbatică ce-l animase până aici la contactul ei. O dezmierdă încet, prelungind îmbrățișarea așa cum făcea, pe vremuri, cu

[4] Comandant, deşi e luat în sensul de şef, mai înseamnă şi maior. (N.T.)

Vonvon. Și el o simțea fremătând. Observă pentru prima oară că Mouck nu era excizată.

— Nici Aïssatou nu este, murmură Mouck, mama noastră e creștină.

Fu în adevăr noaptea lor de nuntă și din clipa aceea Robert înțelese că iubea pe această fetiță neagră pe care o cumpărase asemenea unei jucării.

*

* *

Peste câteva ceasuri, pilotul își înălță arătătorul său negru spre răsărit în direcția unui turn pătrat. Turnul era portul Bourem.

O priveliște tristă. Nisipul făcuse loc unui pământ roșu și tare, „laterita” care păstra căldura ca și metalul.

Singurul alb care trăia pe acest crater era ofițerul care comanda fortul. Un corsican pe nume Cavalleri.

— Sânteți așteptat, domnule secretar. A și sosit curierul. Și mă rog este cifrat.

Întinse o depeșă.

Coussan care cunoștea cifrul traduse ușor.

„Parisul, scria Kervelen, cere informații confidențiale asupra revoltei Provost. Anchetează și înapoiază-te de urgență la Bamako. Prietenie”.

Provost? Secretarul a mai auzit acest nume. Firește. E dosarul pe care-l ceruse colonelul Richen. Ce o mai fi și afacerea asta?

Dar Cavalleri, fericit că are cu cine sta de vorbă, îl luă pe Coussan de mână ca să-i viziteze domeniul.

Tabăra, mai întâi, unde 50 de negrese îl salutară cu strigăte voioase. O tabără fără soldați? Nu. Aceste femei nu erau supraviețuitoarele ultimelor amazoane, care, după cum se știe, își tăiau sânul drept ca să poată trage mai ușor cu arma. Negresele acestea erau soțiile tiraliorilor.

Cavalleri îl conduse pe Couissan într-o grădină, modestă e drept, dar a cărei întreținere cerea mari sforțări.

*

* *

O! dulceața serilor din Bourem, unde pe platforma fortului, între cer și nisip, Coussan și Cavalleri vorbeau de Marsilia și Paris, de Franța în sfârșit, între Mouck atentă și negresa aghiotantului.

La 40 de km nimic care să distreze privirea. La sud Nigerul și la nord pustiul întins.

O! privirea călduroasă și încrezătoare a bunului Cavalleri.

Secretarul află imediat, cu toate amănuntele, afacerea Provost.

— E o aventură penibilă, d-le de Coussan. Aghiotantul Provost adoră Sudanul. Cinci ani în șir a trăit aici zi de zi, refuzând orice concediu.

Era un șef foarte bun și de care nimeni până acum nu a avut de ce să se plângă. Or, pe ultimul semestru, nu s-a mai primit niciun curier de la el. Se fac reclamații. Trece o lună, apoi trec două și trei; nicio știre.

Se face o nouă reclamație. El tot nu răspunde... Ba da. își înapoiază solda cu mențiunea: „Se refuză” scrisă chiar de mâna sa.

Atunci se purcede la o anchetă. Și ce crezi că se descoperă? Și-a părăsit postul. Provost se afla într-un sat vecin. Era de nerecunoscut, d-le de Coussan, gol ca un negru, cu o barbă lungă și în jurul lui un harem indigen și o bandă de mici mulatri: copiii săi.

Se încep parlamentările. Vor să-l aducă cu forța. El scoate arma. Vai, Doamne! cum se mai schimbă omul în țara aceasta.

Aghiotantul tăcu. O liniște adâncă împresurase câmpia.

*

* *

A doua zi plecară din Bourem.

Soarele se înălțase din ierburi, iar nisipul și fluviul căpătaseră o culoare roșiatică.

Drumul trebuia să dureze douăzeci și cinci de zile...

Douăzeci și cinci de zile! Și Robert care era singurul alb printre acești patrusprezece negri și o negresă.

Pe la 10, soarele dogorea cu putere. Robert de Coussan trase la întâmplare într-un cârd de rațe sălbatice. Mouck își astupă urechile. Trei păsări căzură. îndărătul lui, tânărul auzi zgomotul unui corp care se aruncă în apă. Era amanta sa care se avântase în apă să ia păsările rănite.

Înota cu o ușurință nespusă. Când se înapoie, îi întinse prada zâmbind.

Ea se zgudui asemenea unui cățel ud. Robert voi s-o șteargă.

— Lasă, că mă usuc la soare, spuse ea.

În picioare, pe ponton, rămase câteva clipe ca să se usuce. Coussan o privea cu admirație.

Ar fi contemplat-o multă vreme, dar ea se întoarse în cabină, și atunci Robert se luă după ea și o posedă cu nesaț.

*
* *

Zilele treceau monotone, totuși tânărul nu se plictisea. Dimineața, când soarele nu dogorea prea tare, se dădea jos și împușca vreo pasăre pentru masa de la prânz. În vreme ce servitorul pregătea dejunul, Robert făcea o baie, iar Mouck îl fricționa râzând cu poftă.

Uneori ea se oprea în mijlocul acestor fricțiuni.

— Ce e Mouck? o întrebă el atunci.

— Ești frumos, îi zise ea într-o bună zi.

— Va să zică mă iubești?

Ea nu-i răspunse, dar în timpul siestei pe care o făcea lungit pe o scoarță alături de amanta sa, ea încercă, pentru întâia dată, să-i înapoieze dezmierdările cu care o învățase Robert.

*
* *

La Kabara, regăsiră „Nababul”.

— Ai noroc, zise Escalais, e ultima mea călătorie; pe urmă, Nigerul va fi prea jos. Am să te remorchez până la Kulikoro.

Seara ajunseră pe lacul Debo.

Era o seară de nesfârșită tristețe. Deodată se auzi un strigăt. Erau șacalii care urlau în depărtare.

Pe când Robert se pregătea să intre în cabina sa începu să bată deodată un vânt ușor, care smulse vălurile negresei.

Și cât ai clipi din ochi, vântul se dezlănțui cu o putere nespusă, în vreme ce trăsnetele se succedau fără întrerupere, spre marea groază a amantei lui Coussan.

*
* *

La Mopti, „Nababul” trebui să se oprească. Apele Nigerului scăzuseră mai mult chiar decât prevăzuse Escalais. Totuși călătoria putu să se efectueze.

Pe la amiază însă soarele începu să dogorească. Era o căldură nespusă. Călătoria cu vaporul nu mai putu să continue fiindcă apele erau prea joase, astfel că fu nevoie să se rechiziționeze o barcă.

Fu o etapă grea.

Lopătarii avură de furcă. Goi cum erau, vâsliră din greu intonând un cântec trist:

Lopătari.
Mai avem mult până să ajungem!
Totuși sântem nespus de obosiți.
Dar deși portul e departe
Vom ajunge la țintă.
Răbdare, lopătari, răbdare!

Și în vreme ce Robert auzea acest cântec intonat cu o voce plângătoare, își aduse aminte că pretutindeni, fie sub cerul senin al Franței, fie în mijlocul negurilor Tamisei sau sub soarele arzător al Africii, omul își adoarme totdeauna suferința sau își întărește speranțele prin cântece care îl fac

să uite.

VII.

CĂSNICIA

Trenul sosi în gara Bamako pe la 11. Kervelen, care tocmai se pregătea să plece și el, îl aștepta în gară. După ce vorbiră de Provost, guvernatorul îi spuse lui Robert: „prepară-ți raportul, căci îți iau locul în tren. Mă duc la Dakar. Dar unde s-o fi dus Weyler?”

Guvernatorul se întoarse. Zări pe Mouck care aștepta, prea puțin intimidată de zgomotul acestei gări, ca și cum ar fi trăit totdeauna la Bamako.

— D-tale îți aparține făptura aceasta în alb? Dar știi că a dat norocul peste d-ta? Mi se pare că n-am mai văzut niciodată o peuhlă atât de frumoasă.

Va să zică, dragul meu, mi-ai urmat sfaturile... Toată lumea din Tombouctou se va îndrăgosti de ea. Bine că Richen ți-a dat voie să pleci cu ea. E drept că nevasta lui era acolo.

A, să-ți mai spun un cuvânt înainte să vină Weyler: supraveghează pe Chauvinot. E pe punctul de a încerca să obțină o licitație; nu vreau, e un pungaș.

— Weyler nu e oare la curent?

— Ba da, dar pe lângă că e miop e și foarte naiv.

În răstimp sosi și Weyler. Și el o examina pe Mouck:

— Felicitările mele, domnule secretar general.

Înainte ca Robert să fi putut răspunde, trenul porni; guvernatorul sări din el cu o dexteritate de tânăr.

— Coussan, cred că este inutil să-ți spun că nu te silesc să dormi la Koulouba.

*
* *

Secretarul instală pe Mouck la bufet. Pe când părăsea gara străbătând grădina umbroasă, auzi pe cineva că-l strigă:

— Hei, Coussan.

Era Chauvinot, instalat la o masă cu Heliet.

— Va să zică nu-ți mai recunoști prietenii. Mai adineauri ai trecut prin fața noastră fără să ne observi. Nu e așa, Heliet?

— E adevărat?

— Scuzați-mă, vă rog să credeți că nu v-am observat.

— Așa! zise negustorul zâmbind. Noi te-am văzut, în schimb d-ta n-ai ochi decât pentru conchista d-tale. E drept că e tare frumoasă.

— Ce mai încoace încolo, e superbă peuhla d-tale, întări Heliet. Va să zică te-ai însurat?

Se sculă în picioare.

— Am să comunic vestea soției mele. Si când mă gândesc că ea mă asigura că nu poți suferi negresele. Ce-o să mai râdă!

Chauvinot se uită la plantatorul de bumbac. Și după ce plecă:

— Asta? Ăsta e regele încornoraților.

— Mai las-o, Chauvinot.

— Dar dacă o afla ceva, o să fie rău de acela pe care l-o prinde. Dar ce o să faci cu peuhla d-tale aici?

— Nici nu m-am gândit.

— Doar n-o s-o lași la bufet. Mai întâi o să se plictisească. Și apoi trebuie să-i cauți o colibă. Vrei să-ți caut eu una? Lasă, lasă, zise el pe când Coussan chemă chelnerul, e rândul meu.

— Se vede că Chauvinot are să-mi ceară vreun serviciu, își spuse secretarul. În definitiv, treaba lui.

*
* *

În voluminosul curier care-l aștepta pe biroul său de la reședință, Robert de Coussan găsi patru scrisori pe care le desfăcu înfrigurat, două de la mama sa, una de la Vonvon, și ultima de la Bourdier.

„Dragul meu, scria contesa de Coussan, iată aproape zece luni de când m-ai părăsit și nu pot să mă obișnuiesc cu lipsa ta...

În zadar îmi vei spune că, chiar atunci când erai la Paris nu veneai la Gargilesse. Deși e drept, iubitule, nu era același lucru.

Am primit scrisoarea ta în care-mi spui că te duci acum la Tombouctou.

Am privit pe hartă, dar e chiar în inima Africii... Și acolo nu sânt nici căi ferate și nici medici.

Ah, dragul meu, cât de mult mă faci să sufăr. Da-r-ar Domnul ca niciodată copiii tăi să nu te facă să suferi atât.

Urmară astfel 16 pagini pline de duioșie...

Dar când ajunse în locul unde d-na de Coussan vorbea de sănătatea ei, Robert amină citirea și deschise scrisoarea Vonvonei. Fotografia amantei sale căzu jos.

Sânt tare nefericită, micul meu Bob.

Când ai plecat, mi-am închipuit că o să mă sinucid de durere... și azi dacă nu plâng ca în primele zile, sânt totuși mai descurajată ca în trecut. Luna trecută am fost bolnavă.

Abia aștept să-ți iei concediul și, de data aceasta, îți jur că dacă vei pleca te voi urma.

.....

Și apoi, viața pentru mine e foarte grea. îți mulțumesc că-mi plătești apartamentul. Dar, mă simt atât de singură.

Nu mai ies cu nimeni, nici măcar cu Gaby, fiindcă și eu sânt sigură că în mijlocul negreselor, nu vei uita pe sărmana Vonvon.″

Scrisoarea se termina printr-o implorare a nefericitei fete. În schimb, scrisoarea lui Bourdier era mai reconfortantă.

„Nu-mi mulțumi, scria șeful de cabinet, Kervelen este foarte mulțumit de tine. Cât despre mama ta, am fost la ea ca s-o îmbărbătez.

În privința creditorilor tăi, Walter a fost foarte elegant. Am văzut-o și pe Yvonna. E cuminte. Ce fericit ești, dragă!”

În răstimp o adiere de vânt făcu să cadă pe covor fotografia Vonvonei.

Figura ei fină avea o înfățișare obosită care impresionă adânc pe Robert.

*
* *

Hotărât, Chauvinot era un om prețios și expeditiv. Chiar în seara aceea descoperise, spre a adăposti amorurile secretarului, cuibul visat.

O căsuță albă mobilată gata, în stil jumătate european, jumătate sudanez.

— În ce privește prețul, dragul meu, ne vom înțelege prietenește...

— Dar...

— Ce-ți pasă.

Și Chauvinot nu voi să spună mai mult.

Coussan se duse acolo în fiecare seară, de cele mai multe ori după masa pe care o lua cu Weyler. După întoarcerea guvernatorului nimic nu se schimbă; automobilul reședinței îl conducea noaptea, și ziua venea să-l ia.

Mouck se adaptase foarte repede cu această viață. Târguia zilnic proviziile însoțită de servitorul lui Coussan, iar amantul ei o regăsea în fiecare seară gătită, îndrăgostită și ascultătoare.

*
* *

Da, era negresa cea mai ascultătoare.

Niciodată nu cerea nimic si primea cel mai neînsemnat dar cu o bucurie nespusă și copilăroasă.

Cânta pe ghitară arii triste cărora le adapta cuvinte inventate de ea spre a elogia pe amantul și stăpânul ei, căruia nu îndrăznea încă să-i spună pe nume.

Dansa când o ruga, dar dansul ei era un dans cast și oarecum rușinos când Robert o punea să joace goală.

Într-o zi Coussan îi arătă fotografia Vonvonei. Ea o privi multă vreme și citi, cu glas tare, dedicația: „Scumpului meu Bob”.

— Îmi spui că mă iubești, zise ea în cele din urmă, dar, după ea, cum o să mă mai iubești?

Totuși, în noaptea următoare, ,pe când o ținea în brațe, își lipi buzele de urechea lui:

— Scumpul meu Bob, șopti ea.

*
* *

Într-o zi, la ora aperitivului, Heliet spuse secretarului:

— Vino să iei masa diseară cu noi; soția mea se plânge că nu te mai vede. Se vede că amanta d-tale Mouck te acaparează.

— Deloc, dragă Heliet, și m-aș simți foarte încântat să petrec seara cu d-voastră.

— Și cu Mouck. Ba da, soția mea a văzut-o și arde de dorința s-o cunoască. Vino, așadar, cu ea,

— Glumești! Mouck e o sălbatică.

— Deloc, o să ne distrăm. Sântem sătui de toate femeile acestea care nu fac altceva decât să vorbească în permanență de Paris. Va să zică ne-am înțeles.

Masa fu foarte veselă. Soția plantatorului se îmbrăcase cu o tunică ce semăna aidoma cu îmbrăcămintea amantei lui Coussan. Picioarele îi erau goale și în dese rânduri, tânărul simți dezmierdarea lor pe pantofii săi de pânză.

Mouck vorbea puțin; după fiecare fraza pândea o aprobare în ochii amantului său.

— Hai duceți-vă să faceți o partidă de poker la Soudan-Club, zise Delfina, și lăsați-mi pe Mouck pe care soțul meu o intimidează.

Mouck aruncă o privire rugătoare lui Robert, care consimți s-o lase singură cu d-na Heliet.

La ora 1 dimineața, Coussan încercă în zadar să convingă pe Heliet să se scoale de la masa de joc.

Plantatorul pierduse o sumă frumușică.

— Dacă ești grăbit, ia-ți fata, dragul meu și spune-i soției mele să nu se neliniștească.

— O! e obișnuită, spuse Chauvinot cu un zâmbet ironic.

Robert de Coussan se duse la vila Kouskous. Gorko stătea de gardă la ușă.

— Doamna și negresa sânt în salonaș, zise acesta.

— Nu te tulbura, mă duc singur.

Călcând ușor, în vârful picioarelor, Robert o luă de-a lungul sălii întunecoase și dădu la o parte draperia. Mouck, trântită pe covor, era acoperită cu o pătură. D-na Heliet fuma, așezată pe divan.

La intrarea tânărului ea puse un deget la gură.

— Doarme, zise ea.

Când Robert de Coussan îi explică absența soțului ei, d-na Heliet își înăbuși râsul.

— Dacă ai fi venit mai devreme, știu că nu te-ai fi plictisit. E frumoasă și-ți adresez felicitările mele. Va să zică atunci, între noi doi totul e sfârșit?

Se apropie de el. Capotul i se desfăcu. Deoarece Robert nu răspundea, își mușcă buzele și dădu la o parte plapuma. Mouck era goală.

Aceasta se sculă repede. O clipă Coussan avu în fața ochilor priveliștea a două femei nerușinate.

Trupul d-nei Heliet contrasta puternic cu acela al negresei.

— Îmbracă-te, zise Robert amantei sale, și, fără să mai spună o vorbă, părăsi casa d-nei Heliet.

*
* *

Acasă, cu toate rugămințile, cu toate amenințările și chiar cu complicitatea dezmierdărilor, nu putu obține de la Mouck relatarea celor petrecute cu Delfina Heliet.

Mouck nu voi să spună nimic. Cu mult mai târziu însă, într-o zi de bună dispoziție, pe când Robert îi reamintea această întâmplare, ea rosti cu o strâmbătură de dispreț:

— Albele fac lucruri pe care femeile negre nu le-ar face

pentru nimic în lume.

*
* *

După o toamnă scurtă, – toamna durează o lună în Sudan și aceasta în timpul lunii noiembrie; – iarna sosi brusc.

Într-o noapte vântul începu să sufle cu putere, iar dimineața frunzele se uscaseră toate.

Pentru albi însă anotimpul acesta e cel mai sănătos și totodată cel mai plăcut, din pricina lipsei țânțarilor, răpuși de frig.

Robert ieșea acum în fiecare zi cu Mouck. Într-o zi, în cursul unei plimbări, negresa se opri încremenită în fața unei cutii din care ieșea o voce omenească. Era un fonograf pe care Coussan îl cumpără.

Zile întregi Mouck nu se mai sătura să-l facă să funcționeze.

Câteodată Robert pleca în tovărășia amantei sale într-o barcă să vâneze rațe.

În timpul acesta, ea îi spunea povești din țara ei și-l învăța proverbe:

„Dacă minciuna a plecat în cursul zilei și adevărul seara, adevărul va ajunge totuși minciuna.”

Sau:

„Regreți pe acela cu care te-ai certat. Mă vei regreta tu, când ai să mă părăsești?”

— Nu, zise Coussan, de vreme ce nu ne-am certat niciodată.

Dar ea nu înțelegea ironia, și trebui s-o liniștească.

Ea îi mai punea și ghicitori:

Ai patru săculețe de piele, poți să le golești, dar nu poți să le umpli, ce este?

Tânărul se frământă în zadar, însă nu putu dezlega această șaradă.

— Sânt țâțele unei vaci.

Și Mouck râdea cu atâta putere, încât trezea păsările care zburau scoțând țipete înfricoșate.

*
* *

Ceea ce prefera Coussan erau mai ales plimbările pe care le făcea seara. Cei doi tineri cutreierau orașul adormit, unde numai casele albilor aruncau pe alocuri o dâră de lumină.

Era frig. Robert înfășură pe amanta sa într-o mantie grea și amândoi porneau braț la braț, strâns lipiți unui de altul asemenea îndrăgostiților din sat. Vântul rece și înghețat biciuia pe Mouck. Și Robert simțea lipite de pieptul său sfârcurile tari ale sânilor ei.

Și adesea o poseda chiar pe pământ, ca în ziua „căsătoriei” lor, acolo departe, la Tombouctou...

*
* *

Se împliniseră aproape doi ani de când Robert de Coussan se afla în Sudan. Și fiindcă avea drept la un concediu, Kervelen îi spuse într-o bună zi:

— Cred că după șase luni n-o să-mi faci festa să ceri o prelungire a concediului. Am nevoie de d-ta.

— Dacă n-ar fi mama, n-aș pleca deloc, răspunse Robert, mă simt doar atât de bine aici.

Kervelen fu foarte mișcat.

— Îți mulțumesc, dar trebuie să te întorci în Franța să mai prinzi puțină energie.

Când Robert anunță pe Mouck că, în curând, va pleca, ea închise ochii și începu să plângă:

— N-ai să te mai întorci.

Și fiindcă Robert protesta:

— Nu, vei regăsi pe aceea care ți-a trimis „chipul” ei și ai să mă uiți. E doar atât de frumoasă.

În fiecare seară aceeași scenă se reînnoia, căci Mouck avea ferma convingere că Robert nu se va mai înapoia.

Și totuși Robert de Coussan era atât de sigur de el, iubirea pe care o nutrea pentru Mouck i se părea atât de puternică, incit în ziua în care expresul îl duse spre Dakar dorea cu înfocare ziua întoarcerii.

VIII.

PRIMA IUBIRE

Instalat comod pe punte, Robert de Coussan privea cum fuge coasta africană.

Vaporul Pincio spinteca repede valurile. Și în timp ce pornea astfel, Robert se gândea că acum doi ani când debarcase în Africa, pentru întâia oară, pământul acestui continent îi apăruse ca un infern.

Și totuși fusese fericit aici.

Găsise liniștea, gustul muncii, în sfârșit un nou sens al vieții.

La Dakar, recepția fusese cu totul diferită decât la sosire, așa că putu sa măsoare, după primirea pe care i-a făcut guvernatorul general, câtă stimă avea acum Kervelen pentru el.

*
* *

Majoritatea pasagerilor de pe Pincio erau americani de la sud. Printre aceștia se afla și o peruviană de o frumusețe nespusă și care atrase imediat atenția secretarului.

Cunoștințele se leagă repede pe un vapor și, în curând, Robert nu mai părăsi pe frumoasa americană.

Și într-o seară, în mijlocul unei havaiene cântată într-un ritm melodios, Robert de Coussan o sărută și o duse în cabina sa, unde frumoasa femeie se lăsă posedată.

Când o părăsi, în mijlocul nopții, Robert își aduse aminte de Vonvon. îmbrățișarea sa cu această albă îi reaprinse dorința pentru fosta lui iubită.

Își scotoci geamantanele și începu să citească toate scrisorile primei sale amante. Într-un târziu, observă că ultima scrisoare a Vonvonei fusese datată cu patru luni înainte.

*
* *

În nopțile următoare, peruviana veni regulat să-i țină tovărășie. Dar până la Marsilia i se păru că ține în brațe pe Vonvon. Cele douăsprezece ore de călătorie de la Marsilia la Paris îi părură mai lungi decât întregul drum.

Cu toate acestea, priveliștea îl distra din cale afară. Se simțea mișcat în fața pământului generos al Franței...

La Lyon, ca și la Marsilia, Robert fu cât pe-aci să strige de bucurie în fața autobuzelor.

Când coborî din tren, era istovit asemenea unui copil pe care l-a interesat prea mult un film de cinematograf.

Taximetrul porni pe cheiul Tournelle. Robert de Coussan se plecă afară. Catedrala Notre-Dame înălța spre cerul cenușiu turnurile ei înalte. În schimb, totul îi părea luminat.

În colțul cheiului Montebello, la etajul al cincilea, două ferestre închise; secretarul recunoștea perdelele galbene.

Portăreasa văzându-l rămase uimită.

Coussan râdea, bucurându-se de surpriza pe care o pregătea Yvonnei.

Nu prevenise pe nimeni de sosirea sa și savura anticipat bucuria Yvonnei, a mamei sale și a lui Bourdier când îl vor vedea.

În răstimp, portăreasa îi dădu cheile.

— Doamna e acasă? Ce face dânsa, e sănătoasă?

Femeia păru oarecum stânjenită. Șovăia.

— Mi se pare că v-a lăsat o scrisoare sus.

— O scrisoare? De ce? Știa deci? Cum? Prin cine?

Urcă scara în fugă. Apartamentul era rece și umed. Bucuria tânărului se risipi deodată. în iatac găsi o scrisoare

prinsă cu un ac de o pernă.

„Dacă găsești scrisoarea aceasta, dragul meu Bob, înseamnă că te vei fi întors mai înainte ca să fi avut curajul să-ți scriu adevărul”.

Adevărul?... Vonvon trebuise să aleagă fie o viață destrăbălată, fie un soț. Preferase să se mărite.

„El se poartă bine cu mine. Nu sânt nenorocită. N-am să-ți spun că sânt fericită, căci numai cu tine am gustat fericirea”.

. . . . . .

„Viața ne-a despărțit. Nu trebuie să te mai revăd. Aș suferi prea mult, poate și tu...

Dacă mă mai iubești – mi-ai scris atât de rar în cursul acestui an – să nu cauți niciodată să mă întâlnești”.

. . . . . .

*

* *

Se înserase. Era ora la care, în singurătatea Africii, se aude urletul șacalilor.

Zilele trecură.

Robert revăzuse pe mama sa.

D-na de Coussan, în ciuda veseliei pe care o manifesta Robert, observă imediat că fiul ei suferea. Și într-o seară pe când Coussan ii vorbea de locuința sa de pe cheiul Montebello, lacrimile îl năpădiseră. Și cu capul lipit de sânul matern, secretarul îi destăinui întreaga sa durere.

— Nu te iubea, sărmanul meu copil.

— Ba da, mamă, mă iubea.

Și Robert izbucni în plâns.

D-na de Coussan nu răspunse.

Ea știa că numai mamele sânt acelea care își iubesc totdeauna copiii lor.

*

* *

De la spovedania sa, Robert păru mai vesel. Acceptă chiar invitații. Bourdier venise la Châteauroux, unde petrecu câteva zile cu el.

Cei doi prieteni se plimbau în grădina publică și pe avenue de Deols pe malul Indrei unde copilăriseră.

La cafenea se întâlneau cu ofițeri în concediu, foști camarazi de liceu. Vorbiră de Lignieres. Coussan povesti întrevederea lor la Tombouctou.

— Jean are o amantă neagră, spuse Robert. E o fată foarte drăguță și pe care Lignieres o iubește foarte mult.

La auzul acestei știri toți izbucniră în râs. Însuși Robert le ținu hangul... Și, firește, nu pomeni nimic de Mouck.

*
* *

După câteva săptămâni petrecute la Gargilesse, Coussan se înapoie la Paris.

Într-o seară se duse într-un dancing la Champs Élysée. În fața lui se aflau două doamne și un domn cu barbă albă. Una din femei era ascunsă îndărătul unei coloane, dar când cealaltă întoarse capul, Robert recunoscu pe Gaby.

Chipul celei de-a doua rămase mereu invizibil.

Coussan nu-i observă decât brațul, dar simțea că era Yvonna.

— Se ascunde, își spuse el, îndreptându-se spre vestiar. Când trecu prin fața lor, Vonvon, căci ea era, părea adâncită în lectura listei.

În curând perechile începură să danseze. Yvonna nu dansa. Pe când Gaby trecu la brațul dansatorului ei, ii făcu semn și o așteptă la toaletă.

— Bună seara, Bob. Știi că viața în colonii îți prieste?!

— Gaby, spune Yvonnei să vină aici.

— Nu se poate, e cu bărbatul ei.

Robert îi strânse brațul.

— Vreau să-i vorbesc.

— Hai, nu mai face gălăgie, mă duc s-o înștiințez.

Peste câteva clipe, Vonvon se afla în fața lui Coussan.

— Fii cuminte, Bob, o să vin mâine dimineață să te văd.

— Unde?

— La noi.

— Cheiul Montebello?

— Firește.

*
* *

Robert dormi prost în noaptea aceea. Își pregăti un lung discurs veninos și totuși a doua zi când Vonvon intră în camera sa, el uită totul și o sărută cu patimă.

*
* *

Ea îl dezmierdă în vreme ce Robert îi săruta părul blond.

— Ce cald e! Știi că am alergat. Îmi dai voie să-mi scot blana.

În vreme ce-și scotea blana, Coussan simți parfumul ei pătrunzător. Cu un gest brutal o trânti în pat.

— Bob, zise ea, pe un ton mustrător, supunându-se totuși, învinsă.

Și Robert o posedă îmbrăcată.

*
* *

Vonvon venea să-l vadă aproape în fiecare dimineață, în vreme ce bărbatul ei era plecat după treburi în oraș.

Într-o dimineață Yvonna îi spuse pe un ton radios:

— Pleacă în America. Vom avea o lună de libertate, în care vom sta împreună.

Fu o lună de dragoste înfocată. Nu se gândiră la „celălalt" decât în ultima noapte.

— N-o să te mai întorci acasă, zise Robert.

— Bob, o să mă caute și o să te ucidă. Mă iubește foarte mult.

— Ei si? Vei pleca în Africa.

— Da?

Și Vonvon încântată bătu din palme. Imediat însă figura ei veselă se posomori.

— Dar nu pleci decât peste trei luni, dragul meu și până atunci...

— Vom pleca mâine.

*
* *

La Bamako, guvernatorul venise să aștepte pe secretarul său la gară. Zărind pe Vonvon, Kervelen încruntă sprâncenele. Totuși îi ură bun venit pe un ton prietenos.

În picioare, la intrarea bufetului, Mouck aștepta impasibilă. Când trecură, rosti încet:

— Bună ziua.

— Bună ziua, Mouck, zise Coussan foarte detașat.

Vonvon se întoarse; Mouck suportă privirea ei fără să clintească.

— Bob, cunoști pe negresa asta?

— Da... e prietena unui camarad.

Și ca să nu mai continue discuția Robert întrebă pe guvernator:

— Weyler nu-i la Koulouba?

— Nu, răspunse Kervelen; s-a dus la Dire să vadă o plantație de bumbac.

În vreme ce secretarul vorbea cu șeful său, Vonvon întoarse din nou capul.

Mouck stătea mereu în același loc. Privirile celor două femei se înfruntară din nou și în cele din urmă, Yvonna fu aceea care își plecă ochii.

*
* *

Și de data aceasta Chauvinot scoase pe prietenul său din încurcătură. Oferi tinerei perechi o vilă pe care o părăsise un comerciant.

— E cam scump, zise el, dar o să ne înțelegem.

— Chauvinot, ești providența mea.

— Să ne ajutăm unii pe alții, răspunse negustorul. Într-o zi, cine știe? Poate voi avea eu nevoie de d-ta.

Se instalară în vila oferită de Chauvinot și în curând locuința lor deveni modelul eleganței și al confortului sudanez.

Lui Coussan îi plăcea mult aici. Răsfățat de amanta sa, pe care clima o făcea și mai iubitoare, nu se mai gândea nici la Delfina Heliet, nici la Mouck, căci aceste două femei îi păreau acum păsări călătoare ce străbătuseră calea sa. Prima iubire e singura care contează totdeauna...

Iubita sa, femeia inimii și a simțurilor sale, era Vonvon pe care o smulsese altuia și pe care o răpise ca pe o pradă, fugind cu ea dincolo de mare.

IX.

RIVALELE

Un vânt puternic sufla...

Yvonna, întinsă pe un divan, își trase înfrigurată plapuma peste ea. Tremura toată.

Nu mai era făptura sănătoasă și veselă pe care expresul din Sudan o adusese, cu șase luni mai înainte, la Bamako.

Frumoasa femeie nu mai avea tenul acela strălucitor și roșu pe care altădată d masca sub un strat gros de pudră ca să nu pară o țărancă.

Acum își înroșea mereu obrajii îngălbeniți.

Aerul acesta din Africa o îmbătase ca un afrodisiac. Nopțile calde de vară, fuseseră pentru ea nopți albe.

Dimineața, Robert pleca; îl aștepta toată ziua ne-gândindu-se decât la el. Fără nicio ocupație, fără prieteni, toată activitatea ei se concentra în trezirea voluptoasă a simțurilor.

Un acces de paludism o ținuse țintuită în pat. Și acum în delirul frigurilor vedea numai imagini erotice.

Robert de Coussan, la început, fusese și el atins de această contagiune sexuală. Dar înflăcărarea lui se potoli repede.

Mai mult, obsesia perpetuă care consuma pe amanta sa, îl îndepărta de ea. O dorea mai puțin de când nu-i mai lăsa timpul s-o dorească.

Acum, în loc să se întoarcă imediat acasă de la reședință, se ducea direct la Soudan Club.

*

* *

În seara aceea, în vreme ce Vonvon tremura de frig, Robert de Coussan sta la masă cu Chauvinot în fața unui cocktail.

— Heliet m-a rugat să te întreb dacă ai întrerupt orice relații cu Mouck?

— Păi bine, dragul meu, d-ta i-ai trimis lui Mouck banii pe care i-am dat ca să se întoarcă la Tombouctou.

— Nu a plecat.

Secretarul părea foarte plictisit.

— Nu pot s-o îmbarc cu sila. Dar de când Heliet se interesează de ea?

— De când a văzut-o coborând din tren; dar abia ieri m-a însărcinat cu acest comision.

Un sentiment ciudat se născu în inima lui Robert; credea că n-o mai iubește pe Mouck; totuși, gândul că altul o va poseda îl plictisea.

— Va să zică succesiunea e deschisă? întrebă Chauvinot.

— Desigur! răspunse Coussan, și după o clipă:

— Doamne, ce de scrupule!

— Ai dreptate, replică Chauvinot, mai ales că d-ta nu i-ai cerut autorizația ca să te culci cu nevasta lui.

Coussan părăsi clubul prost dispus.

Pe pajiștea luminată din preajma clubului, Mouck drapată într-o rochie albă, părea că așteaptă pe cineva. Totuși, când îl văzu pe Robert, nu-i adresă niciun cuvânt. Secretarul își văzu de drum și nu auzi în spatele lui, picioarele goale ale negresei ce călcau ușor nisipul.

*

* *

Yvonna își petrecea acum după amiezile la d-na Colomba. Ca s-o distreze, Robert rugase pe prietenii săi s-o invite, iar amanta secretarului era primită pretutindeni ca și cum ar fi fost soția lui.

— Nu prea pari bine dispusă, ii zise d-na Colomba într-o

zi pe când Vonvon părea nemulțumită. Se vede că ai neplăceri de ordin sentimental.

Vonvon avu un zâmbet trist.

— Robert ți-a făcut curte în tren, nu e așa?

D-na Colomba suportă destul de bine întrebarea.

— Curte? se prefăcu ea mirată. D. de Coussan a fost doar galant, așa cum sânt toți bărbații. Îmi închipui că e așa cu toate femeile. În treabă pe d-na Heliet. În primul an n-o părăsea o clipă în timpul partidelor de tenis.

Vonvon păli. Se simțea indispusă. Cu toate că bănuia multe infidelități, lovitura primită o îndureră nespus. D-na Colomba înspăimântată se repezi la ea.

— Dar ce ai, draga mea? Te-am îndurerat... Ei bine, află că de când ai venit aici, d. de Coussan nu mai are nimic cu d-na Heliet.

În ziua în care Yvonna primea aceste destăinuiri supărătoare, secretarul era în misiune la Koulikoco, unde, după o masă bogată, același funcționar, care cu doi ani mai înainte îl invitase la dejun pe când Robert se îmbarca pe Nababul, îi pofti într-un salon bogat mobilat.

În prag, o negresă frumoasă aștepta dezmierdările lui Robert. Dar el, amintindu-și de Mouck, refuză hotărât.

Totuși, în vreme ce se întorcea cu trenul la Bamako amintirea lui Mouck îi năpădi din nou și i se părea că o vede în brațele lui Heliet.

*
* *

Seara, Coussan o găsi pe Vonvon culcată și cu ochii plânși.

Voind să știe ce se petrecuse între Robert și Delfina Heliet, nu-i fu greu Yvonnei să afle adevărul din chiar gura acesteia.

D-na Heliet într-un acces de gelozie raportă Yvonnei legăturile sale cu Robert, întrerupte din cauza lui Mouck.

— Dar bine, ripostă enervată Vonvon, Mouck trăiește cu soțul d-tale!

Delfina râse cinic:

— Se poate, draga mea, dar asta nu împiedică faptul că soțul meu e încornorat o dată mai mult.

Văzându-l pe Robert, Vonvon îi reproșă amarnic purtarea sa.

Lui Coussan nici nu-i trecu prin gând să tăgăduiască. Era mai mult surprins decât supărat de precizia amănuntelor:

— Cum de a îndrăznit? îngână el.

— A! vrei să știi, exclamă Yvonna furioasă. Ei, bine află că atunci când erai amantul Delfinei, târâtura aceasta îți punea coarne, cu cine crezi? Cu Gorko. Da, dragă, cu un negru. Se poate oare un lucru mai dezgustător.

Spunând acestea Vonvon începu să plângă, zguduită de sughițuri. Cămașa îi lunecase lăsând să i se vadă corpul slăbit.

O milă imensă îl cuprinse pe Robert, dar în care nu mai exista nicio dorință.

Și apoi era plictisit de toate cancanurile acestea care otrăviseră legătura sa cu Delfina Heliet.

Cel puțin cu Mouck era mai liniștit.

*
* *

Aproape zilnic Robert de Coussan se întâlnea cu Mouck. Dar nu când ieșea de la club – probabil că atunci era ora lui Heliet, – însă când intra, adică la ivirea serii.

Ea nu-l privea și trecea încet pe dinaintea lui. Era drapată într-un șal mare spaniol. Soarele care apunea, mărea trupul ei împodobit cu inele.

*
* *

Într-o zi pe când Robert se întorcea de la o plimbare cu Yvonna, Mouck îi zări.

Peuhla umbla cu pași repezi, călcând ușor, în vreme ce Yvonna înainta cu greu cu tocurile ei înalte.

Soarele ce dogorea năprasnic scotea în relief chipul supt

de boală al Vonvonei, pe când pe carnea negresei razele astrului se răsfrângeau ca pe o tipsie de aramă.

Robert o privi și-și văzu îngândurat de drum...

*
* *

12 iulie. Bal la Soudan Club.

Întreaga colonie europeană era acolo, afară de Yvonna, care era indispusă.

Pe când orchestra ataca un tango, Delfina Heliet, se duse la Robert.

— Nu m-ai invitat niciodată. Nu crezi că atitudinea d-tale o să pară cam ciudată?

Coussan se sculă și strânse în brațe trupul lasciv care se abandona. Făptura aceasta splendidă dansa admirabil și în seara aceea ținea morțiș să seducă pe Robert.

— E atât de cald, hai pe terasă.

Erau aproape singuri. Delfina se rezemă de pieptul tânărului. Lipită de el, ea îngână:

— Ai uitat totul, așadar?...

Robert, foarte curtenitor, îi răspunse:

— Te rog să crezi că am păstrat cele mai frumoase amintiri.

Un zâmbet crud descoperi dinții tinerei femei:

— Și nicio poftă să reîncepi, hai?

După dansul acela, Robert plecă. Afară, mimozele răspândeau un parfum amețitor...

O luă prin cartierele negrilor. Aceștia dansau de zor în jurul unui foc, în vederea sărbătorii naționale.

Câteva fetițe goale atraseră atenția lui Robert care le mângâia. Mirosul lor tare îl urmări până acasă.

Aici, Vonvon care nu dormea, îl primi supărată:

— Firește, ai dansat cu Delfina Heliet.

— Îți jur că o singură dată.

Ea nu-l mai asculta mulțumindu-se doar să-l mustre cu asprime.

Exasperat, Robert plecă de-acasă.

În depărtare strigăte furioase spintecau, zarea. Două

negrese pe jumătate bete se loveau fără cruțare. Își smulseseră vestmintele și se luptau goale, printre vociferările tribului.

Voi să le despartă, dar primi câteva lovituri zdravene. Fu prins între cele două luptătoare, strâns între trupurile lor transpirate.

Reuși să scape, dar mirosul lor îl ameți se. Grăbit se îndreptă spre casa lui Mouck.

*
* *

Robert intră fără să întrebe măcar dacă Heliet se afla acolo. Mouck era acasă gătită ca de sărbătoare. Robert simțea totodată nevoia s-o bată și s-o îmbrățișeze.

— Pe mine mă așteptai? o întrebă el cu cruzime.

Ea îl privi blând, apoi cu glasul ei dulce:

— Nu, dar știam că ai să-mi vii iar!

Erau încă înlănțuiți când deodată o lovitură puternică zgudui ușa.

Coussan voi să se scoale.

— Rămâi, zise ea.

Nu auzea nimic. Mouck închise ușa. În curând se înapoie singură.

— Cine e, Heliet?

Ea înclină capul, zâmbi, apoi cu gravitate.

— I-am spus că ai revenit și că, în condițiile acestea, el nu mai trebuie să vină.

În fiecare seară se ducea acum la ea. Părăsise clubul, iar toate orele lui libere și le petrecea cu Mouck.

Venera neagră își reluase acum amantul.

*
* *

Ora nouă seara. Yvonna așteaptă în pat întoarcerea lui Robert.

Un servitor își face intrarea:

— Un negru vrea să vă vorbească, doamnă.

E Gorko. întinde un plic albastru.

Vonvon îl desface și citește .

„Dacă nu ți-e teamă de adevăr, urmează pe aducătorul acestei scrisori.”

*
* *

Amândoi pleacă în noapte.

Vonvon aleargă aproape, ca să se poată ține după negru. Nu mai e obosită...

În fața casei lui Mouck, Gorko se oprește, bate și fuge.

O clipă, care durează o veșnicie. Ușa se deschide. Mouck e în prag. Yvonna se năpustește înăuntru.

Amantul ei se afla acolo, întins pe o scoarță, foarte mirat.

Vonvon se retrage un pas;

— Tu... tu ești.

A și fugit afară când Coussan s-a sculat. Mouck îi strânge în brațele ei subțiri, îl înlănțuie cu patimă și, când în cele din urmă, reușește să-l îngenunche din nou, scoate un strigăt de triumf...

*
* *

Când Yvonna își reveni în fire, se văzu lungită pe un divan.

Noapte desăvârșită; însăși candela, fără care nu putea dormi, era stinsă.

Simți în umbră prezența unui om și întinse mâna.

Dădu de un păr des și aspru.

— Cine e acolo? Bob, unde ești?

Voi să strige. O mână aspră și rece îi astupă gura. Apoi, un corp greu se urcă pe ea strivind-o aproape. Era Gorko.

Acesta îi prinse mâinile, în vreme ce cu genunchii lui îi dădu la o parte picioarele strânse.

O posedă cu brutalitate.

Ea suferea în trupul și în sufletul ei. Și, puțin câte puțin,

sălbatica dezmierdare a negrului îi procură și ei plăcere.

*
* *

După ce Gorko fugi pe fereastră, asemenea unui hoț, o deznădejde adâncă năpădi pe Yvonna.

Amantul ei, Bob, prefera o negresă...

Și ea care simțise plăcere cu o brută... Va să zică aceasta era iubirea? O împreunare animalică, și atâta tot...

*
* *

Robert se întoarse în zori. Yvonna se și îmbrăcase, în mijlocul cuferelor ei, pe jumătate pline.

— Plec, zise ea.

Nu putu obține nimic altceva de la ea. Luă parte la toate pregătirile, strigând, implorând, plângând; ca răspundea la toate promisiunile lui de fidelitate, printr-un zâmbet de o nesfârșită tristețe.

— N-o să poți, Bob, s-a isprăvit.

Trebui s-o ajute la împachetat. Expresul pleca la douăsprezece. El o însoți la gară, mașinalicește, fără să-și aducă aminte că guvernatorul îl aștepta la Koulouba.

Când trenul șuieră, ea îi întinse obrazul.

— Sărută-mă; nu e nevoie ca să știe lumea ce s-a petrecut. Vei spune că am fost bolnavă... Și apoi, la urma urmei, așa e.

Trenul pomi. O secundă, Robert se întrebă dacă nu va sări și el în vagon. Era pe scară, dar ea îl respinse.

Vonvon nu apăru în ușa vagonului...

Într-un târziu văzu doar o fluturare de batistă...

Dar fiindcă în compartiment mai erau și alte femei, Robert nu știu niciodată dacă ea îi aruncase acest suprem adio.

*
* *

Mouck era și ea în curtea gării. Urmări pe cei doi tineri. Când Robert trecu pe dinaintea ei, părea că se interesează de jocul unor copii.

Robert de Coussan nu îndrăzni să se apropie de ea; dar ceva mai departe se întoarse.

Drapată în șalul ei de mătase, Mouck dansa în mijlocul copiilor.

X.

FRUCTUL

Guvernatorul primise știrea plecării Yvonnei cu totul altfel decât sperase secretarul său.

Când în după amiaza plecării Vonvonei, Robert se scuză de lipsa lui explicând ceea ce o motivase, Kervelen dădu din cap atrăgându-i atenția că Yvonna își părăsise bărbatul pentru Coussan.

În ciuda explicațiilor acestuia că Vonvon plecase din pricina bolii, Kervelen păru foarte afectat.

Seara, Mouck văzând că amantul ei părea prea preocupat, crezu că suferă din cauza plecării Vonvonei. Supărată, părăsi patul și se întinse pe jos pe scoarță.

*
* *

Când Robert de Coussan se trezi, soarele era sus pe cer.

Mouck se întindea pe jos eu gesturi grațioase, asemenea unei pantere. Ochii lor se întâlniră și ea zâmbi.

— Vino, zise el.

Ea făcu semn că nu, și începu să cânte un cântec trist al cărui refren plictisea pe Robert:

„Un amant e bun doar peste noapte...

E bun doar peste noapte...

Dar iată că acum soarele lucește”.

Tânărul se dădu jos din pat și se întinse alături de ea pe scoarță. Pe când voia s-o înlănțuiască, ea protestă:

— Nu, aici niciodată.

Atunci ea îi ținu un discurs interminabil din care Robert înțelese că ea voia să locuiască, de aici înainte, în casa Yvonnei.

Zadarnice fură toate explicațiile lui, căci Mouck ținea morțiș la ideea ei.

Și, într-adevăr, în seara aceea, mica peuhlă dormi în patul Vonvonei.

*
* *

Mouck nu mai ieșea acum cu picioarele goale, ci în sandale fine de piele roșie.

Timp de trei nopți în șir se rugă de amantul ei să-i cumpere un fluture de aur, pe care un negustor din Kayes îl expusese în piață.

Chauvinot împrumută cei 500 de franci, prețul bijuteriei, nu era pentru prima oară că secretarul făcea apel la punga negustorului. Acesta se arătă din nou foarte îndatoritor.

De câtva timp de altfel, simulând că se interesează de lucrările secretarului, Chauvinot îi cerea anumite informații de care acesta profita firește.

Coussan, care își dădea seama că alunecă pa o pantă primejdioasă se întreba chiar cum va face ca să se achite de datoriile lui ce creșteau mereu.

Dar când Mouck îl vedea îngândurat se lipea de el și atunci toate ideile lui negre făceau loc unui vis voluptuos.

*
* *

Sosind într-o zi la reședință, secretarul zări pe un ofițer, care examina harta Africii atârnată în vestibul.

Robert recunoscu imediat pe Lignieres.

După efuziunile de rigoare, ofițerul îi explică planurile sale. Sătul de aprecierile neplăcute al d-nei Richen voia să demisioneze din armată.

Unul din cumnații lui înființase o întreprindere de lemne pe coasta de fildeș și-l ruga, dată fiind cunoștința sa în

domeniul limbii, să-l secondeze.

— Cât despre salariu, e cam de trei ori mai mare ca solda mea de ofițer, încheie Lignieres.

— Și Aïssatou? întrebă Robert.

— Tocmai de ea voiam să-ți vorbesc.

Din cauza surorii mele, care nu cunoaște moravurile de aici, n-aș voi să plec acolo cu ea și de aceea te rog, dacă poți, firește, să-i acorzi ospitalitatea.

Robert de Coussan consimți bucuros.

— Sper, zise el, că vei rămâne mai multe zile cu mine?

— Douăzeci și patru de ore. Plecând mâine, voi ajunge la Grand Bassam tocmai la sosirea cumnatului meu. Îți închipui câtă nevoie au de mine acești parizieni.

*

* *

În vreme ce cele două peuhle râdeau vesele între ele, Robert arăta lui Lignieres casa lui.

Acesta se arătă entuziasmat.

A doua zi, ofițerul plecă lăsând pe Mouck cu Aïssatou în casa secretarului.

Trecură astfel câteva zile. Într-o seară pe când secretarul se întoarse acasă o găsi pe Aïssatou singură. Tânăra femeie cânta din ghitară. Robert se apropie de ea și o îmbrățișă așa cum avea obiceiul ori de câte ori venea acasă. De data aceasta însă, poate fiindcă Mouck nu era acolo, Aïssatou se lipi de el și îl sărută pătimaș.

Scenele acestea se reînnoiră de mai multe ori.

Într-o noapte, Mouck îi propuse lui Robert să se culce alături de Aïssatou.

La întrebarea sa dacă nu-l iubește, de vreme ce consimte la una ca asta, Mouck îi răspunse cu gravitate:

— În țara noastră, există triburi, unde când o fată se mărită cu un băiat, toți frații săi sânt și soți.

*

* *

Și ceea ce trebuie să se întâmple se întâmplă. Coussan o posedă pe Aïssatou cu consimțământul surorii

După o îmbrățișare pătimașă, Aïssatou îi destăinui lui Robert că-l iubea încă de când fusese la Tombouctou.

Coussan rămase uluit și totodată măgulit. Își aduse aminte de o Aïssatou cuminte, rezervată și chiar pudică. Hotărât, își spunea secretarul, pretutindeni femeia rămâne aceeași. Totuși purtarea noii sale tovarășe îl uimi și ca să fie cu inima împăcată se adresă lui Mouck.

Aceasta zâmbi ironic:

— Aïssatou e stearpă, zise ea.

*
* *

Viața în trei continuă. Într-o seară, Coussan întorcându-se acasă găsi pe cele două femei pradă unei nespuse veselii. Mouck îl lămuri că se duseseră să vadă pe un vrăjitor și că acesta făgăduise surorii sale o mare bucurie.

— Da, repetă Aïssatou extaziată.

Din ziua aceea, amanta lui Lignieres părea că vrea să restituie iui Mouck locul care i se cuvenea. Nu refuza să se dea lui Robert, dar nu-i mai cerea dezmierdări.

Coussan își închipui că noutatea plăcerii pe care a dat-o frumoasei Aïssatou se evaporase, și fiindcă, dimpotrivă Mouck devenea tot mai nesățioasă, se consolă repede.

*
* *

Lignieres se întoarse mai curând decât s-ar fi așteptat Robert de Coussan.

— Sora mea, spuse ofițerul, nu poate suporta clima și de aceea medicii au opinat că trebuie să plece în Europa.

Voi rămâne, deci, singur cu cumnatul meu. Din fericire, am pe Aïssatou care mă va consola.

Lignieres își trecu brațul după talia amantei sale. Aceasta se lăsă îmbrățișată chiar în fața lui Robert, care simți deodată o oroare bruscă împotriva acestor femei senzuale.

Și, își aduse aminte de un proverb negru, primul pe

*
* *

Vântul toamnei sufla cu putere. Ljgnieres plecase pe coasta de fildeș cu Aïssatou.

Robert rămăsese singur cu Mouck și-și petreceau zilele închinându-le doar iubirii.

Într-o dimineață, primi la biroul său o scrisoare din partea lui Lignieres în care îl înștiința că Aïssatou era însărcinată.

O teamă năpădi pe Robert la auzul acestei știri. Dacă era el tatăl acestui copil? Și deodată își aminti de bucuria celor două surori într-o seară pe când le găsise râzând.

Vălul îi căzu brusc de pe ochi. Da, copilul lui Lignieres era chiar al lui.

O amărăciune, un dezgust imens împresurară pe Robert. În torcându-se acasă, Mouck îi ieși în întâmpinare, arătându-i o scrisoare.

— Aïssatou a scris, zise ea veselă; va avea un copil.

O clipă Robert se mai îndoi. Fiica aceasta a pustiului părea doar atât de inocentă. Voi să știe:

— Mi-ai spus doar că sora ta era stearpă.

Peuhla zâmbi ironic.

— Cu prietenul tău, firește.

Robert îi răsuci brațele și o bătu cu atâta putere, incit servitorii fugiră speriați.

La început, Mouck îndurase loviturile fără să simtă; pe urmă când se întețiră, scoase un strigăt grozav. Robert se opri. O dâră de sânge curgea pe covor.

Coussan se plecă asupra ei:

— Taci, și răspunde-mi.

Mouck mărturisi totul. Aïssatou voia să aibă un copil spre a fi sigură că nu va fi părăsită, așa cum obișnuiesc albii. În cercase cu prietenul său iară să reușească; și atunci când știuse că va pleca fără ea la Grand-Bassam, voise să vină aici, și ca să-și pună planul în aplicare o convinsese pe Mouck să-i cedeze pe Robert.

Robert de Coussan plângea, Negresa se ridică sfioasă și îi sărută mina.

Coussan o respinse.

— Sora ta nu va câștiga nimic, strigă el, căci am să-i scriu lui Lignieres.

Mouck îl privi cu un gest, care voia să spună că totul depinde de soartă.

Trecu o oră. Sângele se închegase pe trupul negresei. Robert simți un sentiment de compătimire și rușinat spălă rănile peuhlei. Atunci Mouck vorbi:

— Lignieres nu te va ierta niciodată.

*
* *

Fostul ofițer nu află nicicând că făptura brună pe care o îmbrățișa în leagănul său de paie, era fiul lui Robert de Coussan.

*
* *

Într-o noapte – cei doi amanți – se împăcaseră de mult – Coussan spuse peuhlei:

— Dar tu de ce n-ai voit să-ți fac un copil?

Mouck zâmbi fără să răspundă. Închidea ochii ca și cum s-ar fi temut ca Robert să nu-i ghicească gândurile.

Apropiindu-și gura de urechea amantului său, îi șopti:

— N-avem nevoie de copii, fiindcă am reușit să te smulg din brațele Vonvonei. Știam, deci, că nu mă vei părăsi niciodată.

XI.

PLICUL

Drama începuse printr-un bridge la aperitiv. Era ora zece seara. Niciunul din cei cinci jucători, înverșunați acum la o partidă uriașă de cărți, nu mâncase încă.

Robert de Coussan pierdea o sumă bună. Avea un ghinion înspăimântător de câtva timp. De vreo trei luni începuse să joace bacara, sperând să găsească în joc, resursele care îi lipseau.

Căci Mouck devenea tot mai pretențioasă. În întreaga Africă nu exista o femeie, care să aibă mai multe bijuterii decât această fată de păstori. Când amantul său refuza un nou capriciu, ea nu-i făcea nicio scenă, nici nu refuza măcar să i se dea; dar el nu mai ținea în brațe decât un trup mort și insensibil.

Atunci el ceda, sau mai degrabă o implora ca să accepte în sfârșit.

*
* *

— Oh! zise Chauvinot, să lăsăm cărțile, fiindcă mi-e foame. Haidem la masă, domnilor.

Heliet primi, fiindcă trebuia să plece dis-de-dimineață. Secretarul pierdea o mie de franci.

— Nu am această sumă la mine: dacă îmi dați voie, voi plăti mâine dimineață.

Chauvinot interveni:

— Nu-i nevoie să ai mai mulți creditori. Am să plătesc

totul.

În grădina clubului, negustorul luă pe secretar de braț și îi spuse:

— Vrei să mâncăm împreună, Coussan, am să-ți vorbesc.

După o masă bogată stropită cu șampanie, Chauvinot se duse la biroul său de unde se întoarse cu un carnet. După ce făcu câteva socoteli, se adresă lui Robert:

— Domnule de Coussan, îmi datorezi până acum paisprezece mii opt sute de franci. Când ai de gând să mă rambursezi?

Secretarul simți cursa. Era prins. Totuși încercă să lupte:

— Atitudinea d-tale mă miră. Nu mă puteam aștepta la o cerere atât de neașteptată.

— Ai dreptate. Totuși, o întâmplare neplăcută, mă silește să execut pe debitorii mei. Poți să mă plătești la sfârșitul lunii?

— Toată suma?

— Da, am nevoie de toți banii.

Coussan simți o nădușeală rece năpădindu-i fruntea.

— Ți-am făcut totuși câteva servicii, Chauvinot.

— Bine, fie. Atunci hai să jucăm cu cărțile pe masă.

— Cu cărțile pe masă, Chauvinot? Ce vrei să spui?

— Vreau să știu prețul cu care a licitat casa Word.

Era vorba de o licitație de bârne de cale ferată. Trei case, două din Dakar, și una din Conakry, casa Word și cea mai serioasă, făcuseră oferte.

Coussan răsuflă ușurat. I se cerea un lucru imposibil.

— Nu știu nimic, Chauvinot. Și mă mir că-mi pui o atare întrebare. Știi de-altminteri foarte, bine că ofertele se adresează reședinței în plic închis și că aceste plicuri nu se deschid decât la licitație.

Pe de altă parte, aceasta se va ține pe cât știu, peste trei zile.

— Vreau să știu suma.

— Dar plicurile sânt pecetluite, ți-o repet. Chauvinot după o pauză, zise:

— Dar unde sânt plicurile? La guvernator?

— Nu, în biroul meu. Dar...

Atunci Chauvinot vorbi.

Nu trebuia pierdută o clipă. Chiar în seara aceea Robert trebuia să ia cele trei plicuri pe care negustorul urma să le deschidă și să le închidă apoi, fără ca nimeni să poată bănui ceva.

Negustorul se sculase în picioare.

— Pleacă! Ia automobilul meu și du-te la Koulouba. Te aștept. Să nu ai scrupule, e prea târziu. Mi-ai mai dat și alte informații, care numai bucurie nu i-ar produce lui Kervelen. Odată ce îmi înmânezi plicurile n-o să mai îmi datorezi nimic și vei mai obține pe deasupra încă cinci mii de franci.

Coussan, care ședea zdrobit într-un fotoliu, înălță capul.

— Nu voi mai avea nevoie de nimic, Chauvinot.

Negustorul zâmbi:

— Ai totdeauna nevoie de bani, copile.

*
* *

Era aproape de miezul nopții când Robert sosi la Koulouba. Toată lumea dormea la reședință. Un negru uluit îi deschise ușa. Coussan se duse în biroul lui și din dosarul „Licitații" luă plicurile cu oferte.

Peste trei minute se sui iarăși în automobil.

*
* *

Zgomotul motorului deșteptase pe Matjuda. Maura avea urechea fină. Preveni pe Kervelen.

Guvernatorul era tocmai la fereastră în clipa când trăsura pornea.

— Dar e Fordul lui Chauvinot.

Coborî în anticameră. Negrul de gardă îl înștiința că venise d. secretar.

Matjuda așteptă în zadar întoarcerea stăpânului ei. Biroul lui Robert ramase luminat toată noaptea.

*
* *

Biroul lui Chauvinot. O odăiță tapetată în verde. O ordine meticuloasă. Un singur sertar, în care lucește țeava unui revolver. Perdelele trase.

Pe o lampă de gaz o cană în care fierbe apă.

Chauvinot luă plicurile și privi pe Coussan care era palid.

Negustorul le desfăcu cu ajutorul aburului și multă vreme rămase cufundat în calcule.

Într-un târziu, remise plicurile intacte lui Robert.

*
* *

Coussan sosea de obicei la reședință la ora 9 dimineața. De data aceasta sosi la șapte.

Kervelen era în cabinetul secretarului, instalat în fotoliul său, în pijama.

— Dar matinal ești, Robert. Îmi pare că ai fost aseară aici?

Secretarul răspunse un da timid, în vreme ce rânduia niște dosare pe masă. Părea că așteaptă plecarea șefului ca să se pună pe lucru.

Dar Kervelen nu părea deloc grăbit să plece. În sfârșit, se sculă. Ajuns în dreptul ușii, se întoarse și întrebă pe un ton neglijent:

— Îți mai aduci aminte când are loc licitația bârnelor?

Un fior trecu prin fața ochilor tânărului. Totuși rosti:

— La 26, domnule guvernator, peste trei zile

— Am primit multe oferte?

— Mi se pare că trei.

— Crezi?

— Sânt sigur.

— Nu-i nimic. Ar fi mai bine însă să ne asigurăm. Ești bun să mi le dai.

Robert se îndreptă spre bibliotecă. Abia se ținea pe

picioare. Scotoci mai multe cartoane, apoi zise:

— Închipuiți-vă, domnule, că nu le găsesc. Se vede că am clasat prost dosarul. Dar am să vi-l aduc odată cu curierul.

— Nenorocitule!

Vocea guvernatorului era mâniată:

— Ofertele sânt în buzunarul d-tale. Domnule de Coussan, ești revocat.

Kervelen îi băgă mâna în buzunar și scoase portofelul în care se aflau cele trei plicuri.

— Nenorocitule, mai zise o dată guvernatorul. Te vei duce acasă. Mâine doctorul va veni să te vadă. Îi vei spune că te simți de mai multă vreme foarte slăbit. El nu va insista, fiindcă voi vorbi cu el înainte. O să-ți acorde mai întâi un repaus de câteva săptămâni. Vei sta în casă, și nu vei ieși nicăieri. Peste o lună tot n-ai să te mai însănătoșești, și atunci doctorul îți va ordona să te întorci în Franța. Vei pleca. O să-mi trimiți demisia d-tale de la Paris.

Robert plecă. În pragul ușii, Kervelen îi spuse:

— Dacă Chauvinot îmi trimite o ofertă mai mică, ești revocat.

*
* *

Era într-o dimineață clară de iunie. Printre arborii grădinii, păsările spintecau zarea strălucitoare, asemenea unor bijuterii. Florile răspândeau miresme îmbălsămate.

Robert de Coussan avea impresia că străbate un tunel negru, fierbinte și care nu mai avea sfârșit...

XII.

ÎN VOIA SOARTEI

Amiază. E totuși noapte în vila secretarului. Perdelele sânt trase. Doctorul a interzis orice vizită. Pe un pat de campanie, Robert de Coussan doarme.

Mouck îl privește cu o dragoste nesfârșită.

Slăbit? Anemiat? Doctorul n-a avut nevoie să mintă în raportul său, căci a găsit pe Robert într-o stare de exaltare febrilă nespusă.

Acum însă bolnavul e mai bine. Ultima noapte a fost liniștită. Vizitatorii sânt lăsați să-l viziteze.

A venit Weyler și tot așa și Heliet cu soția lui. După plecarea plantatorului, d-na Heliet a rămas ca să țină tovărășie bolnavului.

— O să pleci, Bob, rostea Delfina. Doctorul mi-a spus-o. Nu e așa că te voi revedea la Paris?

Mouck era ascunsă într-un colț al camerei și auzise totul.

*
* *

Mouck e singură cu el în noapte. Robert o mângâie, dar ea nu-i vorbește.

A doua zi tânărul s-a trezit în brațele ei. Mouck a întors capul ei frumos spre el și i se dădu cu o patimă nespusă.

*
* *

Zilele au trecut. Robert de Coussan face câteva mici plimbări în curte. Ar fi ieșit chiar în oraș dacă guvernatorul nu i-ar fi interzis.

În fiecare seară Mouck i se oferă...

Peste o săptămână Robert va pleca.

*
* *

Au trecut opt zile. Ziua plecării a sosit. Robert e în pat cu Mouck.

Servitorul își face intrarea și anunță pe Coussan că Weyler vrea să-i vorbească imediat.

— Ei, ce înseamnă asta, zise alsacianul enervat. Trenul pleacă peste un sfert de oră! Kervelen e la gară.

Robert de Coussan avu un gest de nesfârșită oboseală.

— Nu plec.

— Ce, ești nebun? strigă celălalt.

Și plecă fugind.

Se întoarse peste câteva minute, ca un aeroslit.

— Guvernatorul cere ca să-mi înmânezi imediat demisia d-tale.

Robert se execută, dar fiindcă de o lună nu mai pusese mâna pe un toc scrisul lui era aproape indescifrabil.

Weyler citi cu atenție textul.

— Ești nebun, repetă el pe un ton trist.

După plecarea lui, Mouck îl sărută lung pe Robert și sărutarea lor se termină, ca de obicei, printr-o înlănțuire istovitoare.

*
* *

Vânduseră toate mobilele, toate bijuteriile. Robert nu păstrase decât inelul de aur cu blazonul familiei de Coussan pe care tatăl său reușise odinioară sa-l salveze de la propriile sale dezastre.

Căută de lucru. În administrație, nici gând. De altfel, de

când demisionase, funcționarii toți fugeau de el.

Chauvinot fu brutal. Să ia pe Coussan la el? Acum? Aceasta însemna doar să-l recunoască drept complice.

— Du-te în altă parte... Și te rog să nu mai dai pe la mine.

Și în timp ce-l dădu afară, mai degrabă decât îl pofti să plece, mormăi că era mai bine să ai de-a face cu o canalie decât cu un nătărău.

*
* *

Se duse la Heliet. Plantatorul se arătă binevoitor, în fond, acesta era un om cumsecade pe care viața africană îl făcuse indulgent.

— Ți-ar conveni să mă ajuți aici? Ei bine fie! Dar pentru aceasta, vino, te rog mâine pe la mine.

Seara, Heliet comunică soției sale hotărârea de a-l lua pe Coussan.

— Bună afacere, zise Delfina. Ții să te certi cu guvernatorul, care l-a dat afară pe nobilul său scăpătat.

— De dat afară nu cred să-l fi dat, protestă cultivatorul. Îl cunosc pe Kervelen. Dacă secretarul său ar fi făcut ceva grav, l-ar fi revocat. Am impresia însă că guvernatorul nu prea vedea cu ochi buni intimitatea lui Coussan cu Chauvinot.

— Treaba ta ce crezi. În sfârșit, dacă ții morțiș, să-l pui în slujbă, trimite-l la Sankoro.

Cultivatorul tresări. Sankoro era un sat de vreo sută de negri, la 6 zile de mers de la Bamako. Între Segou si Sansanding. Heliet avea acolo o plantație de bumbac care nu prea dădea o recoltă strașnică, poate din lipsă de direcție.

— Ești nebună, zise el, înșiși sirienii nu vor să se ducă.

— Tocmai de aceea, reluă ea, n-ai putut găsi niciodată un alb ca să-ți supravegheze negrii. Prietenul tău ar accepta acum orice.

Și ea adăugă cu un râs ironic:

— O să fie cu Mouck în mediul său de predilecție

Tonul era atât de răutăcios, încât cultivatorul nu putu să se abțină:

— Îl urăști, deci mult, acum?

Frumoasa blondă se uită la soțul ei drept în ochi.

— Aș vrea să știu, zise ea, pe cine nu vrei să îndepărtezi, pe amantul meu sau pe amanta ta?

Heliet plecă trântind ușile.

Peste trei zile, Robert și Mouck plecară la Sankoro.

*
* *

Patruzeci de colibe împrejmuite de un gard de cactuși. Alături, o terasă plată și brună. E aceea a contelui de Coussan.

Mouck gătește în curte. În fiecare seară, la aceeași oră, patruzeci de hornuri fumegă aruncând spre cer un fum des.

În depărtare se zărește fluviul Niger, care se află la o distanță de o leghe. La Sankoro e o liniște mormântală. Funcționarii nu se opresc niciodată acolo.

Nimeni nu vine să-l vadă pe Coussan.

*
* *

Totuși Heliet a venit să-l viziteze. A găsit pe directorul său lungit pe jos împreună cu Mouck.

Dar era poate ora siestei, și negrii păreau că îngrijesc mai bine bumbacul.

Și apoi, funcționarul acesta este primul care nu s-a plâns până acum.

Mouck, goală, fără bijuterii, era și mai frumoasă încă.

Și Heliet plecă satisfăcut.

*
* *

O scrisoare de la Lignieres. Nu vorbește decât de copilul său.

„E încântător copilul. E mai mult alb și are ochii albaștri, ceea ce e foarte ciudat, întrucât atât eu, cât și Aïssatou avem ochii negri.

Îl vei vedea, căci voi pleca în misiune pentru câteva săptămâni, și mama sa ține cu orice preț ca să-l vedeți: tu și sora ei.”

Scrisoarea aceasta a prietenului său pricinui lui Robert o jenă nesfârșită.

— Aïssatou vrea să vină, zise el amantei sale, întinzându-i scrisoarea.

Peuhla o citi și aruncă lui Robert o privire sfioasă. Se aștepta s-o bată.

Dar nu, el răsucea calm o țigară.

— Vrei să vină? întrebă ea pe un ton sfios.

— De ce nu, de vreme ce o să-ți facă plăcere.

*
* *

— Mă rog, ați putea să-mi indicați locuința directorului?

Robert de Coussan înălță capul. Era trântit pe o scoarță roasă și mâncată de termite așezată pe pământ. Ca îmbrăcăminte purta doar o vestă descheiată, un pantalon de bumbac. Era desculț.

Văzu în fața lui un tânăr înalt și ras proaspăt și care purta pe cap o cască colonială.

— Eu sânt!

— Domnule de Coussan, sânt foarte încântat de a întâlni aici un compatriot. Dați-mi voie să mă prezint: Raoul Labry de la Mondial-Film.

Am fost trimis în Africa ca să iau niște vederi. Am mai filmat la Dakar, la Kaies și în Bamako, unde o femeie încântătoare, doamna Heliet mi-a semnalat prezența dv.

Robert de Coussan vorbi puțin. Ascultă pe tânăr istorisind nu fără vervă, aventurile lui de nou colonial.

Apoi, regizorul vorbi de scopul călătoriei sale.

— Filmul pe care vreau să-l fac, domnule de Coussan, nu trebuie să cuprindă artificii și vreau să fie luat chiar la fața locului.

Or, negrii dv., sânt stupizi, și ceea ce depășește orice imaginație e că negresele fug de aparat ca și cum ar fi o mitralieră. Și apoi nici nu sânt frumoase.

În răstimp, Mouck sosi. Uimită se opri în pragul colibei.

Raoul Labry o salută, contemplând-o cu admirație.

— Amanta mea, o prezentă Coussan.

Regizorul o complimentă într-un dialect care o făcu să râdă; ea îi răspunse în franțuzește, ceea ce fu un nou prilej de entuziasm pentru Labry.

*
* *

Trăiră astfel trei zile în această intimitate pe care numai izolarea pustiului o poate da.

Robert de Coussan călăuzi pe parizian pretutindeni.

Raoul Labry adusese cu el un Pathe Baby. Instală, apoi un ecran alcătuit din două jupoane și întregul sat asistă la o ședință de cinematograf. încremeniți, în fața acestor imagini care păreau că trăiesc, negrii bătură încântați din palme.

Peuhla nu părăsi o clipă ecranul. Vedea monumentele minunate, o mulțime de femei ca și Vonvon, dar splendid împodobite, și în fața cărora se înclinau domni în uniforme.

Fără îndoială, Mouck nu știa că aceștia nu erau decât simpli portari de hotel, dar avea pentru prima oară justa viziune a luxului și a rafinamentului care nu puteau exista decât în Europa.

Când regizorul îi spuse că în curând toți oamenii pe care îi vedea defilând pe străzile capitalei vor admira frumusețile ei, Mouck se simți foarte mândră. Și atunci împărtăși lui Labry intenția de a dansa spre a fi filmată.

„Nababul”, care se întoarce de la Babara, se va opri astăzi în dreptul satului Sankoro.

În mod excepțional, firește, spre a îmbarca pe regizor, care se înapoiază la Bamako.

După o masă îmbelșugată, în care se bău șampanie

adusă de Labry, Robert se simte amețit. Ba, la un moment dat, cade beat mort pe o scoarță.

Și ca și cum ar fi așteptat acest lucru, regizorul o ia la fugă însoțit de Mouck.

*
* *

Poate că și ea a băut mult? Dar nu! Nu e vinul care a îmbătat-o, ci cuvintele lui Labry.

Acesta i-a spus că la Paris va locui într-un palat ca acelea pe care le-a văzut pe ecran.

Mirajul Parisului a atras-o și pe Mouck...

*
* *

Într-un târziu, când bietul Robert se trezi din beție, constată că Mouck fugise. Un copil negru îi arătă drumul pe unde plecase.

— E multă vreme de atunci?

— Da.

Coussan aleargă, apoi se oprește. Colo se vede Nigerul și Nababul. Se repede într-o luntre. Dar vai, când după o serie de peripeții, căci luntrea abia poate să înainteze, aceasta ajunse pe Niger, Nababul pornea...

*
* *

Raoul Labry povestea tocmai căpitanului succesul său.

— Sărmanul nenorocit, zise ofițerul. N-o avea decât pe ea și i-ai răpit-o!

— De unde, când chiar d-ta mi-ai spus că ea l-a pierdut. O să-și vină și el în fire.

*
* *

Sărmanul Bob!...

Văzând pe Escalaïs, care se afla pe bordul Nababului, Robert îi făcu un semn deznădăjduit. Escalaïs voi să oprească vaporul. Dar Mouck se împotrivi. Și gestul acesta pe care Robert îl văzu, îl dezmetici poate.

— Nu, făcu el la rândul lui.

Și întorcându-se, se înapoie spre Sankoro.

*
* *

Ce a devenit el pe urmă, până la întâlnirea noastră pe Niger, nimeni la drept vorbind nu poate ști.

— Hamal ca un negru, zise Escalaïs; codoș, poate și mai rău...

Însuși Robert de Coussan nu știe.

XIII.

ÎI VEI SPUNE...

Trebuie să reiau acum cuvântul ca ultim martor înainte de judecata oamenilor.

Doisprezece jurați din Île-de-France, care n-au cunoscut niciodată viața aspră a coloniilor trebuie să se rostească într-o crimă, care a încolțit și a prins rădăcini în inima Africii în sfârșit!...

Înapoindu-mă la Paris, m-am dus să-l văd pe Bourdier. Șeful de cabinet al ministerului coloniilor devenise deputat de Indre. M-am prezentat drept un prieten al lui Robert de Coussan.

Sărmanul Bob, acolo nici nu-mi știuse măcar numele. Și totuși, mințit-am oare?

Bourdier era de prea puțină vreme parlamentar ca spontaneitatea sa nativă să fi dispărut.

Primele sale cuvinte fură:

— L-ai văzut? Cum e? Ce face? Îmi luase mâinile, strângându-le cu putere într-ale sale. Privirile lui erau poate mai întrebătoare decât însăși întrebările lui.

Am început prin a-i raporta ceea ce aflasem despre fostul secretar al lui Kervelen.

Bourdier mă ascultă, dând din cap: „Da, da”.

Dar când i-am spus ceea ce am văzut la Segou:

— O! nu știam că decăzuse astfel.

— D-na de Coussan nu știe nimic?

— A murit.

Și Bourdier adăugă:

— De doi ani nu-i mai scria. Ce e de făcut? Să-l

repatriem? Ce o să se facă aici?

— Trebuie să-l scoatem de acolo, d-le Bourdier, să-l aducem în Franța; pe urmă vom aviza.

— Da, îmi spuse el, ai dreptate; voi face cele de cuviință.

Peste câteva săptămâni de la această vizită, instalat pe terasa unei cafenele, citeam, într-un ziar de seară, următorul fapt divers:

MISTERIOASA DRAMĂ LA MONTPARNASSE

Pe la amiază, un individ prost îmbrăcat pătrundea într-o cafenea de pe bulevardul Montparnasse, frecventată mai ales de pictori.

Omul rătăcea printre mese; la un moment dat, s-a oprit în fața unei negrese, – un model bine cunoscut de pictorii și de localurile de plăcere din cartier, – anume Mouck, s-a repezit la ea și i-a implântat un cuțit în gât.

Moartea i-a fost fulgerătoare. Cadavrul a fost trimis la institutul medico-legal. Condus la comisariatul cartierului Notre-Dame-des-Champs, ucigașul a refuzat să-și dea identitatea și să facă cunoscut mobilul actului său.

S-a găsit asupra lui, ascuns într-o batistă înnodată, un inel de aur cu blazon a cărui proveniență n-a putut s-o indice: fără îndoială, produsul unui furt.

*
* *

M-am dus întins la comisariat. În biroul plin de fum, o tânără femeie blondă vorbea cu un inspector. Auzeam o voce întretăiată de suspine.

— Îi vei spune că e Yvonna, Yvonna Robin... Vonvon. Îi vei spune...

SFÂRȘIT